

Rundskriv

2022/013

Politidirektoratet

Til: Agder politidistrikt, Finnmark
politidistrikt, Innlandet
politidistrikt, Møre og Romsdal
politidistrikt, Nordland
politidistrikt, Oslo politidistrikt,
Sysselimesteren på Svalbard,
Sør-Vest politidistrikt, Sør-Øst
politidistrikt, Troms
politidistrikt, Trøndelag
politidistrikt, Vest politidistrikt,
Øst politidistrikt
Dato: 27.09.2022
Vår referanse: 22/89059 - 9
Saksbehandler: Anette Opsahl

Oppdatert rundskriv - Håndhevingsinstruks i førerkortsaker m.v.

Vedlagt oversendes oppdatert versjon av Politidirektoratets rundskriv Håndhevingsinstruks i førerkortsaker m.v. med nytt rundskrivnummer 2022-013. Rundskrivet erstatter tidligere rundskriv RPOD-2017-3.

Rundskrivet gis virkning fra 17. oktober 2022.

En oversikt over endringene som er gjort i det oppdaterte rundskrivet legges ved i eget dokument.

Rundskrivet blir publisert på politiets intranett og blir oversendt til Lovdata. Den nasjonale malgruppen vil oppdatere felles maler for politidistriktene.

Med hilsen

Bjørn Eirik Vandvik
Avdelingsdirektør

Liv Aasberg Corneliussen
Seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:
Oversikt over endringer

Politidirektoratet

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	7
2	SAKSBEHANDLING.....	8
2.1	Veiledningsplikt — saksbehandlingstid — muntlige konferanser	8
2.1.1	VEILEDNINGSPLIKT	8
2.1.2	OMFANGET AV VEILEDNINGSPLIKTEN	9
2.1.3	VEILEDNING TIL ANDRE ENN PART I SAK	9
2.1.4	SAKSBEHANDLINGSTID — FORELØPIG SVAR.....	9
2.1.5	MUNTlige KONFERANSER OG NEDTEGNING AV OPPLYSNINGER.....	9
2.2	Forhåndsvarsel og informasjonsplikt.....	10
2.2.1	UNNLATELSE AV FORHÅNDSVARSEL VED SØKNAD OM ERVERV AV FØRERETT	10
2.2.2	UNNLATELSE AV FORHÅNDSVARSEL NÅR PARTEN IKKE HAR KJENT ADRESSE	10
2.2.3	TILFELLE HVOR VARSEL MÅ GIS	10
2.2.4	INNHALDET I FORHÅNDSVARSEL	11
2.2.5	NYE OPPLYSNINGER UNDER SAKSFORBEREDELSEN — FORVALTNINGSLOVEN § 17 ANNET LEDD	11
2.2.6	ANDRE OPPLYSNINGER AV VESENTLIG BETYDNING FOR PARTEN — FORVALTNINGSLOVEN § 17 TREDJE LEDD.....	11
2.3	Partsoffentlighet	11
2.3.1	FORVALTNINGSLOVEN § 18 — PARTENES RETT TIL Å GJØRE SEG KJENT MED SAKENS DOKUMENTER	11
2.3.2	DEN PRAKTISKE GJENNOMFØRINGEN AV DOKUMENTINNSYNET	11
2.3.3	FRIST FOR PARTEN TIL Å AVGI UTTALELSE — FORVALTNINGSLOVEN § 20 FEMTE LEDD	12
2.3.4	KLAGE OVER NEKTELSE AV DOKUMENTINNSYN — FORVALTNINGSLOVEN § 21.....	12
2.4	Politiets kompetanse til å treffe vedtak i vegtrafikksaker	12
2.4.1	GENERELT.....	12
2.4.2	INNLEVERING AV FØRERKORT OG UTGANGSPUNKT FOR FRISTBEREGNINGEN	12
2.4.3	MYNDIGHETEN TIL Å TREFFE VEDTAK — UNDERSKRIFT	12
2.5	Begrunnelse og underretning	13
2.5.1	HOVEDREGELN OM SAMTIDIG BEGRUNNELSE — FORVALTNINGSLOVEN § 24 FØRSTE LEDD	13
2.5.2	UNNTAK VED INNVILGELSE AV SØKNAD — FORVALTNINGSLOVEN § 24 ANNET LEDD	13
2.5.3	BEGRUNNELSENS INNHOLD — FORVALTNINGSLOVEN § 25	13
2.5.4	UNDERRETNING OM VEDTAKET — FORVALTNINGSLOVEN § 27	13
2.6	Klage over politimesterens vedtak	13
2.6.1	GJENSTAND FOR KLAGE	14
2.6.2	POLITIMESTERENS KOMPETANSE	14
2.6.3	INGEN KLAGEFRIST I HENHOLD TIL VEGTRAFIKKLOVEN § 39 FØRSTE LEDD	14
2.6.4	KLAGEFRIST VED NEKTELSE AV ERVERV AV FØRERETT	14
2.6.5	KLAGENS ADRESSAT — FORM OG INNHOLD.....	15

2.6.6 OPPSETTENDE VIRKNING AV KLAGE — AVSLAG PÅ ANMODNING OM UTSATT IVERKSETTELSEN — FORVALTNINGSLOVEN § 42.....	15
2.6.7 SAKSFORBEREDELSE I KLAGESAK	15
2.6.8 INNHENTING AV OPPLYSNINGER I FORBINDELSE MED KLAGE	16
2.6.9 [UTGÅR]	16
2.7 [Flyttet til punkt 3.7]	16
2.8 Tap av førerett/sperrefrist gjelder alle klasser, jf. førerkortforskriften § 11-1	16
2.9 Melding til arbeidsgiver om beslag/tap eller tilbakekall av førerett/kjøreseddel — meldingens innhold	16
2.10 Bruk av felles maler	17
2.11 Forvaltningssakens dokumenter	17
2.11.1 UTOVERING AV STRAFFESAKSDOKUMENTER TIL FORVALTNINGSSAKEN.....	17
2.11.2 GRUNNLAGET FOR VEDTAKET	17
2.11.3 KLAGESAKENS DOKUMENTER	18
2.11.3.1 Utlevering av opplysninger fra PO	18
2.11.4 MUNTlige BEMERKNINGER FRA PARTEN TIL FORHÅNDSVARSEL.....	19
2.12 Tap av førerett ilagt i perioden 1. februar 2012 til 31. mars 2017 for kjøring med lavpromille/lav påvirkningsgrad — førere med førerett på prøve.....	19
2.13 Fritt rettsråd	20
2.14 Saksomkostninger i forvaltningssak.....	20
2.14.1 GENERELT OM SAKSOMKOSTNINGER	20
2.14.2 HOVEDREGEL OG UNNTAK	20
2.14.3 VESENTLIGE OG NØDVENDIGE KOSTNADER	20
2.14.4 SAKSOMKOSTNINGER I FORBINDELSE MED OMGJØRING AV VEDTAK OM BESLAG	21
2.15 Behandling av personopplysninger – GDPR.....	21
3 PRAKSIS — RETNINGSLINJER.....	22
3.1 Sperrefrister og nektelse av førerett	22
3.1.1 VEGTRAFIKKLOVEN § 24 A OG § 24 FJERDE LEDD	22
3.1.2 VEGTRAFIKKLOVEN § 24 A FØRSTE LEDD	22
3.1.3 VURDERING AV SØKNAD OM ERVERV AV FØRERETT ETTER UTLØPET AV MINSTETIDEN I VEGTRAFIKKLOVEN § 24 A FØRSTE LEDD	23
3.1.4 FØLGENE AV AT FLERE FØRERKORTREAKSJONER LØPER SAMTIDIG	24
3.1.5 VEGTRAFIKKLOVEN § 24 FJERDE LEDD — VANDELSKRAVET	25
3.1.5.1 Generelt om vandelsvurderingen	25
3.1.5.2 Motorvogn som gjenstand for eller middel til forøvelse av en straffbar handling	25
3.1.5.3 Lovovertrædelser uten tilknytning til motorvogn	25
3.1.5.4 Gjentakelse av straffbare handlinger	26
3.1.5.5 Langtidssoner — søknad om erverv av førerett	26
3.1.6 VEGTRAFIKKLOVEN § 24 FJERDE LEDD — EDUELIGHETSKRAVET.....	26
3.1.6.1 Generelt	26

3.1.6.2 Søkere som er under behandling for rusproblem	27
3.1.6.3 Forholdet mellom førerkortforskriftens helsekrav og politiets edruelighetsvurdering	28
3.1.6.4 Førerkortforskriftens helsekrav — misbruk av alkohol eller andre rusmidler.	28
3.1.6.5 Begrensning i gyldighetstiden for førerett	30
3.1.7 AVSLAG PÅ SØKNAD OM ERVERV AV FØRERETT — BEGRUNNELSE, UNDERRETNING, KLAGE	30
3.1.8 ORIENTERING TIL FØRERKORTSØKER OM VENTETID	31
3.1.9 MIDLERTIDIG NEKTELSE AV FØRERETT — VEGTRAFIKKLOVEN § 24 A TREDJE LEDD	31
3.2 Tilbakekall av førerett	32
3.2.1 MANGLENDE VANDEL – VEGTRAFIKKLOVEN § 34 FEMTE LEDD	32
3.2.1.1 Vurderingen av vandelskravet og hensynet til trafikksikkerhet.....	33
3.2.1.2 Politiets kompetanse – forholdet til tap av førerett etter tapsforskriften	34
3.2.1.3 Tilbakekall av førerett når straffesak er henlagt i medhold av straffeloven § 20.....	35
3.2.2 MANGLENDE EDRUELIGHET – VEGTRAFIKKLOVEN § 34 FEMTE LEDD	35
3.2.2.1 Vurderingen av edruelighetskravet.....	36
3.2.2.2 Vurderingen av skikkethetskravet	37
3.2.2.3 Særlig om bruk av små mengder cannabis.....	38
3.2.2.4 Hensynet til trafikksikkerheten	38
3.2.2.5 Gjenerverv av førerett etter tilbakekall på grunn av manglende edruelighet	39
3.2.3 FASTSETTELSE AV TAP AV FØRERETT ETTER OVERTREDELSE BEGÅTT I ET ANNET LAND	40
3.3 Pålegg og tilbakekall av førerett ved sviktende kunnskaper, kjøreferdigheter eller helse	41
3.3.1 INNLEDNING	41
3.3.2 SVIKTENDE KUNNSKAPER OG KJØREFERDIGHET	41
3.3.2.1 Pålegg om ny førerprøve.....	41
3.3.2.2 Pålegg om midlertidig innlevering av førerkort.....	42
3.3.3 HELSESVIKT M.V.	42
3.3.3.1 Tilbakekall av førerett etter melding fra statsforvalteren om ikke oppfylte helsekrav og dispensasjonssøknad'	42
3.3.3.2 Gjenerverv av førerett etter tilbakekall på grunn av manglende helse.....	43
3.3.3.2.1 <i>Politiets kontroll av om vilkårene for gjenerverv foreligger.....</i>	43
3.3.3.2.2 <i>Utforming av skriftlig vedtak ved samtykke til gjenerverv.....</i>	44
3.3.3.2.3 <i>Registrering i Autosys.....</i>	45
3.3.3.2.4 <i>Forholdet til trafikkstasjonene.....</i>	45
3.3.4 HELSEATTESTER.....	46
3.3.4.1 Helseattestens gyldighet.....	46
3.3.4.2 [Utgår].....	46
3.3.4.3 Adgangen til å kreve fremleggelse av helseattest.....	46
3.3.5 DISPENSASJONER	47
3.3.5.1 Ordinær dispensasjon fra helsekravene — helsekravene § 7.....	47
3.3.5.2 [Utgår].....	47

3.3.6 KJØRESEDDEL FOR BUSS OG KOMPETANSEBEVIS FOR UTRYKNINGSKJØRING – DIABETES..	47
3.3.6.1 Helsekravene og forholdet til yrkestransportloven	48
3.3.6.2 Politiets saksbehandling av kjøreseddelsaker.....	49
3.3.6.3 Helsekravene og forholdet til utrykningsforskriften.....	49
3.3.7 KLAGESAKSBEHANDLING I HELSESAKER.....	50
3.3.8 DIREKTE MELDING FRA LEGE TIL POLITIET	50
3.3.9 TILBAKEKALL AV FØRERETT NÅR PÅLEGG ETTER § 34 FØRSTE LEDD IKKE ETTERKOMMES — DET FREMLEGGES IKKE TILFREDSSTILLENDE ATTEST	51
3.3.10 TILBAKEKALL AV FØRERETT GRUNNET MELDING OM KJØREFORBUD I ANNET LAND	51
3.3.11 NY FØRERPRØVE ETTER TILBAKEKALL GRUNNET SYKDOM.....	51
3.3.12 KLAGE	51
3.4 Forbud mot kjøring av førerkortfri motorvogn — vegtrafikkloven § 35	52
3.5 Ny førerprøve.....	52
3.6 Førerrett tapt for bestemt tid — førerkortet innleveres ikke umiddelbart.....	53
3.7 Søknad om forkortelse av tapsperioder — gjennervert av førerrett	54
3.7.1 VILKÅR FOR FORKORTELT AV FASTSATT TAPSPERIODE	54
3.7.2 UNDERRETNING TIL SØKEREN NÅR SØKNADEN VANSKELIG KAN INNVILGES AV POLITIDIREKTORATET	55
3.7.3 TAP AV FØRERETT/SPERREFRIST FOR ALLTID ETTER TVINGENDE REGLER — SØKNAD OM GJENERVERT FØR 5 ÅR ER GÅTT	56
3.7.4 SØKNAD OM GJENERVERT ETTER 5 ÅR VED TAPSPERIODE/SPERREFRIST FOR ALLTID — VANDEL OG EDRUELIGHET.....	56
3.8 Oppbevaring av førerkort tilknyttet førerrett som er tapt/tilbakekalt — føring i BENE	57
3.9 Øvingskjøring og teoretisk prøve	57
3.9.1 ØVINGSKJØRING	57
3.9.2 TEORETISK PRØVE	58
3.10 Kjøresedler.....	58
3.10.1 VIRKEOMRÅDE — YRKESTRANSPORTLOVEN § 37 A.....	58
3.10.1.1 Bortfall av behovsprøving på løyver.....	59
3.10.1.2 Fast sjåfør på russebuss	59
3.10.1.3 Parkeringsselskaper i randsonen av flyterminaler som transporterer publikum mellom parkeringsplass og flyterminalen	59
3.10.1.4 Kjøreseddelsens gyldighetstid og begrensninger i denne.....	59
3.10.2 SØKNAD OM KJØRESEDDEL — YRKESTRANSPORTLOVEN § 37 B.....	59
3.10.3 VILKÅRENE FOR Å FÅ KJØRESEDDEL — YRKESTRANSPORTLOVEN § 37 C.....	60
3.10.3.1 Vandelsvurdering og grunnlag for nektelse	60
3.10.3.2 Krav om faglig kompetanse og førerkort klasse B.....	62
3.10.3.3 Botidskravet.....	63
3.10.3.4 Formkrav til vedtak om nektelse og klage	63
3.10.4 TILBAKEKALL AV RETTEN TIL Å FØRE MOTORVOGN VED PERSONTRANSPORT MOT VEDERLAG	64

3.10.4.1 Forvaltningsmessig tilbakekall av kjøreseddel etter § 37 f første ledd når det underliggende forhold er gjort til strafferettslig forfølgning	65
3.10.5 SAKSBEHANDLINGSREGLER	68
3.10.6 GJENERVERV OG FORKORTEELSE AV TAPSPERIODE PÅ GRUNN AV ETTERFØLGENDE FORHOLD	68
3.10.7 MIDLERTIDIG NEKTELSE AV KJØRESEDDER	69
3.10.8 DISPENSASJON FRA ALDERSGRENSEN PÅ 20 ÅR — PRØVEPROSJEKT FOR REKRUTTERING AV BUSSJÅFØRER	69
3.10.9 DISPENSASJON FRA ALDERSGRENSEN PÅ 75 ÅR.....	69
4 FORBUD MOT BRUK AV MOTORVOGN — VEGTRAFIKKLOVEN § 36	
NR. 2	70
4.1 Generelt	70
4.2 Vegtrafikkloven § 36 nr. 2 a) – d)	71
4.2.1 § 36 NR. 2 A) — ENDRING AV MOTORYTELSE	71
4.2.2 § 36 NR. 2 B) — OVERLAST, FARLIG GODS M.V.	71
4.2.3 § 36 NR. 2 C) — GJENTAKELSESTILFELLENE	71
4.2.4 § 36 NR. 2 D) — UFORSVARLIG KJØRING.....	71
4.2.5 FORHÅNDSVARSEL OG MIDLERTIDIG BRUKSFORBUD FREM TIL VEDTAK FATTES	71
4.2.6 § 36 NR. 5 — FORBUD OGSÅ OVERFOR EVENTUELL NY EIER	72
4.3 Inndragning av kjennemerke — vegtrafikkloven § 36 nr. 3.....	72
4.4 Klage.....	72
5 FORBUD MOT BRUK AV KJØRETØY - YRKESTRANSPORTLOVEN § 40	72

1 INNLEDNING

Ved Politidirektoratets rundskriv 2007/001 av 9. februar 2007 ble det gitt oppdatert håndhevingsinstruks om førerett m.v. Frem til da gjaldt Håndhevingsinstruks for førerkortsaker gitt av Justisdepartementet 11. desember 2000 med retningslinjer for behandling av saker om nektelse og inndragning av førerkort m.v. I den nye håndhevingsinstruksen fra 2007 var lovendringen av 4. juli 2003, som trådte i kraft 1. januar 2004, med tap av førerett/kjøreseddel fastsatt i forbindelse med straffesaken innarbeidet.

Utførlige retningslinjer for fastsettelse av tap av førerett, sperrefrist, tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag m.v. er gitt i forskrift om tap av retten til å føre motorvogn m.v. av 19. desember 2003 (tapsforskriften).

Ved nektelse av erverv av førerett (vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd), tilbakekall av førerett som følge av manglende edruelighet og/eller vandel (vegtrafikkloven § 34 femte ledd) og sviktende kjøreferdighet, sviktende helse m.v. (vegtrafikkloven § 34 annet ledd, jf. første ledd), er det bare politiet som har kompetanse til å treffe slike vedtak. Retningslinjer for politiets behandling av slike saker er inntatt i punktene 3.1, 3.2 og 3.3.

Det er politiet som har kompetanse til å treffe vedtak om avslag på søknad om kjøreseddel for drosje, rutevogn m.v. Politiet kan også treffe vedtak om å tilbakekalle retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag, når dette skjer på grunnlag av rettighetshaverens manglende skikkethet og/eller helse. Nærmere retningslinjer er gitt i punkt 3.10.

Politiet treffer også vedtak om forbud mot bruk av kjøretøy, inndragning av kjennemerke og vognkort (vegtrafikkloven § 36), se punkt 4.

Gjeldende førerkortforskrift ble fastsatt 19. januar 2004 (nr. 298) og trådte i kraft 1. mars 2004.

I vegtrafikkloven § 33 nr. 4 er det gitt bestemmelse om at politimesteren kan fastsette tap av førerett, dersom rettighetshaveren i løpet av de siste 6 måneder er ilagt straff i utlandet for en overtredelse som ville ha ført til tap av retten til å føre motorvogn for en viss minstetid eller for alltid etter regler i eller i medhold av § 33. Retningslinjer for praktisering av bestemmelsen er gitt i punkt 3.2.3 i denne instruksen.

I vegtrafikkloven § 40 er det gitt regler om at politimesteren med grunnlag i etterfølgende forhold kan forkorte perioden for tap av førerett/sperrefrist for å erverve førerett, fastsatt ved dom eller forelegg. Retningslinjer for behandling av slike saker er gitt i punkt 3.7. Politiets eventuelle avslag på søknad om forkortelse kan påklages til Politidirektoratet, jf. punkt 2.6.1.

I likhet med tidligere instrukser, vil Politidirektoratet gi en kort innføring i de viktigste reglene i forvaltningsloven av 10. februar 1967, jf. punkt □.

De viktigste endringene som ble gjort fra håndhevingsinstruks RPOD-2007-1 til RPOD-2017-3, gjaldt følgende forhold:

- Det har skjedd en skjerping i praksis tilknyttet tilbakekall av førerett grunnet manglende edruelighet.

- Selv om et forhold har vært gjenstand for strafferettslig forfølgning uten at forholdet har ledet til tap av førerett/kjøreseddel fastsatt ved dom, kan forholdet under nærmere omstendigheter likevel brukes som grunnlag for tilbakekall av førerett/kjøresedler (vandelsalternativet i vegtrafikkloven § 34 femte ledd/yrkestransportlova § 37 f første ledd).
- Justis- og politidepartementet bestemte i brev av 30. januar 2008 (vår ref: Jnr. 07/2921-5) at riksadvokaten skal gi retningslinjer for utøvelse av myndighet etter vegtrafikkloven § 33 nr. 3, midlertidig tap (beslag) av førerkort, jf riksadvokatens rundskriv 3/2009 av 25. mai 2009 punkt IV Beslag av førerkort.
- Det er med virkning fra 1. oktober 2016 foretatt endringer i førerkortforskriftens helsekrav og det er fastsatt nye rutiner for behandling av helsesakene.

De viktigste endringene som er gjort fra håndhevingsinstruks RPOD-2017-3 til RPOD-2022-13, gjelder følgende forhold:

- Behovet for at politiet gjør konkrete vurderinger av om vilkårene for å treffe vedtak er oppfylt i den enkelte sak, og at den konkrete vurderingen må fremgå av vedtaket, er tydeliggjort flere steder i rundskrivet. Se eksempelvis punkt 3.1.5, 3.1.6, 3.2.1.1 og 3.2.2 om vurderingen av edruelighet- og vandelskravet ved søknad om førerett og ved tilbakekall av førerett.
- Med virkning fra 1. november 2020 ble det gjort flere endringer i yrkestransportloven av betydning for politiets behandling av søknader om kjøreseddel og vedtak om tilbakekall av kjøreseddel. På den bakgrunn er det gjort vesentlige endringer i rundskrivets punkt 3.10 med dens underliggende punkter.

2 SAKSBEHANDLING

I kapittel 2 gis et sammendrag av de viktigste saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven som kommer til anvendelse. I kapittelet vil det være tatt inn opplysninger om Politidirektoratets praksis, der slike opplysninger faller naturlig inn i sammenhengen.

2.1 Veiledningsplikt – saksbehandlingstid – muntlige konferanser

2.1.1 VEILEDNINGSPLIKT

Forvaltningsloven § 11 første, annet og tredje ledd lyder slik:

«Forvaltningsorganene har innenfor sitt saksområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Omfanget av veiledningen må likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet til å påta seg slik virksomhet.

Forvaltningsorganer som behandler saker med en eller flere private parter, skal av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning. Etter forespørsel fra en part og ellers når sakens art eller partens forhold gir grunn til det, skal forvaltningsorganet gi veiledning om:

- a) gjeldende lover og forskrifter og vanlig praksis på vedkommende saksområde, og
- b) regler for saksbehandlingen, særlig om parters rettigheter og plikter etter forvaltningsloven. Om mulig bør forvaltningsorganet også peke på omstendigheter som i det konkrete tilfellet særlig kan få betydning for resultatet.

Uavhengig av om sak pågår, plikter forvaltningsorganet innen sitt saksområde å gi veiledning som nevnt i annet ledd til en person som spør om sine rettigheter og plikter i et konkret forhold som har aktuell interesse for ham.»

2.1.2 OMFANGET AV VEILEDNINGSPLIKTEN

Omfanget av veiledningsplikten må tilpasses politidistriktets situasjon og kapasitet, men det kan ikke generelt unnlates å yte veiledning. Forvaltningsorganet skal av eget tiltak vurdere partens behov for veiledning, men har ikke plikt til å iverksette noen omfattende undersøkelse av partens veiledningsbehov. Politiet bør bistå med å utarbeide søknader og klager når det synes å være behov for slik hjelp. Det kan ikke kreves gebyr eller annet vederlag for slik bistand.

2.1.3 VEILEDNING TIL ANDRE ENN PART I SAK

Forvaltningsloven § 11 tredje ledd regulerer veiledningsplikten i forhold til andre enn parter i bestemte forvaltningssaker. Utgangspunktet er at en person som ber om det, har krav på samme veiledning som partene i saken. Veiledningsplikten knytter seg imidlertid bare til rettigheter eller plikter i et «konkret forhold» som har «aktuell interesse» for vedkommende. Plikten til å gi veiledning går imidlertid ikke lenger enn det som følger av annet ledd annet punktum. Politiet vil derfor ikke etter denne bestemmelsen ha plikt til å ta stilling til konkrete rettsspørsmål etter henvendelse fra private.

2.1.4 SAKSBEHANDLINGSTID — FORELØPIG SVAR

Forvaltningsloven § 11 a lyder slik:

«Forvaltningsorganet skal forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold.

Dersom det må ventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal det forvaltningsorganet som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar. I svaret skal det gjøres rede for grunnen til at henvendelsen ikke kan behandles tidligere, og såvidt mulig angis når svar kan ventes. Foreløpig svar kan unnlates dersom det må anses som åpenbart unødvendig.

I saker som gjelder enkeltvedtak, skal det gis foreløpig svar etter annet ledd dersom en henvendelse ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt.»

Foreløpig svar skal gis «snarest mulig», dvs. så snart det blir klart at saksbehandlingen vil ta lenger tid enn 1 måned. Er det for tiden en generell saksbehandlingstid på over 1 måned, og det ikke er sikkert at saken vil bli avgjort før fristen, skal det gis foreløpig svar så snart saken er kommet inn. Er saksbehandlingstiden generelt kortere enn 1 måned, men behandlingstiden for denne konkrete saken vil ta lenger tid enn 1 måned, skal det gis underretning så snart det blir klart at lenger saksbehandlingstid blir nødvendig.

Politidirektoratet anmoder om at politidistriktene holder seg jevnlig oppdatert på Politidirektoratets saksbehandlingstid i førerkortsakene og opplyser om dette – med kopi til klageren – ved oversendelse av klagesakene. Dette kan f. eks. gjøres med en formulering om at «forventet saksbehandlingstid i Politidirektoratet er for tiden opp til xx måneder». Politidirektoratet vil da kunne begrense foreløpige svar til de sakene der saksbehandlingstiden går utover det som er opplyst av politidistriktene.

2.1.5 MUNTlige KONFERANSER OG NEDTEGNING AV OPPLYSNINGER

Forvaltningsloven § 11 d lyder slik:

«I den utstrekning en forsvarlig utførelse av tjenesten tillater det, skal en part som har saklig grunn for det, gis adgang til å tale muntlig med en tjenestemann ved det forvaltningsorgan som behandler saken. Dersom en mindreårig er part i saken og blir representert av verge, gjelder dette også den mindreårige selv.

Blir det ved muntlige forhandlinger, konferanser eller telefonsamtaler av en part gitt nye opplysninger eller anførsler av betydning for avgjørelsen av saken, skal de såvidt mulig nedtegnes eller protokolleres. Det samme gjelder iakttagelser tjenestemannen gjør ved befarings m.m.»

I uttrykket «tale muntlig med en tjenestemann» ligger at en part har adgang til å møte opp til en personlig samtale. Parten skal bare gis anledning til muntlig konferanse dersom han har saklig grunn for det. Saklig grunn foreligger for eksempel dersom parten søker veiledning eller ønsker å gi eller få opplysninger i saken. Kan veiledningen eller opplysningene like gjerne gis skriftlig, må forvaltningsorganet kunne avslå en begjæring om møte.

En part har bare krav på muntlig konferanse i den grad en forsvarlig utførelse av tjenesten tillater det. Stortingets justiskomite har imidlertid i Innst 0. II (1966-67) s. 10 gitt uttrykk for at adgang til konferanse «i almindelighet» skal gis.

2.2 Forhåndsvarsel og informasjonsplikt

2.2.1 UNNLATELSE AV FORHÅNDSVARSEL VED SØKNAD OM ERVERV AV FØRERETT

Ved søknad om erverv av førerett, forkortelse av fastsatt tapsperiode eller sperrefrist, vil forhåndsvarsel i alminnelighet ikke være nødvendig, jf. forvaltningsloven § 16 første ledd. Denne sier at forhåndsvarsel bl.a. kan unnlates når vedkommende «allerede ved søknad (...) har uttalt seg i saken».

2.2.2 UNNLATELSE AV FORHÅNDSVARSEL NÅR PARTEN IKKE HAR KJENT ADRESSE

I forvaltningsloven § 16 om forhåndsvarsel er det i tredje ledd bokstav b) inntatt bestemmelse om at forhåndsvarsling kan unnlates dersom parten ikke har kjent adresse og ettersporing av ham vil kreve mer tid eller arbeid enn rimelig i forhold til partens interesse og til betydningen av varslene.

2.2.3 TILFELLE HVOR VARSEL MÅ GIS

I sak hvor politiet skal treffe vedtak om tap av førerett i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 4 (utenlandsk dom) og § 34 annet eller femte ledd (helse, kunnskaper/ferdighet, edruelighet), må forhåndsvarsel gis. Det samme gjelder når vedtak om forbud mot å kjøre førerkortfri motorvogn unntaksvis vurderes truffet i medhold av vegtrafikkloven § 35 annet ledd. Videre må forhåndsvarsel gis før det treffes vedtak om tilbakekall av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag, jf. § 37 f første ledd i yrkestransportlova (manglende edruelighet, pålitelighet, skikkethet).

Det er ikke påkrevet med forhåndsvarsel før det gis pålegg om ny legeundersøkelse og/eller ny førerprøve (vurderingsprøve) etter § 34 første ledd første punktum. Det samme gjelder pålegg om umiddelbar innlevering av førerkortet etter § 34 første ledd annet punktum. Dette er situasjoner hvor politiet griper inn for å avverge umiddelbar fare.

I helsesakene har Politidirektoratet i brev av 29. februar 2016 til Helsedirektoratet anmodet om at statsforvalterne ved oversendelse av helsesakene til politiet tar med i meldingene til

politiet – som går i kopi førerkortinnehaverne – at politiet vil vurdere tilbakekall av føreretten. Helsedirektoratet har i brev av 19. januar 2017 bekreftet at de i malen som skal benyttes av statsforvalterne ved oversendelse av helsesakene til politiet vil ta med en tekst om at politiet vil vurdere tilbakekall av føreretten grunnet manglende oppfyllelse av helsekravet, og at førerkortinnehaveren innen en nærmere angitt frist kan uttale seg. Når denne malen følges kan særskilt forhåndsvarsel unnlates.

2.2.4 INNHOLDET I FORHÅNDSVARSEL

Ved forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16 skal det gis opplysninger om innholdet i vedtaket som vurderes truffet. Skal politiet fastsette tap av førerett i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 4, vedta forbud mot kjøring av førerkortfri motorvogn eller treffe vedtak om tilbakekall av kjøreseddel, må det i forhåndsvarslet opplyses for hvor lang tid vedtaket skal gjelde, for eksempel «inntil videre», hjemmelen for vedtaket samt hva grunnlaget for vedtaket vil være/hvilke faktiske forhold vedtaket vil bygge på.

2.2.5 NYE OPPLYSNINGER UNDER SAKSFORBEREDELSEN — FORVALTNINGSLOVEN § 17 ANNET LEDD

Det følger av forvaltningsloven § 17 annet ledd at dersom forvaltningsorganet under saksforberedelsen mottar opplysninger om en part, og parten etter § 18 har rett til å gjøre seg kjent med disse opplysningene, skal opplysningene med visse unntak forelegges ham til uttalelse. Det vises for eksempel til situasjoner der det innhentes ytterligere opplysninger om partens edruelighet. Plikten gjelder uten hensyn til om forhåndsvarsel tidligere er gitt eller det ikke foreligger plikt til forhåndsvarsel.

2.2.6 ANDRE OPPLYSNINGER AV VESENTLIG BETYDNING FOR PARTEN — FORVALTNINGSLOVEN § 17 TREDJE LEDD

I § 17 tredje ledd er bestemt at partene også for øvrig bør gjøres kjent med opplysninger av vesentlig betydning som det må forutsettes at de har grunnlag og interesse for å uttale seg om, og som partene etter § 18, jf. § 19, har rett til å gjøre seg kjent med.

2.3 Partsoffentlighet

2.3.1 FORVALTNINGSLOVEN § 18 — PARTENES RETT TIL Å GJØRE SEG KJENT MED SAKENS DOKUMENTER

Hovedregelen i forvaltningsloven § 18 er at en part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Dette innebærer at parten har krav på å få gjennomgå dokumentene med de unntak som følger av § 18 annet og tredje ledd, jf. fjerde ledd og § 19. Rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter betyr ikke at parten automatisk skal få tilsendt kopier. Han må selv be om å få se dokumentene, jf. § 20 første, annet og tredje ledd vedrørende gjennomsyn og utlån av saksdokumenter.

Partens rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter gjelder også etter at vedtak er truffet i saken, jf. § 18 første ledd.

2.3.2 DEN PRAKTISKE GJENNOMFØRINGEN AV DOKUMENTINNSYNET

Partsoffentlighet kan i saker vedrørende førerett mest praktisk gjennomføres ved at parten får anledning til å gjennomgå dokumentene ved besøk hos politiet, eller ved at han sendes kopier av dokumentene, jf. § 20 første og annet ledd. Originaldokumenter bør ikke lånes ut, med mindre der er tale om helt kortvarig utlån til advokater.

2.3.3 FRIST FOR PARTEN TIL Å AVGI UTTALELSE — FORVALTNINGSLOVEN § 20 FEMTE LEDD

Når en part har anmodet om å få gjøre seg kjent med dokumenter som han etter § 18 har adgang til å få se, skal han gis en frist for å avgi eventuell uttalelse, såfremt det ikke er satt frist i medhold av § 16 eller den fastsatte frist anses utilstrekkelig, jf. forvaltningsloven § 20 femte ledd.

2.3.4 KLAGE OVER NEKTELSE AV DOKUMENTINNSYN — FORVALTNINGSLOVEN § 21

Forvaltningsloven § 21 gir bestemmelse om at en part kan klage over at han er nektet dokumentinnsyn etter §§ 18 flg. Etter første ledd skal det gis samtidig begrunnelse for avslaget, uten hensyn til om parten ber om det. Begrunnelsen skal vise til den bestemmelse som gir grunnlag for avslaget. Noen begrunnelse utover dette er ikke nødvendig. Annet ledd fastsetter klageadgang og regulerer uttømmende hvem som skal ha klagerett.

2.4 Politiets kompetanse til å treffe vedtak i vegtrafikksaker

2.4.1 GENERELT

Som følge av at kompetansen til å fastsette tap av førerett/sperrefrist er overført til domstolene, skal politiet bare treffe vedtak om tilbakekall av førerett i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 4 (se punkt 3.2.3) og § 34 annet og femte ledd (se punkt 3.3.1 ff).

Politiet kan også nedlegge forbud mot kjøring av førerkortfri motorvogn etter § 35 annet ledd. Etter at tohjuls moped ble egen førerkortklasse har denne bestemmelsen imidlertid liten praktisk betydning.

Politiet treffer også vedtak om avslag på søknad om erverv av førerett grunnet manglende vandel og/eller edruelighet, jf. vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd (se punktene 3.1.5 og 3.1.6), samt vedtak om midlertidig nektelse i medhold av vegtrafikkloven § 24 a tredje ledd (se punkt 3.1.9).

2.4.2 INNLEVERING AV FØRERKORT OG UTGANGSPUNKT FOR FRISTBEREGNINGEN

Politiets vedtak om tilbakekall av førerett må inneholde pålegg om innlevering av førerkortet, jf. vegtrafikkloven § 34 andre ledd andre punktum, jf. § 33 nr. 5. Det er viktig at den saken gjelder gjøres kjent med at det fysiske førerkortet ikke har noen betydning for føreretten. Kjøring etter tidspunkt for underretning er ulovlig, jf. vegtrafikkloven § 24 første ledd, uten hensyn til om vedkommende er i besittelse av det fysiske førerkortet eller ikke. Dersom det fysiske førerkortet, eventuelt tapsmelding, ikke innleveres, har dette betydning for fristberegningen der førerett er tapt for bestemt tid, se punkt 3.6.

2.4.3 MYNDIGHETEN TIL Å TREFFE VEDTAK — UNDERSKRIFT

Et vedtak om fastsettelse av tap av førerett eller forbud mot kjøring av førerkortfri motorvogn skal treffes av politimesteren eller den han gir myndighet. Det vil i praksis regelmessig være politiadvokat, politiinspektør eller forvaltningsjurist, jf. versjon 1.1 av «Rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter», punkt 3.2.39.6, side 124 «Roller og hovedansvar». Der det er ansatt egen forvaltningsjurist vil denne også kunne oversendes saker til retten om fortsatt nektelse av førerett grunnet ikke avgjort straffesak, jf. vegtrafikkloven § 24 a siste ledd. Tilsvarende vil gjelde for midlertidig nektelse av kjøreseddel, jf. yrkestransportloven § 37 d.

Det er kun den som er gitt kompetanse til å treffe vedtak om tap av førerett som har myndighet til å underskrive selve vedtaket. Slik myndighet bør ikke gis til andre saksbehandlere enn de som har særskilt kompetanse.

2.5 Begrunnelse og underretning

2.5.1 HOVEDREGELEN OM SAMTIDIG BEGRUNNELSE — FORVALTNINGSLOVEN § 24 FØRSTE LEDD

Etter forvaltningsloven § 24 første ledd skal enkeltvedtak grunngis samtidig med at vedtaket treffes. Dette innebærer at både avslag på søknad om erverv av førerett og vedtak om fastsettelse av tap og tilbakekall av førerett, nektelse og tilbakekall av kjøreseddel eller forbud mot kjøring av førerkortfri motorvogn, skal begrunnes.

2.5.2 UNNTAK VED INNVILGELSE AV SØKNAD — FORVALTNINGSLOVEN § 24 ANNET LEDD

Det følger av forvaltningsloven § 24 annet ledd at samtidig begrunnelse kan unnlates når en søknad (om f.eks. utstedelse eller gjennerverv av førerett) innvilges av politimesteren.

2.5.3 BEGRUNNELSENS INNHOLD — FORVALTNINGSLOVEN § 25

Forvaltningsloven § 25 gir regler om begrunnelsens innhold. Begrunnelsen skal vise til de regler vedtaket bygger på. I den utstrekning det er nødvendig for å sette parten i stand til å forstå vedtaket, skal begrunnelsen også gjengi innholdet av reglene eller den problemstilling vedtaket bygger på. Ved tilbakekall av førerett er det viktig at hensynet til trafikksikkerheten fremheves. Det er videre av betydning at det klargjøres hvilke faktiske forhold som er lagt til grunn for vedtaket. Dette innebærer at det skal gis en dekkende sammenfatning av saksforholdet hvor uvesentlige detaljer og forhold uten betydning for avgjørelsen bør utelates. De hovedhensyn som har vært avgjørende ved det forvaltningsmessige skjønn må fremgå av begrunnelsen. Er det gitt retningslinjer for skjønnsutøvelsen, vil i alminnelighet en henvisning til retningslinjene være tilstrekkelig. Forutsetningen for å kunne vise til retningslinjene er at retningslinjene gjøres kjent for parten, og at parten ut fra retningslinjene kan forstå realiteten i avgjørelsen.

2.5.4 UNDERRETNING OM VEDTAKET — FORVALTNINGSLOVEN § 27

Parten skal så snart som mulig underrettes om det vedtaket, jf. forvaltningsloven § 27. Begrunnelsen for vedtaket gis samtidig med underretningen. I underretningen skal det gis opplysninger om klageadgang, klagefrist, klageinstans, den nærmere fremgangsmåte ved klage samt om partens rett til å se sakens dokumenter (§ 27 tredje ledd). Når forholdene gir grunn til det, skal det i medhold av § 27 fjerde ledd også opplyses om adgangen til å søke fritt rettsråd, om forvaltningens veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11 samt om adgangen til å få tilkjent saksomkostninger etter forvaltningsloven § 36.

Underretningen skjer normalt gjennom ordinær post som sendes folkeregistrert adresse, med mindre politiet har opplysninger om at vedkommende for tiden oppholder seg på annen adresse. Dersom brevet kommer i retur med opplysning om at adressaten er ukjent, vil det bero på omstendighetene hvor mye arbeid politiet med rimelighet bør benytte for å finne oppholdsstedet.

2.6 Klage over politimesterens vedtak

Politimesterens avgjørelse er et enkeltvedtak som kan påklages til Politidirektoratet etter forvaltningslovens regler.

2.6.1 GJENSTAND FOR KLAGE

Gjenstand for klage i sak om førerett er politimesterens avslag på søknad om erverv av førerett (vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd). Klagegjenstand er videre politimesterens avgjørelse i første instans om fastsettelse av tap og tilbakekall av førerett (vegtrafikkloven § 33 nr. 4 og § 34), nedleggelse av forbud mot kjøring av førerkortfri motorvogn (vegtrafikkloven § 35 annet ledd) samt midlertidig nektelse i medhold av vegtrafikkloven § 24 a tredje ledd.

Gjenstand for klage er også politimesterens eventuelle avslag i medhold av vegtrafikkloven § 40 på søknad om forkortelse av perioden for tap av førerett fastsatt ved dom eller forelegg. Det samme gjelder avslag på søknad om forkortelse av sperrefrist etter vegtrafikkloven § 24 a annet ledd og kjøreforbud etter § 35 første ledd.

Det samme gjelder politimesterens vedtak etter yrkestransportloven, som nektelse og tilbakekall av kjøreseddel, samt kjøreforbud etter § 40.

2.6.2 POLITIMESTERENS KOMPETANSE

Har politimesterens vedtak om avslag på søknad om forkortelse av tapsperiode eller sperrefrist vært vurdert av Politidirektoratet etter klage over vedtaket, er politimesteren bundet av Politidirektoratets avgjørelse.

Dersom politidistriktet mottar ny søknad om forkortelse av tapsperiode etter at Politidirektoratet har behandlet en klagesak til vedkommende, må politidistriktet uansett gjøre en realitetsvurdering av den nye søknaden. Hvis det er de samme forholdene og anførselene som ligger til grunn for politidistriktets nye vurdering som da Politidirektoratet tok stilling til klagesaken, vil det som utgangspunkt være tilstrekkelig å vise til Politidirektoratets vurdering i det nye vedtaket som treffes av politidistriktet. Et nytt avslag kan påklages på vanlig måte.

I medhold av forvaltningsloven § 35 kan politimesteren omgjøre egne vedtak.

2.6.3 INGEN KLAGEFRIST I HENHOLD TIL VEGTRAFIKKLOVEN § 39 FØRSTE LEDD

Vegtrafikkloven § 39 første ledd lyder slik:

«For klage over politiets vedtak om tilbakekall av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn mv. etter § 34 og forbud mot å kjøre førerkortfri motorvogn etter § 35 annet ledd gjelder ingen frist.»

Bestemmelsen kommer formelt bare til anvendelse på *politiets* vedtak om tilbakekall av førerett. Ved avslag på søknad om forkortelse av tapsperiode m.v., jf. punkt 2.6.1, kommer bestemmelsen i forvaltningsloven § 29 første ledd om at «(f)risten for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part» til anvendelse. Ved kortere oversittelse av klagefristen bør det likevel vurderes hensiktsmessigheten av å ta klagen til behandling. En avvisning av klagen vil kunne fremprovosere en ny søknad om forkortelse av tapsperioden. En avvisning vil derfor kunne generere merarbeid, da det vil løpe en ny klagefrist etter et eventuelt nytt avslag.

2.6.4 KLAGEFRIST VED NEKTELSE AV ERVERV AV FØRERETT

Ved klage over avslag på søknad om erverv av førerett (vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd) gjelder den vanlige klagefrist på tre uker i forvaltningsloven § 29, jf. § 31 om oversitting av

klagefristen. Dersom klagefristen er oversittet, har vedkommende mulighet til å fremsette ny søknad. Ved kortere fristoversittelser bør det derfor gis oppfriskning, med mindre klagen fremstår som en ny søknad der det fremsettes nye anførsler.

2.6.5 KLAGENS ADRESSAT — FORM OG INNHOLD

Om klagens adressat, form og innhold er det gitt regler i forvaltningsloven § 32, som fastsetter de minstekrav som stilles for klagen.

2.6.6 OPPSETTENDE VIRKNING AV KLAGE — AVSLAG PÅ ANMODNING OM UTSATT IVERKSETTELSEN — FORVALTNINGSLOVEN § 42

Forvaltningsloven § 42 bestemmer at forvaltningsorganet kan beslutte at vedtak ikke skal iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort. Når en part akter å gå til *søksmål* eller har reist søksmål for å få vedtaket prøvet ved domstol, kan forvaltningsorganet utsette iverksettelsen til det foreligger endelig dom. Det samme gjelder når en part akter å bringe eller har brakt en sak inn for Stortingets ombudsmann for forvaltningen. Med hjemmel i § 42 annet ledd kan det settes *vilkår for utsettelsen*, f.eks. at klage er sendt innen en bestemt frist.

Anmodning om oppsettende virkning skal avgjøres snarest mulig. Avgjørelsen av om en klage skal gis oppsettende virkning er ikke enkeltvedtak i lovens forstand. Avslag på anmodning om utsettelse skal likevel være *grunnlagt*, og begrunnelsen skal gis samtidig med avslaget, jf. forvaltningsloven § 42 annet ledd. Loven gir *ikke klagerett* over beslutning om at klage eller søksmål skal ha eller ikke ha oppsettende virkning.

I saker vedrørende førerett vil spørsmålet om en klage skal gis oppsettende virkning bare bli aktuelt hvor det er tale om *klage i egentlig forstand over selve vedtaket* (vedtak som *endrer* en rettstilstand), ikke ved senere søknader om forkortelse av en løpende sperrefrist/tapsperiode.

Når politiet har truffet et vedtak om tilbakekall av førerett, vil det grunnleggende hensynet være trafikksikkerheten. Det skal derfor svært mye til for at hensynet til den enkelte veier sterkere enn hensynet til trafikksikkerheten. Det vil derfor sjelden være grunnlag for å gi en klage på tilbakekall av førerett oppsettende virkning.

2.6.7 SAKSFORBEREDELSE I KLAGESAK

Forvaltningsloven § 33 gir regler om saksforberedelse i klagesak. Kapitlene IV og V i forvaltningsloven gis tilsvarende anvendelse, herunder blant annet reglene om dokumentinnsyn, gjennomsyn og utlån av dokumenter. Etter § 33 annet ledd første punktum skal underinstansen foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Det som i alminnelighet vil gi grunn til å foreta undersøkelser vil være at klageren tar opp nye forhold eller anførsler. Det kan da bli nødvendig å innhente faktiske opplysninger for å kontrollere det klageren anfører.

Dersom det fremsettes nye anførsler, må politidistriktets vurdering av disse anførslene fremgå av oversendelsesbrevet til Politidirektoratet.

I tilfelle hvor klagen bygger på det samme faktiske grunnlag som underinstansen bygget sitt vedtak på, dvs. uten at nye opplysninger m.v. påberopes av klageren, vil saken normalt kunne sendes Politidirektoratet uten ytterligere forberedende behandling, eventuelt med politimesterens uttalelse, jf. forvaltningsloven § 33 fjerde ledd.

2.6.8 INNHENTING AV OPPLYSNINGER I FORBINDELSE MED KLAGE

Når en klagesak forelegges Politidirektoratet, må politimesteren påse at alle forhold som kan ha betydning for Politidirektoratets vurdering av klagen og som er kjent for politiet, fremgår av oversendelsen. Parten må forutsettes selv å gjøre rede for relevante forhold, men politiet vil ha en veiledningsplikt dersom politiet er kjent med omstendigheter som taler til gunst for vedkommende, uten at parten selv forstår betydningen. Klageren kan legge ved uttalelse fra arbeidsgiver og andre, samt legeerklæring, hvis det antas å ha betydning for saken. Klagerens opplysninger bør kontrolleres i den utstrekning det praktisk er mulig og ressursituasjonen tillater det.

Det stilles ikke de samme krav til dokumentasjon i saker som åpenbart ikke vil føre frem, se nærmere punkt 2.11.3.

2.6.9 [UTGÅR]

2.7 [Flyttet til punkt 3.7]

Tidligere punkt 2.7 om «Søknad om nedsettelse av tapsperioder – gjennerverv av førerett», er flyttet til punkt 3.7.

Tidligere punkt 2.7.1 om «Når politimesteren selv bør ta standpunkt til søknad om nedsettelse av tapsperioder», punkt 2.7.4 om «Innsendelse av sak til direktoratet», punkt 2.7.7 om «Uttalelse fra lensmann/politimester ved søknad om gjennerverv av førerett», og punkt 2.7.8 om «Begrunnelsen for avslag på søknad om gjennerverv av førerett», utgår.

2.8 Tap av førerett/sperrefrist gjelder alle klasser, jf. førerkortforskriften § 11-1

Den som har tapt føreretten eller fått sperrefrist for erverv av førerett kan ikke erverve førerett i noen klasser så lenge tapsperioden eller sperrefristen løper, jf. førerkortforskriften § 11-1. Denne bestemmelsen kommer til anvendelse i de tilfelle hvor tap/sperrefrist er fastsatt i et særskilt vedtak, dvs. dom eller forelegg, eller politiet har truffet vedtak om tilbakekall av føreretten etter vegtrafikkloven § 33 nr. 4 (etter utenlandsk dom).

Bestemmelsen kommer *ikke* til anvendelse der sperrefristen følger av vegtrafikkloven § 24a første ledd, jf. at denne bestemmelsen bare sperrer for erverv av «slik førerett».

Som eksempel kan nevnes at kjøring med bil (klasse B) som 15 åring ikke automatisk er til hinder for erverv av førerett klasse AM. Det må imidlertid foretas en ordinær vandelsvurdering, jf. vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd (se punkt 3.1.1 flg.).

Vi viser ellers til punkt 3.1.2 om forholdet mellom vegtrafikkloven § 24 a første ledd og førerkortforskriften § 11-1.

2.9 Melding til arbeidsgiver om beslag/tap eller tilbakekall av førerett/kjøreseddel – meldingens innhold

Politidirektoratet legger til grunn at politiet uhindret av taushetsplikten kan gi melding til arbeidsgiver når føreretten/kjøreseddelen til en ansatt som benytter arbeidsgivers bil i tjenesten er tapt, jf. politiregisterloven § 27 annet ledd punkt 2 når tapet følger av dom eller forelegg, eller er tilbakekalt, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2. Vi viser for øvrig til politiloven § 24 første ledd.

Slik melding til arbeidsgiver bør gis for å hindre at den som har fått tapt/tilbakekalt føreretten/kjøreseddelen fortsetter å kjøre arbeidsgivers motorvogn, jf. vegtrafikkloven § 17 annet ledd. Meldingen bør bare inneholde opplysninger om at vedkommende er fratatt føreretten/kjøreseddelen og om tapsperiodens lengde. Opplysninger om grunnlaget for tapet bør i alminnelighet ikke gis.

2.10 Bruk av felles maler

I Websak er det fastsatte felles maler for vegtrafikksaker. Vi oppfordrer alle politidistrikter til å bruke disse.

2.11 Forvaltningssakens dokumenter

2.11.1 UTEVERING AV STRAFFESAKSDOKUMENTER TIL FORVALTNINGSSAKEN

Politiet har som utgangspunkt taushetsplikt hva gjelder en rekke forhold, jf. politiregisterloven § 23. Taushetsplikten er ikke til hinder for at taushetsbelagte opplysninger som politiet har adgang til gjøres kjent for andre tjenestemenn i politiet i den utstrekning det er nødvendig for utøvelsen av politiets forvaltningsvirksomhet, herunder politiets førerkortforvaltning, jf. politiregisterloven § 29.

Før slike opplysninger utleveres til førerkortforvaltningen skal det gjøres en nødvendighetsvurdering, jf. politiregisterforskriften § 4-2. I vurderingen skal det blant annet legges vekt på om politiet som forvaltningsorgan vil settes i stand til å treffe en riktigere eller mer velbegrunnet avgjørelse, eller utføre en mer effektiv og hensiktsmessig tjeneste enn om det ikke hadde mottatt opplysningene, jf. politiregisterforskriften § 9-5 andre ledd.

Når det skjer en utlevering av straffesaksdokumenter/opplysninger fra straffesporet til forvaltningsspolet, må politiet være bevisste på at straffesaksdokumentene blir gjort til en del av forvaltningssakens dokumenter. Partene i forvaltningssaken har rett til å gjøre seg kjent med samtlige av sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18, med de unntak som følger av § 19. Opplysninger om tredjepersoner som ikke er relevante for politiets vurdering av saken, bør ikke inntas i forvaltningssakens dokumenter.

Vi gjør oppmerksom på at straffattest bare kan utstedes til bruk i straffesak, jf. politiregisterloven § 36 første ledd nr. 3. Straffeattesten skal derfor ikke utleveres til forvaltningsspolet og dermed heller ikke inngå i forvaltningssakens dokumenter.

2.11.2 GRUNNLAGET FOR VEDTAKET

Vedtak i forvaltningssak treffes *utelukkende* på grunnlag av det skriftlige materialet som foreligger i saken. Det vil således *ikke* kunne legges vekt på opplysninger som ikke fremgår av sakens dokumenter.

2.11.3 KLAGESAKENS DOKUMENTER

Ved oversendelse av klagesaker til Politidirektoratet skal det i oversendelsesbrevet gis en kort beskrivelse av hva saken gjelder. Det skal også fremgå at det er gjort en konkret vurdering av eventuelle nye anførsler fra klageren. Se punkt 2.6.7 om saksforberedelse i klagesak.

Følgende skal legges ved oversendelsen, dersom dette inngår i saken:

- Ajourført dokumentliste dersom denne ikke allerede fremgår av vedleggsoversikten.
- Søknad (gjelder ikke ved klage over avslag på søknad om erverv av førerett fremsendt i Autosys gjennom Statens vegvesen/trafikkstasjonen).
- Forhåndsvarsel.
- Politidistriktets vedtak.
- Oversikt over eventuelle uavgjorte saker av betydning.
- Aktuelle dommer/forelegg. Dette vil *alltid* gjelde dommer/forelegg som det er vist til i politidistriktets vedtak. Ved kopi av forelegg må det fremgå når forelegget er vedtatt.
- Andre dokumenter av betydning for saken/alle dokumenter gjort til en del av forvaltningssaken.
- Hvis klageren er representert ved fullmektig som ikke er advokat, skal fullmakten vedlegges.

Politidirektoratet har ikke mulighet til å selv hente ut saksdokumenter fra politidistriktenes sakssystemer, og det er derfor viktig at alle underlagsdokumenter til forvaltningssaken legges ved klageoversendelsen. Utskrift fra straffe- og bøtere registeret eller straffeattest skal ikke vedlegges.

I klagesaker hvor spørsmålet er om personen fyller vegtrafikklovens krav til edruelighet i § 24 fjerde ledd eller § 34 femte ledd, kommer det flere ganger på spissen hva vedkommende har uttalt i avhør om eget narkotika- eller alkoholforbruk. I disse sakene er det ønskelig at filen med lydopptaket fra avhør vedlegges klageoversendelsen til Politidirektoratet, forutsatt at filen kan utleveres.

Vi gjør oppmerksom på at Politidirektoratet som klageinstans kan prøve alle sider av saken, herunder ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34. Politidirektoratet er ikke avgrenset til å kun vurdere og vektlegge de opplysningene som er vedlagt politidistriktenes oversendelse. Dersom Politidirektoratet har behov for flere opplysninger for å vurdere klagesaken, vil vi be politidistriktet oversende dette. Innhenting av flere eller eventuelle nye opplysninger blir gjort for å sikre at saken er tilstrekkelig opplyst på Politidirektoratets vedtakstidspunkt. Dersom politidistriktet blir kjent med nye opplysninger som er relevante for Politidirektoratets behandling av klagesaken, er det viktig at politidistriktet ettersender disse opplysningene til Politidirektoratet så lenge klagesaken ikke er avgjort.

2.11.3.1 Utlevering av opplysninger fra PO

Skriftlig utlevering av opplysninger fra politiets vaktjournal, PO, skal skje i form av notat eller rapport som gjengir relevante opplysninger, jf. politiregisterforskriften § 53-8. Utlevering skal ikke skje ved direkte utskrift fra registeret. I notatet eller rapporten bør opplysninger om tredjepersoner utelates hvis det ikke er nødvendige opplysninger for klagesaken som skal behandles av Politidirektoratet.

2.11.4 MUNTlige BEMERKNINGER FRA PARTEN TIL FORHÅNDSVARSEL

Når parten fremsetter sine bemerkninger til forhåndsvarslet muntlig, skal disse nedtegnes, jf. forvaltningsloven § 22. De bør for ordens skyld medunderskrives av parten.

2.12 Tap av førerett ilagt i perioden 1. februar 2012 til 31. mars 2017 for kjøring med lavpromille/lav påvirkningsgrad – førere med førerett på prøve

Ved lovendring av 17. desember 2010 nr. 91 ble vegtrafikkloven § 33 nr. 1 annet ledd endret ved at det ble tilføyet et nytt siste punktum:

«Tapet av førerett fastsettes for minst 1 år dersom rettighetshaveren blir ilagt straff for overtredelse av § 22, jf. § 31. Dette gjelder ikke for overtredelser som nevnt i § 31 annet ledd bokstav a. *Ilegges straff som nevnt i § 31 annet ledd bokstav a for kjøring i prøveperiode, fastsettes likevel tap av førerett med inntil ett år.*»

Ikraftsettelsen av endringen ble utsatt i påvente av nødvendige forskriftsendringer.

Tapsforskriften § 3-1 ble med virkning fra 1. februar 2012 endret og første ledd og annet ledd bokstav a) fikk slik ordlyd:

«§ 3-1. Vegtrafikkloven § 33 nr. 1 annet ledd - overtredelse som nevnt i vegtrafikkloven § 31 annet ledd bokstav a, jf. forskrift om faste grenser

Ileggelse av straff for føring av motorvogn med konsentrasjon av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel i blodet til og med 0,5 promille eller tilsvarende eller til og med 0,25 milligram per liter luft i utåndingsluften, skal normalt ikke medføre tap av førerett, *med mindre føreren har føreretten på prøve* eller det foreligger skjerpene omstendigheter.

Tap av førerett bør fastsettes til minst 6 måneder dersom

a) det ilegges straff for føring av motorvogn med slik konsentrasjon av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel som nevnt i første ledd for førere som har føreretten på prøve, eller

b) ...»

Hjemmelsbestemmelsen for endring av tapsforskriften § 3-1 bokstav a), vegtrafikkloven § 33 nr. 1 annet ledd nytt siste punktum, var tenkt gitt samme ikrafttredelsesdato som forskriftsendringen, 1. februar 2012.

Ved en feil ble ovennevnte endring av vegtrafikkloven uteglemt i ikrafttredelsesresolusjonen. Vegtrafikkloven § 33 nr. 1 annet ledd nytt siste punktum trådte først i kraft 31. mars 2017.

Dette innebærer at personer med førerett på prøve og som i tiden 1. februar 2012 til 31. mars 2017 er straffet for lavpromille/lav påvirkningsgrad og ilagt tap av førerett i medhold av tapsforskriften § 3-1 annet ledd bokstav a), har fått tapet av føreretten ilagt i medhold av en forskriftsbestemmelse uten hjemmel i lov.

I den utstrekning det behandles saker i henhold til nærværende rundskriv og det av sakshistorikken fremgår at personer med førerett på prøve i tiden 1. februar 2012 til 31. mars 2017 er ilagt tap av førerett i medhold av tapsforskriften § 3-1 annet ledd bokstav a), må

saken *omgående* bringes inn for påtalemyndigheten som vil vurdere den påtalemessige siden saken etter retningslinjer fastsatt av riksadvokaten.

2.13 Fritt rettsråd

Fritt rettsråd omfatter råd og veiledning i rettslige spørsmål utenfor rettergang og kan gis av alle praktiserende advokater til søkere som ikke selv har økonomisk evne til å skaffe seg slik hjelp. Fritt rettsråd gis til den som har inntekt og formue under bestemte grenser. Når særlige grunner foreligger, kan de økonomiske vilkår fravikes. Statsforvalteren avgjør om vilkårene for fritt rettsråd er oppfylt.

2.14 Saksomkostninger i forvaltningssak

2.14.1 GENERELT OM SAKSOMKOSTNINGER

Det er gitt regler om saksomkostninger i forvaltningsloven § 36. Første ledd har følgende ordlyd:

«Når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal han tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, med mindre endringen skyldes partens eget forhold eller forhold utenfor partens og forvaltningens kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.»

2.14.2 HOVEDREGEL OG UNNTAK

Hovedregelen er at en part skal få dekket vesentlige og nødvendige saksomkostninger ved *enhver* endring av enkeltvedtak til gunst for parten. Plikt til å dekke saksomkostninger foreligger når endringen skyldes en feil eller ugyldighetsgrunn. Videre skal saksomkostninger i utgangspunktet dekkes når endringen skyldes endret skjønnsutøvelse.

En part har ikke krav på dekning av saksomkostninger dersom endringen skyldes partens eget forhold.

Har en part for eksempel gitt førsteinstansen *ufullstendige eller uriktige opplysninger som har vært bestemmende for vedtaket*, vil vedkommende i utgangspunktet ikke ha krav på saksomkostninger selv om vedtaket blir endret. Ved vurderingen må det imidlertid tas i betraktning at hovedregelen etter forvaltningsloven § 17 første ledd er at forvaltningsorganet har en selvstendig plikt til å påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Skyldes endringen at parten har gitt *nye og bedre argumenter* for sin sak uten at det er gitt nye, faktiske opplysninger i saken, vil det bare unntaksvis være adgang til å nekte dekning av saksomkostninger under henvisning til at parten har argumentert for dårlig overfor førsteinstansen.

2.14.3 VESENTLIGE OG NØDVENDIGE KOSTNADER

Partenes rett til dekning etter § 36 første ledd omfatter «vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket». Ved vurderingen av om bistand fra advokater, sakkyndige m.v. har vært nødvendig må det legges vesentlig vekt på sakens vanskelighetsgrad og om saken har et komplisert faktum eller reiser kompliserte juridiske spørsmål. Det understrekes imidlertid at alle vurderinger må foretas ut i fra klagerens ståsted, og at problemstillinger som for forvaltningsmyndigheten kan fremstå som forholdsvis enkle og

oversiktlige, for klageren kan fremstå som uoversiktlige og kompliserte. Forvaltningen må som hovedregel tilkjenne saksomkostninger der klagen har ført frem, men det må tas i betraktning i hvilken utstrekning det i klagen er anført nye forhold som har hatt betydning for sakens utfall. Dette innebærer at det i mange tilfeller vil kunne være aktuelt å redusere kravets størrelse.

En mer utførlig redegjørelse for forvaltningsloven § 36 er gitt i Justisdepartementets rundskriv G-37/95.

2.14.4 SAKSOMKOSTNINGER I FORBINDELSE MED OMGJØRING AV VEDTAK OM BESLAG

Politirektoratet har i klagesaker vedrørende krav om saksomkostninger i forbindelse med omgjøring av vedtak om beslag av førerkort lagt til grunn at forvaltningslovens regler kommer til anvendelse. Dette gjelder også i saker der saken er brakt inn for domstolene, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 3 siste punktum, og retten avslår politiets begjæring om beslag.

Justisdepartementets lovavdeling har i brev av 20. september 2006 støttet dette synet.

Politidirektoratet har tatt spørsmålet opp til ny vurdering etter at Justis- og beredskapsdepartementet 30. januar 2008 bestemte at Riksadvokaten skal gi retningslinjer for utøvelse av myndighet etter vegtrafikkloven § 33 nr. 3, midlertidig tap av førerett/beslag av førerkort. Riksadvokaten har i brev av 29. januar 2013 (vår ref: Jnr. 05/02796-04) uttalt at dette ikke gjør noen endring i at saksomkostninger avgjøres etter forvaltningslovens regler, med Politidirektoratet som klageinstans.

Politidirektoratet har hatt enkelte klagesaker til behandling der politiets beslag av førerkort er påklaget ganske umiddelbart etter beslag er foretatt av en tjenestemann og før påtalemyndigheten har rukket å vurdere om beslaget skal opprettholdes, jf. vegtrafikkloven § 33 nr 3 annet punktum. Spørsmålet om saksomkostninger kommer opp når påtalemyndigheten har besluttet ikke å opprettholde beslaget og utleverer førerkortet. Politidirektoratet har ikke tatt til følge klager på avslag om dekning av saksomkostninger, selv om påtalemyndigheten har funnet at beslaget ikke skal opprettholdes. Politidirektoratet har i slike saker lagt til grunn at påtalemyndigheten nødvendigvis vil trenge noen tid til å vurdere om det er grunnlag for å opprettholde beslaget, og at det er først påtalemyndighetens beslutning som vil kunne være gjenstand for klage (som skal behandles av tingretten) og med det «vedtak [som] blir endret til gunst for en part». Hvor lang tid som vil gå før påtalemyndigheten må anses for å ha truffet sin beslutning – selv om beslutningen ennå ikke er formulert skriftlig, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 3, tredje punktum – vil bero på et konkret skjønn der det utslagsgivende vil være hvor komplisert saksforholdet er.

2.15 Behandling av personopplysninger – GDPR

For å sikre etterlevelse av ny personopplysningslov har Politidirektoratet ved GDPR-prosjektet utarbeidet nasjonale føringer for blant annet behandlingen av utvalgte førerettprosesser. Dette innebærer at flere prosesser innen førerett er standardiserte med hensyn til behandling av personopplysninger, for å sikre etterlevelse av personopplysningsloven. De standardiserte prosessene forvaltes og utvikles av sentralt prosessstyre i Politidirektoratet.

Mer informasjon om GDPR og gjeldene prosessbeskrivelser for standardiserte prosesser innen førerett, ligger på Kilden.

Ved eventuell motstrid mellom prosessene som er standardiserte og retningslinjer som er gitt i dette rundskrivet, har de gjeldende prosessbeskrivelsene forrang.

3 PRAKSIS — RETNINGSLINJER

3.1 Sperrefrister og nektelse av førerett

3.1.1 VEGTRAFIKKLOVEN § 24 A OG § 24 FJERDE LEDD

Vegtrafikkloven § 24 a sammenholdt med § 24 første og fjerde ledd regulerer adgangen til å erverve førerett for motorvogn, men det er bare § 24 a annet ledd som hjemler adgang til å fastsette sperrefrist. Dette gjøres i forelegg eller dom. Sperrefrist etter § 24 a første ledd følger direkte av loven og det skal derfor ikke treffes særskilt vedtak etter denne bestemmelsen.

3.1.2 VEGTRAFIKKLOVEN § 24 A FØRSTE LEDD

Vegtrafikkloven § 24 a første ledd lyder slik:

«Den som har kjørt motorvogn uten å ha førerett for den aktuelle førerkortklassen, kan ikke få slik førerett første gang før det er gått 6 måneder siden den ulovlige kjøringen fant sted. Er han yngre enn den lovlige minstealderen for slik førerett, løper sperrefristen til det er gått 6 måneder fra den dagen han oppnår minstealderen. Er det voldt større skade ved kjøringen, skal sperrefristen etter første og andre punktum være ett år. Tilsvarende gjelder også for den som ulovlig endrer maksimal hastighet eller ytelse i motorvogn i strid med § 13 femte ledd.»

I forbindelse med forslag til endringer i daværende § 24 a annet ledd (nå første ledd) tok Samferdselsdepartementet i Ot. prp. nr. 61 (1989-90) opp spørsmålet om førerkortreaksjoner overfor personer, som uten noen gang å ha hatt førerkort, kjører førerkortpliktig motorvogn. Samferdselsdepartementet uttalte bl.a.:

«Departementet har vurdert om ordet «slikt» foran «førerkort» bør strykast. Slik § 24 a, andre ledd er no, gjeld sperrefristen berre «vedkommende gruppe». Sperrefristen bør i utgangspunktet gjelde alle typar førarkort vedkommande ikkje alt har.

Framlegget har vore ute på høyring, og fått brei tilslutnad. Men det viste seg under utarbeiding av lovteksten at ein slik regel kan få uheldige verknader. Som døme kan nemnast ein som ulovleg kjører lett motorsykkel som 15 åring. At sperrefristen bør gjelde lett motorsykkel når han er 16 år er greit. Men utsetjing på førarkort for bil ved 18 år kan verke strengt. Dette gjeld ikkje minst ved førarkort for buss og lastebil ved fylte 20 år. Departementet har vurdert fleire språklege løysingar, men teksten blir unødig komplisert. Ein har difor blitt ståande med noverande ordlyd, slik at den automatiske sperrefristen gjeld førarkort for vedkommende gruppe kjøretøy.»

Regelen er tvingende og forutsetter ikke straffereaksjon. En søknad som kommer inn før fristen er utløpt, skal alltid avvises under henvisning til at de lovbestemte vilkår for erverv av førerett ikke er til stede. Politidirektoratet mottar fra tid til annen klager over slik avvisning. Slike klager skal også avises under henvisning til at det ikke er truffet enkeltvedtak som endrer en tidligere rettstilstand. Avvisningen av klagen kan derimot påklages, jf. forvaltningsloven § 2 tredje ledd.

Sperrefristen gjelder også for personer som på handlingstidspunktet ikke hadde oppnådd den kriminelle lavalder. Her må det imidlertid utøves skjønn slik at bestemmelsen må avgrenses mot barn som ikke kan holdes ansvarlig for kjøringen.

Da sperrefristen er lovbestemt, skal det *ikke* treffes vedtak. Vedkommende bør imidlertid gis orientering om sperrefristen, at det ikke er adgang til å dispensere fra denne og om at øvelseskjøring ikke er tillatt for den aktuelle førerkortklassen, jf. trafikkopplæringsforskriften § 2-1 sjette ledd. Dersom føreren blir straffet for kjøringen, bør det gis orientering i forbindelse med forelegg eller dom.

Det understrekes at sperrefristen løper fra kjøringen og til 6 måneder etter oppnådd minstealder.

Begrepet «slik førerett første gang» betyr at sperrefrist bare inntreffer overfor personer som aldri har hatt førerett (norsk eller utenlandsk) i den aktuelle klassen. Sperrefrist etter vegtrafikkloven § 24 a første ledd for førerett klasse B inntreffer således bare hvis vedkommende bilfører aldri har hatt førerett i noen klasse eller kun har førerett gjeldende for lavere klasser som klasse AM, eller T. Bestemmelsen kommer således ikke til anvendelse dersom vedkommende tidligere har hatt norsk eller utenlandsk førerett klasse B. I slike tilfelle må forholdet vurderes etter vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd, ikke tilfredsstillende vandel.

Førerkortforskriften av 19. januar 2004 § 11-1 første ledd lyder:

«Den som har tapt føreretten eller fått sperrefrist for førerkort i en eller flere klasser, kan ikke få utstedt førerkort i noen annen klasse så lenge tapet eller sperrefristen varer.»

Under henvisning til ordlyden i vegtrafikkloven § 24 a første ledd og det ovenfor siterte fra nevnte Ot.prp., finner Politidirektoratet at «sperrefrist» omhandlet i førerkortforskriften § 11-1 første ledd bare gjelder sperrefrist fastsatt i medhold av vegtrafikkloven § 24 a annet ledd jf. § 33 nr. 1 annet og tredje ledd (tilfelle hvor tap av førerett er *obligatorisk*). Dette betyr at den som eksempelvis har sperrefrist etter § 24 a første ledd for å ha kjørt bil som 14-åring, kan erverve førerett i klasse AM forutsatt ellers tilfredsstillende vandel.

Vegtrafikkloven § 24 a første ledd er forstått slik at en 18 åring uten noen førerett som kjører moped, kun har sperrefrist mot erverv av førerett klasse AM. Vedkommende vil uhindret av sperrefristen kunne erverve førerett klasse B, til tross for at klasse B også omfatter førerett for moped, se førerkortforskriften § 3-5 nr. 6. Tilsvarende gjelder for erverv av klasse A/A1/A2 for en som har sperrefrist for erverv av klasse AM. Dette er annerledes for de høyere klasser i det erverv av førerett klasse C forutsetter at vedkommende allerede innehar førerett klasse B, jf. førerkortforskriften § 5-3 femte ledd nr. 1.

3.1.3 VURDERING AV SØKNAD OM ERVERV AV FØRERETT ETTER UTLØPET AV MINSTETIDEN I VEGTRAFIKKLOVEN § 24 A FØRSTE LEDD

Er minstetiden etter § 24 a første ledd utløpt, må bedømmelsen og avgjørelsen av en søknad om førerett skje på vanlig måte på grunnlag av vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd. Ved utøvelsen av skjønnet må det tas i betraktning eventuelle tidligere begåtte overtredelser. Især vil grovere lovovertridelser begått før eller etter den handling som var grunnlaget for sperrefristen kunne gi grunnlag for nektelse av førerett utover sperrefristens utløp.

Har vedkommende kjørt motorvogn kun én gang uten førerett, antar Politidirektoratet at forholdet blir uttømmende regulert av § 24 a første ledd. Dette innebærer at det ikke vil være grunnlag for å nekte erverv av førerett på grunnlag av dette forholdet etter utløpet av den lovbestemte sperrefristen på seks måneder, eventuelt ett år.

Har vedkommende derimot kjørt motorvogn gjentatte ganger uten førerett, kan det i medhold av § 24 fjerde ledd — vandelskriteriet — bli aktuelt å nekte erverv av førerett også etter utløpet av de lovbestemte sperrefristene på seks måneder eller ett år.

3.1.4 FØLGENE AV AT FLERE FØRERKORTREAKSJONER LØPER SAMTIDIG

Dersom en person på 16 år som har førerett for moped domfelles for kjøring av bil i påvirket tilstand, fastsetter retten tap av førerett i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 1 annet ledd. Fra kjøringsdagen løper samtidig i medhold av vegtrafikkloven § 24 a første ledd en sperrefrist for erverv av førerett klasse B til vedkommende er 18 år og 6 måneder (med mindre ett års fristen i § 24 a første ledd kommer til anvendelse).

De nevnte førerkortreaksjoner innebærer at vedkommende ikke kan øvelseskjøre så lenge førerkortreaksjonene løper, med mindre politimesteren har gitt samtykke, jf. § 2-1 sjette ledd i forskrift av 1. oktober 2004 om trafikkopplæring og førerprøve m.m.

Førerett kan ikke erverves i noen klasse så lenge sperrefrist fastsatt i medhold av vegtrafikkloven § 24 a *annet ledd* løper (sperrefrist grunnet kjøring i påvirket tilstand, eventuelt unnlatt hjelpeplikt), jf. førerkortforskriften § 11-1 første ledd.

Dersom føreretten er tilbakekalt «inntil videre», for eksempel grunnet helse, og vedkommende kjører motorvogn i påvirket tilstand, skal det i forbindelse med straffesaken fastsettes sperrefrist etter vegtrafikkloven § 24 a annet ledd i det vedkommende – om hun eller han hadde hatt førerett – ville blitt idømt tap av denne etter tvingende regler. Om vedkommende «bare» hadde foretatt en hastighetsoverskridelse som ville ha medført tap av førerett, vil det ikke i dommen bli fastsatt noen sperrefrist i det et eventuelt tap av føreretten ikke ville ha blitt fastsatt etter tvingende regler. Dersom vedkommende igjen skulle fylle førerkortforskriftens helsekrav, må det i sistnevnte tilfelle foretas en ordinær vandels- og skikkethetsvurdering etter vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd. Det vil da være naturlig å se hen til for hvor lang tid vedkommende måtte påregne å tape en eventuell førerett, samtidig som det også må tas i betraktning at hastighetsoverskridelsen/kjøringen ble foretatt uten gyldig førerett.

Når det gis samtykke til gjenerverv av førerett i sistnevnte tilfelle («bare» hastighetsoverskridelse), bør det også vurderes om det bør pålegges ny førerprøve, jf. punkt 3.3.11. Selv om den samlede tiden for tilbakekall ikke har vært av så lang varighet at dette i seg selv gir grunnlag for pålegg om ny førerprøve, bør det tas i betraktning at vedkommende har foretatt en trafikkovertrødelse der det foreligger fast rettspraksis for at det ved tap av førerett fastsatt ved dom eller forelegg settes krav om helt eller delvis ny førerprøve for gjenerverv.

Der vedkommende – etter tilbakekall av førerett grunnet for eksempel helse – blir idømt sperrefrist grunnet føring av motorvogn i beruset tilstand, legger Politidirektoratet til grunn at når det blir gitt samtykke til gjenerverv av førerett etter utløpet av en sperrefrist fastsatt ved dom eller forelegg, vil det alltid være krav om full ny førerprøve for gjenerverv.

3.1.5 VEGTRAFIKKLOVEN § 24 FJERDE LEDD — VANDELSKRAVET

3.1.5.1 Generelt om vandelsvurderingen

Ved vurderingen av en søkersandel skal det tas utgangspunkt i bøte- og strafferegisteret. Det understrekes likevel at «andel» tolkes i vid forstand av Politidirektoratet.

I vandelsvurderingen skal det særlig legges vekt på forhold som har tilknytning til motorvogn og kjøring, og andre forhold som gir grunn til å tvile på om søkeren er en pålitelig sjåfør. Det må vurderes om politiet kan ha tillit til at søkeren vil være tilstrekkelig oppmerksom og forsiktig i trafikken. I denne sammenheng kan det være grunn til å legge en viss vekt på søkerens alder på tidspunktet for relevante hendelser.

Det skal alltid gjøres en konkret vurdering av om vandelskravet er oppfylt i den enkelte saken og den konkrete vurderingen må fremgå av vedtaket. I tilfeller hvor det foreligger relevante forhold av betydning for søkerens andel, kan det være nødvendig å se søkeren an over noe tid for å avklare om det er et enkeltstående forhold eller en atferd som varer.

3.1.5.2 Motorvogn som gjenstand for eller middel til forøvelse av en straffbar handling

Motorvogn kan være gjenstand for straffbare handlinger, som bilbrukstyveri, tyveri av deler fra bil eller bensin fra tank, bagasje etc. I ekstraordinære tilfelle kan motorvogn også brukes som redskap til å skade andre, eventuelt å skade gjenstander.

Videre kan motorvogn være et tjenlig og/eller praktisk redskap ved straffbare handlinger, som ran, smugling, skapsprengninger med frakt av tungt utstyr, og tyveritokter over store områder der motorvogn brukes til å frakte tunge gjenstander eller større mengder tyvgods.

I tilfelle som nevnt må det ved vurderingen av om vedkommende skal nektes erverv av førerett legges større vekt på arten av de straffbare forhold enn på straffereaksjonen. Det avgjørende er å forhindre at førerett erverves for å lette gjennomføring av straffbare handlinger ved at bil benyttes som tjenlig middel.

3.1.5.3 Lovovertrедelser uten tilknytning til motorvogn

I utgangspunktet bør erverv av førerett ikke nektes dersom lovbruddet ikke har sammenheng med motorvogn eller adferd i trafikken.

Erverv av førerett vil likevel kunne nektes dersom de(t) straffbare forhold viser at søkeren har mangler ved vurderingsevnen at det er grunn til berettiget tvil om han har evne og vilje til den tilpasning som sikker ferdsel i trafikken forutsetter, herunder å utvise den nødvendige hensynsfullhet. Slik berettiget tvil vil foreligge dersom søkeren har forvoldt alvorlig kroppskrenkelse eller vist hensynsløs adferd av annen art, slik at vedkommende fremstår som ustabil eller lett kommer i affekt (manglende sinnemestring). Det samme gjelder mer eller mindre veloverveide handlinger som gir et klart inntrykk av manglende respekt for andres integritet (grov hensynsløshet). Flere domfellelser/forelegg for uprovosert vold vil derfor klart kunne gi grunnlag for nektelse av førerett, og eventuelt senere forvaltningsmessig tilbakekall, jf. punkt 3.2.1.

Videre vil ulovlig bruk eller befatning med narkotika kunne gi grunnlag for avslag på søknad om førerett, enten søkeren er ilagt straff for forholdet eller ikke, idet vandelskravet kan vurderes å ikke være tilfredsstillt. Dersom søkeren ikke er straffet for forholdet, forutsetter

dette at det foreligger sannsynlighetsovervekt for at forholdet har funnet sted. Det kan være nødvendig å se an søkeren for å avdekke om det er et enkelttilfelle eller en negativ utvikling som innebærer økt trafikkrisiko. Hvor lenge et forhold eventuelt vil gi grunnlag for avslag må vurderes konkret. Momenter som må tas i betraktning i vurderingen er forholdets karakter og alvorlighet, tiden som har gått siden forholdet fant sted, om det er flere forhold og lignende.

3.1.5.4 Gjentakelse av straffbare handlinger

Flere domfellelser for straffbare handlinger over flere år kan indikere upålitelighet, selv om det enkelte forhold i seg selv ikke er så graverende at det normalt gir grunnlag for nektelse av erverv av førerett. Til den som skal ferdes i trafikken stilles det krav om alminnelig respekt for lovbestemmelser og andre regler, og i særdeleshet for de regler som er gitt i vegtrafikklovgivningen. I slike tilfeller bør søkeren ses an over vesentlig tid før vedkommende gis adgang til å erverve førerett.

3.1.5.5 Langtidssonere – søknad om erverv av førerett

Vandelsvurderingen er den samme for langtidssonere som for andre. Men for langtidssonere skal vandelsvurderingen gjøres når vedkommende – i alle fall i det vesentligste – er på frifot. Ingen opparbeider seg godandel under soning der innsatte nødvendigvis lever under langt mer kontrollerende former enn ellers i samfunnet. En søker som har vært undergitt lenger tids/flere års (mer enn 3 til 4 år) soning bør ikke gis adgang til å erverve førerett før han har oppholdt seg utenfor soningsanstalt i minst ett år og har vist godandel i denne tiden.

Når særlige grunner foreligger, og soningsforholdene tillater det, kan trafikkopplæring foretas i den avsluttende del av soningstiden. Ved vurderingen av om slik opplæring kan tillates, må soningsform, opplæringsplan, permisjoner og om det foreligger brudd på vilkårene for soningen tas i betraktning. Er det gitt tillatelse til trafikkopplæring i den avsluttende delen av soningstiden, vil det i dette ligge en forutsetning om samtykke til erverv av førerett umiddelbart etter (prøve)løslatelsen. Dersom det inntreffer forhold av betydning for retten til å erverve førerett etter at det ble gitt samtykke til opplæring i den avsluttende delen av soningstiden, bør sistnevnte samtykke vurderes tilbakekalt.

Når hensynet til en førerkortsøkers rehabilitering tilsier at søknad om førerett innvilges før ett år etter endt soning/prøveløslatelse, må det legges vekt på det straffbare forholds karakter, rusproblematikken, motivasjon og løfte om arbeid der førerett er et vilkår for ansettelsen.

3.1.6 VEGTRAFIKKLOVEN § 24 FJERDE LEDD – EDRUELIGHETSKRAVET

3.1.6.1 Generelt

Vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd bestemmer at «[d]en som skal få førerkort må være edrueelig». Det er lovens forutsetning at søkerens edruelighet skal kontrolleres før førerett gis.

Formålet bak kravet til edruelighet er å hindre at antatt farlige førere får førerett og dermed vil utgjøre en forhøyet risiko i trafikken. Stortinget vedtok i 2002 en Nullvisjon om ingen drepte eller hardt skadde i vegtrafikken. Denne visjonen er en del av politiets samfunnsoppdrag, med å forebygge og bekjempe kriminalitet, og skape trygghet for befolkningen. Det er av stor betydning at politiet jobber målrettet for å redusere kjøring i ruspåvirket tilstand og risiko for slik kjøring.

Av Utrykningspolitiets tilstandsanalyse for 2020 fremgår det at ruspåvirkning medvirket til 34 dødsulykker i 2018, som tilsvarte 34 % av dødsulykkene. Dette er den høyeste registrerte

andel siden dybdeanalyser av dødsulykker startet i 2005. Videre viste en vegkantundersøkelse gjennomført i 2016/2017 at 0,2 % av førere hadde en alkoholkonsentrasjon i blodet over 0,2 promille. Basert på tall fra denne vegkantundersøkelsen antas det at det hver dag kjøres mer enn 200 000 km med personbil der føreren er alkoholpåvirket. Videre viste undersøkelsen at anslagsvis 0,7 % av førerne hadde illegale stoffer i konsentrasjoner over de fastsatte straffegrensene som ble innført i 2012/2016. Politiets avslag på søknader om erverv av førerett som følge av at søkeren vurderes å ikke fylle kravet til edruelighet, er derfor et viktig virkemiddel for at Stortingets Nullvisjon skal oppnås.

Vurderingen av edruelighetskravet

I vurderingen av om det er grunnlag for å avslå en søknad om førerett på grunn av manglende edruelighet, må det gjøres en konkret vurdering av om opplysningene politiet er kjent med samlet sett tilsier at søkeren ikke er edrueelig. Det må ses hen til opplysninger politiet har om omfanget og hyppigheten av rusmiddelbruken. Videre er opplysninger om rusmiddelbrukets art, slik som regelmessighet, varighet, eventuelle individuelle forhold av betydning, hvor lang tid det har gått siden det siste relevante forholdet og om rusfrihet er dokumentert, av betydning. Dette kan være opplysninger som politiet er kjent med i forbindelse med pågående eller avsluttede straffesaker, opplysninger søkeren har gitt om sitt forhold til rusmidler, at søkeren har blitt innbragt på grunn av beruselse eller at søkeren har vært så beruset at det har vært nødvendig for politiet å gripe inn. Rusmiddelets egenskaper er også av betydning.

Den konkrete vurderingen av edruelighetskravet må fremgå av vedtaket.

Det er gitt føringer for vurderingen av kravet til edruelighet ved tilbakekall av førerett i rundskrivets punkt 3.2.2. Vi viser til disse føringene, da edruelighetskravet i § 24 fjerde ledd må ses i sammenheng med edruelighetskravet i § 34 femte ledd som regulerer tilbakekall av førerett.

Dersom det søkes om gjennerverv av førerett etter at føreretten har vært tilbakekalt på grunn av manglende edruelighet, vises det til føringene gitt i punkt 3.2.2.5.

3.1.6.2 Søkere som er under behandling for rusproblem

En søker som er under behandling/rehabilitering ved en behandlingsinstitusjon på grunn av sitt forhold til rusmidler, kan ikke påregne samtykke til erverv av førerett. Edruelighetskravet vil som den klare hovedregel ikke være oppfylt før etter at oppholdet er gjennomført. Hvis det fremsettes søknad om erverv av førerett samtidig som at søkeren er på behandlingsinstitusjon, må politiet imidlertid gjøre en konkret vurdering av søkerens edruelighet, hvor det også ses hen til momentene nevnt i punkt 3.1.6.1. Det er ikke avgjørende hvilken behandlingsinstitusjon søkeren har søkt bistand hos hvis årsaken til oppholdet helt eller delvis skyldes søkerens rusproblemer.

Etter at søkeren har gjennomført et opphold på en behandlingsinstitusjon på grunn av sine rusproblemer, må politiet med rimelig grad av sikkerhet kunne legge til grunn at søkeren ikke lengre har et aktuelt rusproblem før søknaden kan innvilges. Politiet bør derfor vurdere å be søkeren fremlegge opplysninger fra behandlingsinstitusjonen, ruskonsulent, fastlege og lignende, for å få avklart søkerens tidligere og nåværende forhold til rusmidler dersom dette ikke allerede er fremlagt. Dette bør gjøres for å sikre at saken er tilstrekkelig opplyst på tidspunktet for vurderingen av søknaden. Det er frivillig om søkeren vil fremlegge slike opplysninger.

I edrueighetsvurderingen må politiet også se hen til hvor lang tid det har gått siden oppholdet på behandlingsinstitusjonen ble gjennomført. Videre må det ses hen til om søkeren har blitt fulgt opp i ettertid av oppholdet og eventuelt hvilken oppfølging søkeren har fått. Dersom søkeren har hatt en tett oppfølging etter utskrivelse fra behandlingsinstitusjonen og det har gått relativt kort tid siden oppholdet, tilsier dette at søkeren bør ses an over en lengre periode. Dette begrunnes med at perioder hvor søkeren har hatt tett oppfølging etter utskrivelse antas å ikke gi et reelt bilde av vedkommendes edrueighet, herunder dens evne til å holde seg rusfri over tid uten tilbakefall til rusmisbruk. Det må vurderes konkret i den enkelte sak om edrueighetskravet vil kunne være oppfylt selv om søkeren fortsatt er under noe oppfølging eller om det på grunn av forholdene i saken er nødvendig at all oppfølging har opphørt.

Det bemerkes at det ikke er avgjørende for edrueighetsvurderingen at en lege vurderer at søkeren fyller førerkortforskriftens helsekrav, jf. førerkortforskriften vedlegg 1 § 36. Se punkt 3.1.6.3 om forholdet mellom førerkortforskriftens helsekrav og edrueighetsvurderingen.

3.1.6.3 Forholdet mellom førerkortforskriftens helsekrav og politiets edrueighetsvurdering

I hvilken utstrekning førerkortforskriftens helsekrav er til stede eller ikke foretas etter en medisinsk vurdering som politiet hverken har reell eller formell kompetanse til å overprøve. Denne vurderingen foretas som en selvstendig vurdering ved siden av – og etter andre kriterier – enn politiets vurdering av edrueigheten etter vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd, jf. foregående punkt 3.1.6.1. Mens førerkortforskriftens helsekrav ikke er til stede «der alkoholbruken kan føre til forstyrrelse i atferd og gi helsesvekkelse med økt trafikksikkerhetsrisiko», med andre ord der alkoholforbruket er så stort at det kan påvirke de fysiske kjøreferdighetene, vil politiets vurdering av edrueigheten i første rekke være av forebyggende karakter ut i fra en «føre var» holdning. Erfaringsmessig vil det være slik at personer som ikke er edrueelige i vegtrafikklovens forstand utgjør en høyere risiko for brudd på vegtrafikklovens bestemmelser enn andre. Trafikksikkerhetshensynet taler for en streng praktisering av edrueighetskravet, jf. Prop 9 L (2010-2011). Dette innebærer at edrueighetskravet i vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd ikke vil være tilfredsstilt når forbruket av rusmidler er så stort at det ut i fra en «føre var vurdering» antas å ha betydning for vedkommendes skikkethet til å ferdes i trafikken. Dette vil normalt inntreffe på et langt tidligere tidspunkt enn når forbruket er så stort at det kan påvirke de fysiske kjøreferdighetene på en slik måte at førerkortforskriftens helsekrav ikke lenger er til stede. Som det fremgår av punkt 3.2.2.5 vil det derfor ikke være av betydning om søkeren kan fremlegge tilfredsstillende legeattest når politiet finner vedkommende ikke edrueelig i vegtrafikklovens forstand.

Politidirektoratet har hatt flere klagesaker til behandling der søkeren tidligere er vurdert til ikke å fyller førerkortforskriftens helsekrav, men enten har vært gitt dispensasjon fra helsekravene eller er vurdert til igjen å fyller disse. Disse er i flere tilfelle likevel blitt nektet erverv av førerett ut i fra at edrueigheten i vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd ikke er tilfredsstilt. I slike saker må det på vanlig måte foretas en selvstendig vurdering av hvorvidt søkerens tilfredsstiller vegtrafikklovens krav til edrueighet.

3.1.6.4 Førerkortforskriftens helsekrav – misbruk av alkohol eller andre rusmidler

Ifølge vedlegg 1 til førerkortforskriften er helsekravet ikke tilfredsstilt «dersom alkohol, rusmidler eller legemidler brukes i et omfang og på en måte som fører til helsesvekkelse med økt trafikksikkerhetsrisiko», jf. § 35 slik denne lyder etter endringen med virkning fra

1. oktober 2016. Vi viser videre til § 36 der det er bestemt følgende vedrørende alkohol og andre rusmidler:

§ 36. Helsekrav ved bruk av noen midler som kan påvirke kjøreevnen
Helsekrav ved noen midler som kan påvirke kjøreevnen, fremgår av tabellen i annet ledd. Listen er ikke uttømmende. Ved all bruk av midler som kan påvirke kjøreevnen, gjelder kravene i § 35.

A	B	C
Alkohol	Fører kortgruppe 1	Fører kortgruppe 2 og 3
1 Avhengighet av alkohol, langvarig høyt inntak av alkohol eller skadelig bruk av alkohol, der alkohol-bruken kan føre til forstyrrelse i atferd og gi helsesvekkelse med økt trafikksikkerhetsrisiko	Helsekrav oppfylt etter seks måneder der månedlig oppfølging viser avholdenhet og normalisering av biologiske prøver som avspeiler alkoholforbruket. Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil ett år av gangen i tre år forutsatt at minimum kvartalsvis oppfølging viser kontrollert bruk. Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil fem års varighet, før førerett kan gis med vanlig varighet	Helsekrav oppfylt etter ett år der månedlig oppfølging viser avholdenhet og normalisering av biologiske prøver som avspeiler alkoholforbruket. Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil ett år av gangen i tre år forutsatt at minimum kvartalsvis oppfølging viser kontrollert bruk. Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil tre års varighet, før førerett kan gis med vanlig varighet.
Gjentatt eller vedvarende bruk av rusmidler og legemidler til rusformål	Fører kortgruppe 1	Fører kortgruppe 2 og 3
2 Helseskadelig bruk som gir økt trafikksikkerhetsrisiko, eller avhengighet av illegale, rusgivende stoffer, eksempelvis: Cannabis Amfetamin/Metamfetamin Heroin Kokain Ecstasy LSD og hallusinogener. Gjentatt eller vedvarende bruk av legemidler til rusformål.	Helsekrav oppfylt etter seks måneders rusfrihet dokumentert ved egnede prøver. Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil ett år av gangen i tre år forutsatt at umeldte kvartalsvise kontroller viser fortsatt rusfrihet Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil fem års varighet, før førerett kan gis med vanlig varighet.	Helsekrav oppfylt etter tre års rusfrihet dokumentert ved egnede prøver. Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil ett år av gangen i tre år forutsatt at umeldte kvartalsvise kontroller viser fortsatt rusfrihet. Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil fem års varighet

For legemiddeladministrert rehabilitering er det bestemt følgende i § 36:

Legemidler	Fører kortgruppe 1	Fører kortgruppe 2 og 3
-------------------	---------------------------	--------------------------------

3 LAR-behandling

Helsekrav oppfylt etter ett år med stabil behandling forutsatt

- a) fortsatt oppfølging og kontroll av forskrivende lege og
- b) ingen bruk av andre midler som påvirker kjøreevnen.

Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil ett års varighet i tre år, og deretter med inntil fem års varighet så lenge behandling pågår.

Ved avsluttet substitusjonsbehandling kan helseattest gis med anbefaling om førerett for inntil ett år av gangen i tre år forutsatt at umeldte kvartalsvise kontroller viser fortsatt rusfrihet. Helseattest kan deretter gis med anbefaling om førerett for inntil fem år.

Etter 8 års dokumentert rusfrihet etter avsluttet substitusjonsbehandling kan helseattest gis med anbefaling om førerett med vanlig varighet.

Helsekrav ikke oppfylt.

Etter 10 års dokumentert rusfrihet etter avsluttet substitusjonsbehandling kan helseattest gis med anbefaling om førerett med vanlig varighet.

3.1.6.5 Begrensning i gyldighetstiden for førerett

Etter tidligere praksis kunne politiet ved søknad fra tidligere rusmisbruker (alkohol og/eller narkotika) i medhold av førerkortforskriften § 4-3 nr. 3 begrense gyldighetstiden for eksempel til å gjelde for ett år. Etter endring av førerkortforskriften med virkning fra 1. september 2013 kan det bare fastsettes kortere gyldighetstid enn det normale når helsemessige forhold gjør det nødvendig. Det er således ikke lenger anledning til å begrense gyldighetstiden når det legges til grunn at vedkommende fyller vegtrafikklovens krav til edruelighet. Gyldighetstiden skal derfor kun begrenses der slik begrensning følger av helseattesten.

Dersom politiet ser at den anbefalte gyldighetstiden i helseattesten ikke er i tråd med bestemmelsene i førerkortforskriftens vedlegg 1, eller at det er andre mangler i helseattesten, må politiet vurdere å innhente nærmere opplysninger fra legen eller eventuelt be om statsforvalterens vurdering av saken. Se for øvrig fjerde avsnitt i punkt 3.3.3.2.1.

3.1.7 AVSLAG PÅ SØKNAD OM ERVERV AV FØRERETT — BEGRUNNELSE, UNDERRETNING, KLAGE

Finner politimesteren at en søker ikke er edrueelig eller at hans vandel ikke er tilfredsstillende, skal det under iakttakelse av forvaltningslovens saksbehandlingsregler treffes vedtak om avslag på søknad om erverv av førerett. Forhåndsvarsel er i utgangspunktet ikke nødvendig,

jf. forvaltningsloven § 16. Vedtaket skal være skriftlig, inneholde hjemmel for vedtaket og ha formen «for tiden».

Etter forvaltningsloven § 24, jf. § 25, skal vedtaket *begrunnes*. Begrunnelsen gis i form av henvisning til og referat av vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd første punktum, samt til de faktiske omstendigheter vedtaket bygger på. Dette vil regelmessig være søkerens eventuelle straffbare forhold (rullebladet), eventuelt andre forhold som begrunner at vedkommende ikke anses å være edruelig eller oppfyller vandelskravet.

Reglene i forvaltningsloven § 27 tredje ledd om underretning kommer til anvendelse, jf. punkt 2.5.4. Om *klage* over vedtaket vises til punkt. 2.6. Politidirektoratet understreker at det her er klagefrist på tre uker, jf. forvaltningsloven § 29 og punkt. 2.6.4.

3.1.8 ORIENTERING TIL FØRERKORTSØKER OM VENTETID

Den som har fått avslag på søknad om erverv av førerett vil ofte stille spørsmål om hvor lenge hun/han må vente før en ny søknad kan bli imøtekommet. Søkeren kan gis en slik orientering, men denne orienteringen skal ikke være noen del av vedtaket, og den er således ikke gjenstand for klage. Det understrekes at orienteringen ikke må gis på en slik måte at den kan oppfattes som et løfte eller tilsagn om samtykke til erverv av førerett. Nødvendig forbehold må derfor tas. Det må gjøres klart for søkeren at samtykke til erverv av førerett etter ventetidens utløp forutsetter at det ikke har vært noe å utsette på søkeren i tiden etter avslaget.

Fremmes det ny søknad før utløpet av antydnet ventetid, skal den nye søknaden gjøres til gjenstand for en reell og selvstendig vurdering, fordi det ikke kan utelukkes at søkerens livsførsel er blitt slik at han etter omstendighetene bør kunne gis adgang til å erverve førerett. Motsatt vil det kunne tenkes at hans livsførsel fortsatt er slik at han må vente lenger enn tidligere anslått.

3.1.9 MIDLERTIDIG NEKTELSE AV FØRERETT — VEGTRAFIKKLOVEN § 24 A TREDJE LEDD

Vegtrafikkloven § 24 a tredje ledd hjemler adgang til å treffe vedtak om midlertidig å nekte erverv av førerett til personer som med skjellig grunn er mistenkt for straffbare forhold som kan ha betydning for vurderingen av om vedkommende er skikket til å inneha førerett. Det vises til hva som er sagt foran under punkt. 3.1.5 om vurderingen av en søkersandel.

En midlertidig nektelse etter § 24 a tredje ledd til å erverve førerett har ingen betydning for retten til øvingskjøring.

Kravet til «skjellig grunn til mistanke» innebærer at det må foreligge en sannsynlighetsovervekt for at søkeren har begått en straffbar handling. Mistanken må dessuten gjelde et forhold som senere vil kunne gi grunnlag for å nekte erverv av førerett. Det er intet tilleggsvilkår at det må være sannsynlig at saken faktisk fører til domfellelse. Samtidig understrekes at politiet må vurdere om saken vil bli prioritert av påtalemyndigheten slik at saken vil lede frem til siktelse/tiltale.

Politidirektoratet minner for øvrig om at personer som siktes for overtredelse av vegtrafikkloven § 22 uten å ha førerett, vil fanges opp av minstefristene i vegtrafikkloven § 24 a første ledd, jf. punkt. 3.1.2 dersom de tidligere ikke har hatt «førerett for den aktuelle førerkortklassen».

Politiets vedtak om midlertidig nektelse er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Vedtaket skal begrunnes, og det skal gis opplysning om klageadgang, klagefrist m.v. Se nærmere foran under punkt. 2.5. Forhåndsvarsel om midlertidig nektelse er ikke påkrevet, jf. punkt. 2.2.1.

Et slikt vedtak kan bare treffes for inntil tre måneder uten kjennelse av retten. Dersom straffesaken ikke kan påregnes avgjort innen utløpet av tre-månedersfristen i vegtrafikkloven § 24 a tredje ledd, må spørsmålet om forlenget nektelse bringes inn for tingretten i så god tid før fristens utløp at tingretten rekker å treffe sin kjennelse innen fristen. Det er derfor viktig at klager over midlertidige nektelser omgående sendes Politidirektoratet for behandling slik at klagebehandling kan finne sted, og saken returneres politiet for eventuell oversendelse til tingretten i rimelig tid før fristen på tre måneder utløper. Ved oversendelse av slike klager til Politidirektoratet, og eventuelt senere til tingretten, er det av vesentlig betydning at det klargjøres hva mistanken bygger på, samt hvor saken står påtalemessig. Dette innebærer at samtlige dokumenter av betydning for straffesaken bør vedlegges til så vel Politidirektoratet som eventuelt tingretten.

I den utstrekning tre-måneders fristen står i fare for å utløpe uten at saken er returnert fra Politidirektoratet, må saken i rimelig tid sendes tingretten uten å avvente Politidirektoratets avgjørelse.

Om utgangspunktet for fristen på tre måneder bemerkes:

Dersom søknad om erverv av førerett fremmes etter at den straffbare handling ble begått, regnes fristen normalt fra det tidspunkt politiet blir kjent med søknaden. Dette er vanligvis den dag trafikkstasjonen har oversendt forespørsel om vedkommendes vandel til politiet i Autosys. Er søknaden om erverv av førerett kommet inn før den straffbare handlingen ble begått, legges normalt gjerningstidspunktet til grunn.

§ 24 a tredje ledd kommer også til anvendelse når det søkes om gjenerverv av førerett etter utløpet av en tapsperiode.

3.2 Tilbakekall av førerett

3.2.1 MANGLENDE VANDEL – VEGTRAFIKKLOVEN § 34 FEMTE LEDD

Politiet kan tilbakekalle føreretten som et forebyggende tiltak hvis «vandel for øvrig» er slik at den som har førerett ikke vurderes «skikket» til å kjøre motorvogn. Tilbakekallet må skje av hensyn til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers.

Tilbakekallsbestemmelsen i vegtrafikkloven § 34 femte ledd må ses som en forlengelse av vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd, som oppstiller kravene til den som skal få førerett: «Den som skal få førerkort må være edruelig, og det må ikke være noe å si på hans vandel ellers. (...)»

Tungtveiende trafikksikkerhetshensyn tilsier en streng praktisering av vegtrafikkloven § 34 femte ledd, se Rt-2015-493 avsnitt 23.

Hvis kravene for å tilbakekalle føreretten er oppfylt, bør føreretten tilbakekalles «inntil videre», det vil si på ubestemt tid. Dette begrunnes med at politiet ikke med sikkerhet kan si når

kravene for å få tilbake føreretten vil være oppfylt, da dette avhenger av en konkret vurdering på tidspunktet for vurderingen av søknaden.

Politiet må være tydelige i vedtaket på hvilke faktiske forhold som er sannsynliggjort og begrunnelsen for det. Videre må det fremgå hvilke vilkår i loven som er vurdert og hvorfor de sannsynliggjorte forholdene innebærer at vilkårene ikke er oppfylt.

3.2.1.1 Vurderingen av vandelskravet og hensynet til trafikkssikkerhet

Det sentrale i tilbakekallsvurderingen er om innehaveren av førerett har enandel som gjør at vedkommende «ikke anses skikket til å føre motorvogn». Vandelskravet skal tolkes vidt og er ikke begrenset til forhold i straffe- og bøterregisteret, jf. Gulating lagmannsretts dom av 24. juni 2020 (LG-2019-173553). Forholdene trenger heller ikke å være straffbare for at de skal kunne vektlegges i vandelsvurderingen. Dette innebærer at andre forhold som kaster lys over innehaverens egenskaper og kvalifikasjoner til å kjøre i trafikken, også inngår i vandelsvurderingen. Det skal alltid gjøres en konkret vurdering av om kravet er oppfylt og vurderingen må fremgå av vedtaket.

Vurderingstemaet er om atferden gir grunn til å tvile på at vedkommende har evne og vilje til å kjøre i trafikken med den nødvendige hensynsfullhet og forsiktighet, jf. LG-2019-173553. Dommen ble anket til Høyesterett, men anken ble ikke tillatt fremmet. Fra lagmannsrettens vurdering viser vi til:

«(...) Grunnlaget for vedtaket er en rekke ulike trafikkhendelser i tidsrommet fra 2013-2018. I tillegg til flere tilfeller av høy fart og manglende avstand til forankjørende, som skapte trafikkfarlige situasjoner, gjelder hendelsene også flere tilfeller av aggressiv og inadekvat atferd mot syklist, medtrafikanter og politiet. Etter lagmannsrettens syn viser omfanget av handlingene, sett i sammenheng, en manglende vurderingsevne og hensynsløs atferd over tid som ikke er forenlig med de krav som stilles til innehavere av førerett.

Det har betydning at handlingsmønsteret som begrunner tilbakekallet gjelder atferd og hendelser som alle har direkte tilknytning til bilkjøring og annen atferd i trafikken. Opptreden overfor politi og medtrafikanter i forbindelse med trafikale hendelser er av relevans for vurderingen, selv om det også omhandler forhold utenfor selve kjøringen. De faktiske forhold som er vektlagt er alle egnet til å si noe om As evne eller vilje til å ferdes hensynsfullt som bilfører. Dette i motsetning til SOM-2019-1991 som A har vist til, der Sivilombudsmannen fant at direktoratet ikke hadde bygget på en tilstrekkelig målrettet vurdering når det som begrunnelse for tilbakekall etter § 34 femte ledd ble vist til innehaverensandel generelt sett, i stedet forandel av betydning for trafikkssikkerheten.

Det var ikke uriktig å vektlegge også eldre forhold ved helhetsvurderingen. Eldre forhold er egnet til å bekrefte at det dreier seg om et handlingsmønster og ikke enkeltstående tilfeller.

(...)

Etter lagmannsrettens syn er Politidirektoratets vektlegging av hensynet til trafikkssikkerheten basert på en korrekt vurdering. Det er en nær sammenheng mellom vandelsvilkåret og hensynet til trafikkssikkerhet. A har over tid utvist en atferd som gir grunnlag for tvil om hans evne og vilje til å opptre hensynsfullt i trafikken. At både medtrafikanter og politiet har reagert på handlingene hans, uten at det synes å ha medført noen atferdsendring, underbygger trafikkrisikoen. Samlet sett tilsa hensynet til trafikkssikkerheten at tilbakekall var nødvendig.»

I den nevnte dommen la lagmannsretten vekt på at forholdene som begrunnet tilbakekallet både gjaldt atferd og hendelser som hadde direkte tilknytning til saksøkers bilkjøring og annen

atferd i trafikken. Videre la retten vekt på momenter som alvorligheten og omfanget av forholdene, tidsforløpet, hvor også eldre forhold ble vektlagt, og at forholdene etablerte et handlingsmønster hos saksøker.

Politidirektoratet mener at forhold som ikke har direkte tilknytning til bilkjøring eller atferd i trafikken også kan gi grunnlag for tilbakekall av føreretten, men det krever at forholdene kan ha betydning for trafikksikkerheten. Vurderingen av hvorfor slike forhold er av betydning for trafikksikkerheten må tydelig fremgå av politiet sine tilbakekallsvedtak. Det er ikke nok å vise til personensandel.

Forhold uten tilknytning til bilkjøring eller atferd i trafikken, som kan være av betydning ved søknad om førerett, er fremhevet i punkt 3.1.5.3. Kroppskrenkelse eller annen hensynsløs atferd kan gi grunn til å tvile på hensynsfullhet i trafikken og sikker tilpasning. Det samme gjelder forhold som tyder på at vedkommende er ustabil eller lett kommer i affekt (manglende sinnemestring). Som det videre står under punkt 3.1.5.3 vil det samme gjelde mer eller mindre veloverveide handlinger som gir et klart inntrykk av manglende respekt for andres integritet (grov hensynsløshet). Flere domfellelser/forelegg for uprovosert vold vil derfor klart kunne gi grunnlag for nektelse av førerett, og eventuelt senere forvaltningsmessig tilbakekall.

3.2.1.2 Politiets kompetanse – forholdet til tap av førerett etter tapsforskriften

Vegtrafikkloven § 34 femte ledd må ses i sammenheng med reglene om tap av førerett i vegtrafikkloven § 33. Etter lovendringen i 2004 blir tap av førerett grunnet straffbare handlinger behandlet av domstolene i forbindelse med straffesaken, jf. tapsforskriften av 19. desember 2003 nr. 1660. Det ble samtidig alminnelig antatt at det etter rettskraftig dom ikke var anledning til å bruke det straffbare forholdet som grunnlag for tilbakekall av førerett, når det ikke var bedt om tap av førerett i straffesaken og tap ikke var idømt. Dette er i nyere forvaltningspraksis blitt nyansert, ved at Politidirektoratet i dag skiller mellom tap av førerett som en straffelignende reaksjon på et straffbart forhold, og der det straffbare forhold avdekker at de grunnleggende forutsetninger for å inneha førerett ikke lenger er til stede. Lagmannsretten uttaler LG-2019-173553 at:

«(...) Lagmannsretten er enig med tingretten i at det vil være til hinder for realisering av det preventive formålet i vegtrafikkloven § 34 femte ledd og hensynet til trafikksikkerheten dersom Politidirektoratet som forvaltningsorgan ikke skulle kunne tilbakekalle førerkortet basert på faktiske hendelser som også var så alvorlige at de isolert sett ville kunne utløse straffereaksjoner. Som utgangspunkt må det derfor legges til grunn at forhold som også kan føre til tap av føreretten etter vegtrafikkloven § 33 kan inngå i en skikketshetsvurdering etter vegtrafikkloven § 34 femte ledd. Samtidig må det antas at anvendelsesområdet for § 34 femte ledd ikke kan være så vidtrekkende at Politidirektoratet kan benytte forvaltningsmessig tilbakekall som et rent alternativ til tap av førerett etter tapsforskriften.»

Ved straffbare forhold som gir grunnlag for tap av førerett i henhold til tapsforskriften, typisk grove fartsovertredelser og kjøring i påvirket tilstand, er kompetansen til å fastsette tap av førerett lagt til domstolene, eventuelt påtalemyndigheten ved illeggelse av forelegg. Dersom påtalemyndigheten skulle glemme å nedlegge påstand om tap av førerett, og slikt tap heller ikke ilegges av domstolen, vil det i ettertid ikke være anledning til å tilbakekalle føreretten ved et forvaltningsmessig vedtak med grunnlag i det straffbare forholdet alene. Konsekvensene for føreretten er her rettskraftig avgjort ved dommen, eventuelt ved forelegget.

Dette stiller seg annerledes når det straffbare forholdet ikke gir grunnlag for tap av førerett etter tapsforskriften. Det vil i slike situasjoner ikke være det straffbare forholdet som sådan

som vil begrunne et eventuelt forvaltningsmessig tilbakekall av føreretten etter vegtrafikkloven § 34 femte ledd. Men det straffbare forholdet kan ha avdekket egenskaper, eventuelt mangel på egenskaper, som gir berettiget grunn til å frykte at vedkommende ikke vil være tilstrekkelig hensynsfull og forsiktig i trafikken.

I LG-2019-173553 tok ikke lagmannsretten stilling til grensen for politiets kompetanse til å tilbakekalle føreretten der tilbakekallet kun bygger på et straffbart forhold, da spørsmålet ikke kom på spissen i den aktuelle saken.

3.2.1.3 Tilbakekall av førerett når straffesak er henlagt i medhold av straffeloven § 20

Når straffesak er henlagt under henvisning til førerettinnehaverens manglende strafferettslige tilregnelighet, jf. § 20, kan føreretten ikke tilbakekalles på grunnlag av vandelsalternativet i vegtrafikkloven § 34 femte ledd.

Spørsmålet om tilbakekall av førerett må i slike tilfelle vurderes etter § 34 første og andre ledd, med andre ord om vedkommende fyller førerkortforskriftens helsekrav. Dersom helsemyndighetene fastholder at vedkommende fyller førerkortforskriftens helsekrav, vil politiet stå uten reaksjonsmuligheter, med mindre politiloven § 2 eller § 7 kommer til anvendelse. Politiloven vil imidlertid bare kunne avhjelpe en akutt situasjon, men en slik inngripen vil kunne gi grunnlag for å ta saken opp på nytt med helsemyndighetene.

3.2.2 MANGLENDE EDRUELIGHET – VEGTRAFIKKLOVEN § 34 FEMTE LEDD

Politiet kan tilbakekalle føreretten som et forebyggende tiltak hvis den som har førerett ikke er edruelig slik at han ikke er skikket til å føre motorvogn. Tilbakekallet må skje av hensyn til trafiksikkerheten eller allmenne hensyn ellers.

Tilbakekall av føreretten er ikke en strafferettslig sanksjon, men et forebyggende tiltak for å sikre at den som har førerett på ethvert tidspunkt fyller kravene for dette, se Høyesteretts dom av 21. oktober 2021 (HR-2021-2050-A) avsnitt 33. Tilbakekallsbestemmelsen i vegtrafikkloven § 34 femte ledd må derfor ses i sammenheng med § 24 fjerde ledd, som oppstiller kravene til den som skal få førerett: «Den som skal få førerkort må være edruelig (...).»

Formålet bak reglene om tilbakekall av føreretten er å fjerne førere som kan være farlige fra trafikken. Reglene praktiseres strengt og er begrunnet i tungtveiende trafiksikkerhetshensyn. Hvis kravene for å tilbakekalle føreretten er oppfylt, bør føreretten tilbakekalles på ubestemt tid. Dette begrunnes med at politiet ikke med sikkerhet kan si når vilkårene for å få tilbake føreretten eventuelt vil være oppfylt. Se punkt 3.2.2.5 under for nærmere føringer for hvilke forhold som skal vektlegges i edruelighetsvurderingen når en søknad om gjennerverv av føreretten vurderes.

Politiet må være tydelige i vedtaket på hvilke faktiske forhold som er sannsynliggjort og begrunnelsen for det. Videre må det fremgå hvilke vilkår i loven som er vurdert og hvorfor de sannsynliggjorte forholdene innebærer at vilkårene ikke er oppfylt.

3.2.2.1 Vurderingen av edrueighetskravet

Det sentrale i tilbakekallsvurderingen er om den manglende edrueigheten gjør at den som har førerett ikke er skikket til å føre motorvogn. Vurderingen av edrueighetskravet har dermed en nær sammenheng med vurderingen av skikketethetskravet, se punkt 3.2.2.2.

Manglende edrueighet kan komme til uttrykk på ulike måter. Det kan være forklaring gitt til politiet om bruk av rusmidler, narkotikaovertrædelser, innbringelse på grunn av påvirkning/beruselse og lignende.

Momenter som inngår i edrueighetsvurderingen

Manglende edrueighet forutsetter bruk av rusmidler i et visst omfang og med en viss hyppighet. Terskelen for manglende edrueighet er ikke klar, og edrueighetsvurderingen må som nevnt ses sammen med skikketethetskravet. Det sentrale vurderingstemaet i den konkrete vurderingen er om den som har førerett utgjør en forhøyet risiko for ruspåvirket kjøring.

I tillegg til omfanget og hyppighet av rusmiddelbruken, er momenter av betydning opplysninger om rusmiddelbrukets art, slik som regelmessighet, varighet, eventuelle individuelle forhold av betydning og hvor lang tid det har gått siden det siste relevante forholdet. Individuelle forhold av betydning kan både være forhold som underbygger manglende edrueighet hos den som har førerett, som eksempelvis vedkommendes motivasjon for bruk av rusmiddelet og om innehaveren er en del av et miljø hvor rusmidler brukes i et vesentlig omfang. Videre kan individuelle forhold være opplysninger som tilsier at rusmiddelbruket har opphørt og stabilisert seg, som eksempelvis ved endringer i innehaverens bo- eller arbeidsforhold. Uttalelser fra andre vil også kunne være av betydning.

Videre er rusmiddelets egenskaper og følger for trafikksikkerheten et vurderingstema, se HR-2021-2050-A avsnitt 38. Rusmiddelets egenskaper vil blant annet være hvilke fysiske og psykiske virkninger det kan ha ved inntak, hvor avhengighetsskapende det er og dets bruksmåter. Informasjon om virkningen av ulike rusmidler, blant annet i trafikken, er tilgjengelig på Oslo universitetssykehus sine nettsider (lenke: <https://oslo-universitetssykehus.no/fag-og-forskning/nasjonale-og-regionale-tjenester/rechtsmedisinske-fag/faktaark-om-rusmidler>).

Ved cannabisbruk er det av betydning at virkestoffet THC akkumuleres hvis nytt stoffinntak skjer før tidligere inntak er ute av kroppen, se HR-2021-2050-A se avsnitt 49.

Lovligheten av det aktuelle rusmiddelet har ikke i seg selv betydning for vurderingen av edrueigheten, se HR-2021-2050-A avsnitt 38.

Også annen befatning med narkotika enn bruk, slik som besittelse, kan være relevant for edrueighetsvurderingen. I dom av 6. mai 2015 (Rt-2015-493), som var en straffesak om kjøring uten gyldig førerkort, gjorde Høyesterett en prejudisiell vurdering av edrueighetskravet. Høyesterett uttalte at illeggelse av straff for til sammen fire overtrædelser av narkotikalovgivningen de siste to årene før vedtaket, ga «en klar indikasjon på et vedvarende og aktuelt misbruksmønster som går utover det sporadiske.» Høyesterett fant det klart at kravet om manglende edrueighet var oppfylt.

Det er også av betydning om den som har førerett har dokumentert rusfrihet ved å fremlegge negative resultater fra rusprøver. Hvor hyppig og over hvor lang tid rusprøvene er avlagt, og om prøvene er avlagt under kontroll av helsepersonell, er av betydning. I Frostating

lagmannsretts dom av 16. november 2021 (LF-2021-55740) la retten til grunn at rusfrihet er en prosess som går over tid, og at overgangen fra misbruk av rusmidler til rusfrihet ikke skjer «over natta». Lagmannsretten mente at forvaltningens praksis med at det må godtgjøres rusfrihet, også over tid, er velbegrunnet. Videre var lagmannsretten enig med staten i at negative rusprøver avgitt over tid kan være et tungtveiende bevis for at rusbruken har opphørt, og at rusfriheten har vart over en lang nok periode til at det er en «rimelig sikkerhet» for stabil rusfrihet. Betydningen av fremleggelse av dokumentasjon på rusfrihet i forbindelse med søknad om gjenerverv av føreretten, er beskrevet i punkt 3.2.2.5.

Forholdene vist til over er ikke uttømmende for hvilke momenter som kan vektlegges i edruehetsvurderingen.

Terskler for manglende edruehet

Høyesterett har uttalt at det på den ene siden ikke kan kreves dokumentert rusavhengighet i medisinsk forstand for å fastslå manglende edruehet. Terskelen for å tilbakekalle etter vegtrafikkloven § 34 femte ledd er dermed lavere enn etter vegtrafikkloven § 34 andre, jf. første ledd, se HR-2021-2050-A avsnitt 45. Om forholdet mellom førerkortforskriftens helsekrav og politiets edruehetsvurdering vises det til punkt 3.1.6.3.

På den andre siden vil enkeltstående tilfeller og sjelden bruk av rusmidler ikke føre til manglende edruehet, med mindre den aktuelle bruken eller rusadferden i seg selv gjør at personen må anses uskikket, se HR-2021-2050-A avsnitt 45. Høyesterett har ikke etablert en nedre grense for manglende edruehet. Der regelmessigheten nærmer seg sporadisk bruk, vil sammenhengen mellom vurderingen av edruehetskravet og skikkethetskravet stå særlig sentralt. Det må da gjøres bredere og mer konkrete vurderinger av bruksmønsteret og bilbruken. Dette må igjen knyttes opp mot om vedkommende er skikket til å føre motorvogn. Se punkt 3.2.2.2 under for nærmere føringer for hvilke momenter som inngår i skikkethetsvurderingen.

Høyesterett har lagt til grunn at bruk av cannabis utover små mengder tre ganger per måned i utgangspunktet er så omfattende og regelmessig at innehaveren ikke er edrue og dermed uskikket til å føre motorvogn. Se punkt 3.2.2.3 under for nærmere føringer rundt terskelen for når manglende edruehet kan foreligge ved bruk av små mengder cannabis.

3.2.2.2 Vurderingen av skikkethetskravet

Som det fremgår i punkt 3.2.2.1 over er det en nær sammenheng i vurderingen av edruehetskravet og skikkethetskravet.

Høyesterett har lagt til grunn at skikkethetskravet må fastlegges etter kravene til førere av motorvogn, slik de fremgår av lov og forskrift. Dette innebærer blant annet at den risiko som et tilbakekall skal motvirke, er risikoen for overskridelse av de gjeldende påvirkningsgrensene under kjøring, se vegtrafikkloven § 22 andre og tredje ledd. Straffbarhetsgrensene er satt ut fra nivåer for påvirkning der det «kan foreligge mulighet for prestasjonsforringelse», jf. Prop.9 L (2010–2011) side 23.

Forhold rundt bilbruken, som når og hvor ofte bilen brukes, spiller inn ved den samlede skikkethetsvurderingen. Hvis politiet har holdepunkter for bruk av rusmidler i forbindelse med kjøring, vil dette stå sentralt i vurderingen. Også annen risikovilje som innehaveren har utvist i trafikken kan være av betydning. Videre er innehaverens behov for å bruke føreretten av betydning, som dens behov for å komme seg til og fra arbeid eller behov i forbindelse med

arbeidet, eksempelvis hvis vedkommende er yrkessjåfør. I tillegg er det relevant å se hen til opplysninger om innehaverens behov for førerett ellers i hverdagen. Hvis innehaveren har et stort behov for førerett, er det et forhold som kan tilsa at vedkommende representerer en forhøyet trafikksikkerhetsrisiko sett i sammenheng med edruehetsvurderingen.

I enkeltsaker hvor den nedre grense for manglende edruehet blir aktualisert, stilles det strengere krav til politiets vurdering av skikethetskravet. I denne vurderingen vil momentene vist til i avsnittet over være relevante, og eventuelle opplysninger om bruk av rusmidler i forbindelse med kjøring må tillegges stor vekt.

3.2.2.3 Særlig om bruk av små mengder cannabis

Høyesterett uttalte i HR-2021-2050-A avsnitt 54 at bruk av cannabis utover små mengder tre ganger per måned i utgangspunktet er så omfattende og regelmessig at innehaveren ikke er edruehet og derfor «ikke anses skikket til å føre motorvogn». Utover dette uttalte Høyesterett i avsnitt 52 at det vanskelig kan settes en nedre grense:

«Det er etter mitt syn vanskelig å fastlegge en nedre grense for manglende edruehet alene basert på antallet tilfeller av bruk per måned. De konkrete forholdene ved bruken og bruksmønsteret vil nødvendigvis måtte vurderes, og ikke minst mengden som inntas. Ved den samlede skikethetsvurderingen vil også forhold rundt bilbruken spille inn, herunder hvordan og hvor ofte bilen benyttes. Eventuelle holdepunkter for bruk i forbindelse med kjøring vil naturligvis også måtte stå sentralt.»

En konklusjon om manglende edruehet ved bruk av små mengder cannabis inntil tre ganger i måneden må bygge på at de konkrete forholdene rundt rusbruken eller andre forhold av betydning, likevel tilsier at personen ikke er edruehet slik at vedkommende er uskikket til å føre motorvogn, jf. HR-2021-2050 A avsnitt 53. I disse tilfellene må det altså gjøres brede, konkrete vurderinger.

Det er dermed oppstilt to forskjellige utgangspunkter ved bruk av små mengder cannabis. Ved bruk av små mengder cannabis inntil tre ganger per måned er utgangspunktet at det ikke alene er nok til at personen ikke er edruehet, med mindre det er konkrete forhold rundt rusbruken eller andre forhold av betydning. Ved bruk utover tre ganger i måneden er utgangspunktet det motsatte. Her er utgangspunktet at personen ikke er edruehet, og dermed uskikket til å føre motorvogn.

3.2.2.4 Hensynet til trafikksikkerheten

Etter dommen fra Høyesterett er hensynet til trafikksikkerheten langt på vei lagt inn i vurderingen av edrueheten, eller i den nærmere, bredere skikethetsvurderingen. Vi viser til HR-2021-2050-A avsnitt 48:

«Hvorvidt den nedre grensen for manglende edruehet er overskredet, må, slik jeg ser det, vurderes konkret ut fra om innehaverens bruk av rusmidler gir reell grunn til å frykte at vedkommende vil komme til å kjøre i ruspåvirket tilstand, slik at han ikke anses skikket til å kjøre motorvogn.»

Politidirektoratet mener at vurderingen av om hensynet til trafikksikkerhet tilsier tilbakekall av føreretten fortsatt skal fremgå av tilbakekallsvedtaket, selv om vurderingen av edrueheten og skiketheten viser at tilbakekall er nødvendig for trafikksikkerheten. Vurderingen vil i stor grad basere seg på de samme momentene som vist til i punkt 3.2.2.2 over om skikethetsvurderingen. Dersom det konstateres årsakssammenhengen mellom innehaverens

rusmiddelbruk og «uskikkethet» til å føre motorvogn, vil det også innebære at hensynet til trafikksikkerheten tilsier tilbakekall av føreretten.

Det er ikke nødvendig at innehaveren har ført motorvogn i ruspåvirket tilstand for at hensynet til trafikksikkerheten tilsier at føreretten skal tilbakekalles. Høyesterett har i Rt-2015-493 avsnitt 29 vist til at kjøring i påvirket tilstand eller risiko for slik kjøring innebærer en alvorlig trafikksikkerhetsrisiko for både sjåføren og for andre trafikanter. Det er ikke nødvendig å avvente situasjonen til innehaveren påtreffes mens han kjører i påvirket tilstand.

3.2.2.5 Gjenerverv av førerett etter tilbakekall på grunn av manglende edruelighet

Ved vurderingen av en søknad om gjenerverv av førerett, må politiet gjøre en konkret vurdering av om situasjonen har endret seg. Vi viser til føringene i punkt 3.1.6.1, som omhandler vurderingen av edruehetskravet ved søknad om førerett.

Fremleggelse av dokumentasjon på rusfrihet er ett av flere momenter i den helhetlige edruehetsvurderingen. Hvis slik dokumentasjon på rusfrihet fremlegges, er det av betydning hvor hyppig og over hvor lang tid rusprøvene er avlagt, og om prøvene er avlagt under kontroll av helsepersonell.

Politidirektoratet mener at fremleggelse av dokumentasjon på rusfrihet over tid er et moment som i utgangspunktet kan tillegges stor vekt i edruehetsvurderingen. Frostating lagmannsrett har gitt støtte for denne forståelsen. I LF-2021-55740 uttalte retten at rusfrihet er en prosess som går over tid og at overgangen fra misbruk av rusmidler til rusfrihet ikke skjer «over natta». Lagmannsretten mente at forvaltningens praksis med at det må godtgjøres rusfrihet, også over tid, er velbegrunnet. Begrunnelsen for at rusfrihet bør dokumenteres over tid, er at politiet med rimelig grad av sikkerhet må kunne legge til grunn at søkeren har gjort en varig endring av sitt rusbruk som er forenelig med edruehetskravet.

Det er ikke hjemmel i vegtrafikkloven § 34 femte ledd eller § 24 fjerde ledd til å pålegge søkeren å avlegge rusprøver eller å fremlegge dokumentasjon på rusfrihet i forbindelse med en søknad om erverv av førerett. Det er derfor viktig at politiet ikke bruker formuleringer i sine vedtak og informasjonsskriv som kan tolkes som et pålegg overfor vekommende. Det må fremgå at det er frivillig om slike prøver skal avlegges og om resultatet skal legges frem for politiet. Fremleggelse av dokumentasjon på rusfrihet, eller fraværet av dette, utgjør et moment i den konkrete edruehetsvurderingen som skal gjøres i den enkelte sak og kan ikke alene utgjøre begrunnelsen for et avslag.

Hvis det ikke fremlegges dokumentasjon på rusfrihet, kan det måtte gå lenger tid fra siste relevante forhold før edruehetskravet er oppfylt, enn hvis dokumentasjon fremlegges. Hvor lang tid som må gå beror på omstendighetene i den enkelte saken.

Fremleggelse av dokumentasjon på rusfrihet, hvor rusprøvene er avlagt under soning, vil etter Politidirektoratets vurdering kun tillegges begrenset vekt. Disse prøvene er avlagt i en periode hvor søkeren har levd under langt mer kontrollerende former enn ellers i samfunnet. Negative prøveresultater fra denne perioden vil kunne være en konsekvens av det kontrollregimet søkeren lever under ved soning.

Det er ikke avgjørende for politiets vurdering av edruehetskravet om søkeren kan fremlegge legeattest eller helseattest som viser at førerkortforskriftens helsekrav er oppfylt. Det er en

lavere terskel for at edruelighetskravet ikke er oppfylt, enn for at førerkortforskriftens helsekrav ikke er oppfylt på grunn av rusbruk, se HR-2021-2050-A avsnitt 45.

Når føreretten er tilbakekalt, kan vedkommende søke politidistriktet om å få tilbake føreretten, selv om saken om tilbakekallet av føreretten er til behandling hos Politidirektoratet. Hvis en klagesak ikke er avgjort hos Politidirektoratet, og politidistriktet treffer vedtak i en gjenerveringssak etter vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd, må politidistriktet orientere Politidirektoratet om utfallet ved å oversende det nye vedtaket.

3.2.3 FASTSETTELSE AV TAP AV FØRERETT ETTER OVERTREDELSE BEGÅTT I ET ANNET LAND

Etter lovendring 4. juli 2003 lyder vegtrafikkloven § 33 nr. 4 slik:

«Politimesteren eller den han gir myndighet kan treffe vedtak om å frata noen retten til å føre førerkortpliktig motorvogn, dersom rettighetshaveren i løpet av de siste 6 måneder er ilagt straff i utlandet for en overtrødelse som ville ha ført til tap av retten til å føre motorvogn for en viss minstetid eller for alltid etter regler i eller i medhold av § 33.»

Lovendringen innebærer at når politiet får melding om at en person bosatt i Norge er ilagt straff som nevnt i bestemmelsen (kjøring i påvirket tilstand/unnlatt hjelpeplikt), må et eventuelt vedtak om tap av førerett treffes senest 6 måneder etter at den ilagte straff ble rettskraftig.

Dersom person med førerett er ilagt straff i utlandet for kjøring av motorvogn i påvirket tilstand, bør tapsperioden ikke settes kortere enn om vedkommende var dømt for tilsvarende forhold i Norge.

At landet der overtrødelsen har skjedd har en vesentlig mildere praksis vedrørende tap av førerett bør ikke tillegges vekt ved fastsettelse av tapsperiode i Norge. Det er her innehaveren av førerett vil opptre i trafikken. Og på samme måte som om overtrødelsen hadde skjedd i Norge, er det hensynet til trafikksikkerheten som begrunner tap av førerett.

Melding til norsk politi vil ofte komme lang tid etter at overtrødelsen ble begått uten at vedkommendes førerkort har vært beslaglagt. Dette vil kunne få betydning for fastsettelsen av tapsperiodens lengde.

Ved melding fra annet land om kjøreforbud grunnet helsemessige forhold eller manglende kjøreferdighet, se punkt 3.3.10.

Som det fremgår vil vegtrafikkloven § 33 nr. 4 ved overtrødelser begått i utlandet bare hjemle tap av førerett når tilsvarende overtrødelse i Norge ville ført til tap av førerett etter de tvingende regler. Dette innebærer at vegtrafikkloven § 33 nr. 4 ikke hjemler tap av førerett ved for eksempel grove fartsovertrødelser begått i utlandet, uten hensyn til hvor klanderverdig overtrødelsen har vært.

3.3 Pålegg og tilbakekall av førerett ved sviktende kunnskaper, kjøreferdigheter eller helse

3.3.1 INNLEDNING

Vegtrafikkloven § 34 første ledd gir politiet hjemmel til å pålegge en person med førerett å underkaste seg legeundersøkelse og/eller fremstille seg til ny førerprøve dersom det er skjellig grunn til å tro at vedkommende ikke lenger fyller de krav som er fastsatt til syn, helse og førlighet, eller ikke lenger har de kunnskaper eller den kjøreferdighet som hensynet til trafikksikkerheten krever, se punkt 3.3.2.1. Videre kan politiet pålegge vedkommende å levere førerkortet til politiet inntil videre hvis det vurderes å være nødvendig, se punkt 3.3.2.2.

Politidirektoratet legger til grunn at pålegg som gis etter bestemmelsens første ledd ikke er et enkeltvedtak, men en prosessledende avgjørelse. Pålegget avgjør ikke saken og er kun midlertidig. Fordi pålegget er midlertidig, er det viktig at politiet avgjør saken innen kort tid med et enkeltvedtak hvis pålegget ikke er etterkommet innen fristen, legeundersøkelsen ikke er tilfredsstillende eller førerprøven ikke er bestått. Dette gjelder uavhengig av om pålegget er under klagebehandling eller ikke, se punkt 3.3.12.

Vegtrafikkloven § 34 andre ledd gir politiet hjemmel til å tilbakekalle føreretten hvis pålegg etter første ledd ikke etterkommes, legeundersøkelsen ikke er tilfredsstillende, eller førerprøven ikke er bestått.

3.3.2 SVIKTENDE KUNNSKAPER OG KJØREFERDIGHET

3.3.2.1 Pålegg om ny førerprøve

En person med førerett, som politiet har skjellig grunn til å tro ikke har de nødvendige kunnskaper eller tilstrekkelig kjøreferdighet, kan pålegges innen en fastsatt frist å fremstille seg til hel eller delvis ny førerprøve. En praktisk førerprøve vil som regel være tilstrekkelig. Dette vil være aktuelt når innblanding i trafikkuhell eller atferd i trafikken gir grunn til å tro at vedkommende representerer en trafikkrisiko utover det akseptable.

For enkelte bilførere som blir stanset etter påfallende kjøring, kan det være uklart om vedkommende bør pålegges å fremlegge tilfredsstillende helseattest etter legeundersøkelse og/eller pålegges en førerprøve. I enkelte tilfelle vil legen, dersom det er gitt pålegg om legeundersøkelse, i forbindelse med denne anmode om førerprøve for å ha et bedre grunnlag for å vurdere hvorvidt førerkortforskriftens helsekrav er til stede. I hvilken utstrekning legen finner det påkrevet med en slik førerprøve, ligger imidlertid utenfor politiets kontroll.

På bakgrunn av erfaringer ved behandling av klager etter vegtrafikkloven § 34 første ledd, antar Politidirektoratet at en førerprøve i mange tilfelle vil gi et bedre grunnlag for å klarlegge om føreren har en tilstrekkelig sikker tilpasning til trafikken, enn en legeerklæring alene. Dette gjelder ikke minst førere som har en opptreden som kan gi grunnlag for å mistenke demens/kognitiv svikt. I de tilfeller hvor politiet finner det påkrevet med pålegg om legeundersøkelse etter § 34 første ledd, bør det også vurderes om det skal gis pålegg om førerprøve, eventuelt om det er tilstrekkelig med førerprøve alene.

I uttrykket «skjellig grunn» ligger en forutsetning om at mistanken om mangelfulle trafikkkunnskaper eller svak kjøreferdighet kan forankres i troverdige observasjoner. Dersom grunnlaget for mistanken ikke baserer seg på politiets observasjoner av føreren, men

utelukkende på meldinger fra publikum, kan det være nødvendig med meldinger fra minst to personer for at observasjonene skal være tilstrekkelige til at pålegg kan gis.

Vi minner om at eventuell skriftlig utlevering av opplysninger fra politiets vaktjournal, PO, skal skje i form av notat eller rapport som gjengir relevante opplysninger, og ikke ved direkte utskrift fra registeret, se punkt 2.11.3.1.

3.3.2.2 Pålegg om midlertidig innlevering av førerkort

I medhold av vegtrafikkloven § 34 første ledd annen setning kan politimesteren eller den han gir myndighet, når det finnes nødvendig, pålegge innehaveren å levere førerkortet fra seg inntil videre. Det forutsettes at vedkommende må anses som en potensiell trafikklfare som følge av en klar forverring i hans kvalifikasjoner som fører av motorvogn. Det må utøves et visst skjønn som innebærer at pålegget om innlevering av førerkortet i det foreliggende tilfellet fremstiller seg som en nødvendig og rimelig reaksjon. Et pålegg om midlertidig innlevering av førerkort kan gis i påvente av at innehaverens helse og/eller kjøreferdigheter er avklart ved legeundersøkelse og/eller førerprøve. Videre kan pålegg om midlertidig innlevering av førerkort gis hvis innehaveren ikke lengre ønsker å bruke sitt førerkort, jf. Ot.prp.nr. 23 (1964-1965).

Det understrekes at pålegg om innlevering av førerkort ikke må forveksles med midlertidig tilbakekall (beslag) etter vegtrafikkloven § 33 nr. 3. Pålegg om innlevering kan ikke bringes inn for tingretten, men pålegget kan på vanlig måte påklages til Politidirektoratet.

3.3.3 HELSESVIKT M.V.

Helsekravene til innehavere av førerett er inntatt i vedlegg 1 til førerkortforskriften av 19. januar 2004. Det vises til endringene i førerkortforskriften med nye helsekrav til førerett som trådte i kraft 1. oktober 2016, jf. Politidirektoratets brev datert 3. november 2016, jnr. 16/4002-1.

3.3.3.1 Tilbakekall av førerett etter melding fra statsforvalteren om ikke oppfylte helsekrav og dispensasjonssøknad

Leger, psykologer og optikere har meldeplikt til statsforvalteren når en pasient med førerett ikke fyller helsekravene i førerkortforskriften og helsetilstanden antas å ikke være kortvarig, se helsepersonelloven § 34. I forskrift om melding fra lege, psykolog eller optiker ved helsesvekkelse av betydning for trafikksikkerheten (FOR-2022-03-04-325) fremgår regler om hvordan denne meldeplikten skal utøves.

Hvis statsforvalteren finner at helsekravene ikke er oppfylt og at føreretten bør tilbakekalles, skal statsforvalteren gi skriftlig melding med nødvendige opplysninger til politiet, med kopi til den som saken gjelder, se forskriftens § 3 andre ledd. Alle helseopplysninger som er nødvendige for at politiet som vedtaksmyndighet skal kunne vurdere saken skal være vedlagt meldingen fra statsforvalteren. Dersom slike opplysninger ikke er vedlagt meldingen fra statsforvalteren, må politiet be statsforvalteren oversende de nødvendige opplysningene. Politiet må som vedtaksmyndighet tilse at utredningsplikten er overholdt før et vedtak treffes og politiets vedtak må være godt nok begrunnet, se forvaltningsloven §§ 17 og 24.

Brevet fra statsforvalteren kan være et tilstrekkelig forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16. Dette er under forutsetning av at det i brevet orienteres om hva saken gjelder og om førerettinnehaverens rett til å uttale seg til politiet innen en fastsatt frist, før politiet avgjør saken.

Politiet kan med hjemmel i vegtrafikkloven § 34 andre ledd, jf. første ledd, tilbakekalle en førerett hvis det er godtgjort at den som har føreretten ikke fyller førerkortforskriftens helsekrav og personen har fått utøvd sine partsrettigheter under saksbehandlingen. Hvis personen har innvendinger til saksbehandlingen, må innvendingene vurderes i politiets vedtak og eventuelt i oversendelsesbrevet til Politidirektoratet.

Hvis politiet mottar nye helseopplysninger som kan være relevante for vurderingen av om helsekravene er oppfylt, før et tilbakekallsvedtak er truffet, bør politiet be statsforvalteren om å vurdere saken på nytt. Det er samtidig viktig at politiet ikke unnlater å iverksette forebyggende tiltak hvis det er skjellig grunn til å tro at vedkommende ikke fyller helsekravene. Hvis politiet finner det nødvendig, kan de kreve førerkortet midlertidig innlevert inntil helsetilstanden er avklart, jf. vegtrafikkloven § 34 første ledd siste setning.

Rutinen for klagesaksbehandling i disse helsesakene er beskrevet i punkt 3.3.7 under.

Når helsekravene ikke er oppfylt er dispensasjon fra helsekravene en forutsetning for at politiet kan gi tilbake føreretten. Statsforvalterens avslag på søknad om dispensasjon kan påklages til Helseklage. Når Helseklages vedtak foreligger, skal politiet legge dette til grunn.

Helsedirektoratet har utarbeidet en veileder til de nye helsekravene som kan finnes her: <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/forerkortveilederen>, alternativt: <https://helsedirektoratet.no/Retningslinjer/Førerkortveilederen.pdf>.

3.3.3.2 Gjenerverv av førerett etter tilbakekall på grunn av manglende helse

Det har tidligere vært en betydelig variasjon ved politiets og trafikkstasjonenes rutiner ved gjenerverv av førerett etter at denne har vært tilbakekalt på grunn av ikke oppfylte helsekrav.

For å sikre likebehandling må saksbehandling i forbindelse med gjenerverv være mest mulig ensartet. Avvikende praksis hos politidistriktene og trafikkstasjonene har medført at det har blitt utstedt førerkort uten at vedkommende har fylt vilkårene for gjenerverv. Av kontroll- og trafikksikkerhetshensyn er det behov for rutiner som bidrar til å sikre at det ikke utstedes førerkort til personer som ikke innehar den nødvendige helse og motsatt at det for å sikre den enkeltes rettigheter blir gitt førerett når vilkårene er tilstede.

3.3.3.2.1 Politiets kontroll av om vilkårene for gjenerverv foreligger

Når føreretten har vært tilbakekalt av politiet på grunn av ikke oppfylte helsekrav og det søkes om gjenerverv av førerett, må politiet påse at vedkommende fyller vilkårene for gjenerverv, herunder at vedkommende har den nødvendige helse, vandel og edruehet, jf. vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd.

I Helsedirektoratets førerkortveileder av 29. oktober 2021 fremgår i punkt 21, om "Saksgang" ved "Politiets inndragning av førerkort":

«Når helsekrav igjen vurderes oppfylt, skal gyldig helseattest legges frem for politiet. Politiet vil da normalt oversende helseattesten til trafikkstasjonen som kan skrive ut nytt førerkort. Politiets vurdering om inndragning av og om førerett igjen kan tilstås, kan klages inn for Politidirektoratet.»

Det er utfyllende lege som er ansvarlig for at helseattesten er korrekt og forsvarlig utfylt, jf. helsepersonelloven § 15. Den nye helseattesten er også utformet med tanke på dette.

Politiet må påse at helseattesten er gyldig, er underskrevet, og at det er krysset av på de nødvendige stedene. I enkelte av de helsesakene som har vært ført for domstolene, er det i dommene gitt uttrykk for at politiet har et større selvstendig ansvar for å vurdere riktigheten av helseattestene enn det Politidirektoratet mener politiet, som ikke har medisinsk kompetanse, kan gjøres ansvarlig for.

Politidirektoratet mener fortsatt at det nærmere innholdet og konklusjonen i helseattesten normalt skal legges til grunn for politiets vurdering av om vedkommende oppfyller helsekravene. Politiet skal derfor som hovedregel ikke etterprøve eller innhente ytterligere opplysninger for å etterprøve legens vurdering av hvorvidt søkeren tilfredsstiller helsekravene. Normalt vil det heller ikke foreligge tilstrekkelige opplysninger til å foreta en nærmere vurdering av søkerens helsetilstand. Foreligger det derimot åpenbare mangler ved den vurderingen som er gjort, det er krysset feil, politiet har opplysninger om søkerens helsetilstand som gjør det berettiget å stille spørsmål ved riktigheten av vurderingen, eller noe er uklart, må politiet av hensyn til sakens opplysning innhente nærmere opplysninger. Politiet kan da eksempelvis be søkeren forelegge politiets opplysninger for legen, slik at legen på grunnlag av politiets opplysninger på nytt kan vurdere om førerkortforskriftens helsekrav er oppfylt. Videre kan politiet be om vurdering fra statsforvalteren. Ved åpenbare mangler ved helseattesten kan politiet også avslå søknaden fordi det ikke er godtgjort at søkeren fyller førerkortforskriftens helsekrav. Politiet bør imidlertid i første rekke forsøke å få saken bedre opplyst.

Er helsekravene oppfylt, må politiet kontrollere om søkeren oppfyller kravene til vandel og edruelighet, jf. vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd. Når vedkommende får dispensasjon eller igjen fyller helsekravene, må det undersøkes om han eller hun i perioden føreretten har vært tilbakekalt har pådratt seg straffesaker eller andre forhold av betydning for vandelsvurderingen. Dersom vedkommende har pådratt seg nye forhold som forhindrer gjennerverv av føreretten, er vilkårene for gjennerverv ikke til stede. I slike tilfelle vil tilbakekallet bli opprettholdt, men med en annen begrunnelse enn tidligere. Det skal da treffes et nytt vedtak om nektelse av å erverve førerett, jf. vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd.

Politidirektoratet minner om at der føreretten har vært tilbakekalt av politiet, er det søkeren selv som må dokumentere at han eller hun på ny fyller vilkårene for førerett, jf. førerkortforskriften § 6-1 tredje ledd.

3.3.3.2 Utforming av skriftlig vedtak ved samtykke til gjennerverv

Dersom vilkårene for gjennerverv er oppfylt, må politiet utferdige et skriftlig vedtak om gjennerverv.

Vegdirektoratet har utgitt retningslinjer til trafikkstasjonene om at førerkort ikke skal utstedes med mindre vedkommende har med seg et skriftlig vedtak fra politiet om gjennerverv av førerett. Politidirektoratet er imidlertid kjent med flere tilfeller hvor førerkort likevel har blitt utstedt uten at søkeren har fått vedtak fra politiet. Vegdirektoratet har på ny informert trafikkstasjonene om de gjeldende retningslinjer, samtidig som at Vegdirektoratet vil forsøke å legge inn en sperre i Autosys. En slik sperre vil forhindre at trafikkstasjonene utsteder førerkort uten at vedkommende har vært hos politiet.

Politiets vedtak må sendes til den som har søkt om gjennerverv.

Politidirektoratet understreker at vedtaket skal være skriftlig. Det er imidlertid ikke krav til begrunnelse, jf. forvaltningsloven § 24 annet ledd, slik at vedtaket i stor grad bør kunne standardiseres. Det må imidlertid inneholde søkerens navn og personnummer, samt vise til helseattest, melding eller vedtak fra statsforvalteren. Det må også gjøres oppmerksom på at søkeren må medbringe politiets vedtak og helseattesten, dispensasjonen eller meldingen om at helsekravene er oppfylt, til trafikkstasjonen for å få utstedt førerkort. Det må også informeres om at kjøring ikke er tillatt før dette er gjort. For øvrig må vedtaket tilfredsstillende forvaltningslovens formkrav.

3.3.3.2.3 Registrering i Autosys

Ved vedtak om gjenerverv, må tilbakekallsperioden i Autosys endres fra «inntil videre» til «til og med» dato forut for politiets vedtak om gjenerverv. Søkerens tapsperiode vil da stå registrert som utløpt, men suspensjonen vil fortsatt stå i rødt for å indikere at vedkommende ikke har vært hos trafikkstasjonen og derfor heller ikke har fått utstedt nytt førerkort i henhold til helseattesten. Det er viktig at suspensjonen ikke slettes, siden det ved sletting ikke vil være mulig å føre kontroll med hvorvidt vedkommende har vært hos trafikkstasjonen.

Registeret vil da reflektere det aktuelle forholdet, samtidig som registreringen i helsesaker blir mer lik registreringen i straffesaker. Ved å foreta registrering som angitt, vil det i større grad fremgå av Autosys hvilke rettigheter vedkommende har, f. eks. at han eller hun har/har ikke rett til å drive øvingskjøring. Ved trafikkkontroll vil det også bli enklere å lese ut av Autosys hva som er skjedd i saken uten at f. eks. en patrulje må kontakte førerkortkontoret eller annet distrikt for å få nærmere informasjon.

Politidirektoratet legger videre til grunn at en slik ordning på sikt vil kunne innebære ytterligere sikkerhet mot at trafikkstasjonene utsteder førerkort uten at vedkommende har fått vedtak om gjenerverv fra politiet. I utgangspunktet skal trafikkstasjonene etter dette ikke utstede førerkort der suspensjonen løper inntil videre.

3.3.3.2.4 Forholdet til trafikkstasjonene

Flere politidistrikter har pekt på problemstillingen når politiet har vurdert helseattesten som tilfredsstillende og samtykket til gjenerverv, men hvor trafikkstasjonene likevel ikke vil utstede førerkort som følge av at helseattesten ikke er tilfredsstillende.

I Helsedirektoratets veileder av 28. januar 2015 m/senere endringer til de nye helsekravene fastslås følgende på side 107 følgende:

«Statens vegvesen har som utsteder av førerett selvstendig rett til å vurdere fremlagt helseattest. Attesten må fylle krav til kvalitet og fullstendighet og være i overensstemmelse med den helsetilstand søker har. Ved tvil i slike spørsmål og om helsekrav kan være oppfylt ut fra opplysninger i helseattesten, skal trafikkstasjonen legge fram saken til vurdering for Fylkesmannen i det fylket søker bor.»

Politidirektoratet legger til grunn at dette først og fremst gjelder ved førstegangsutstedelse eller fornyelse av førerett. Ved gjenerverv av førerett er spørsmålet avgjort ved politiets vedtak. Trafikkstasjonene treffer derfor ikke vedtak om førerett i slike tilfeller, men de utsteder det fysiske førerkortet.

Det er likevel grunn til å understreke at trafikkstasjonene må sikre at førerkortet som utstedes er i samsvar med helseattesten, slik at også trafikkstasjonene vil kontrollere om helseattesten

er korrekt utfylt. Politidirektoratet har fått opplyst fra Vegdirektoratet at trafikkstasjonene ved gjenerverv av førerett først og fremst skal kontrollere helseattesten for formelle feil og at trafikkstasjonene vil være tilbakeholdne med å overprøve politiets vurdering av om vilkårene for gjenerverv var oppfylt.

Det må likevel påregnes situasjoner der trafikkstasjonene vil nekte å utstede førerkort selv om politiet har truffet vedtak om gjenerverv av førerett. Dersom problemstillingen går på rene formalfeil som forholdsvis enkelt kan utbedres ved ny helseattest, vil dette kunne løses enkelt. Mener trafikkstasjonen at helsekravene ikke er oppfylt til tross for innholdet i helseattesten og politiets vurdering, må saken oversendes statsforvalteren for behandling. Kommer statsforvalteren til at helsekravene ikke er oppfylt, må politiet i så fall omgjøre vedtaket om gjenerverv som følge av at vedtaket må anses ugyldig, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c). Politiet vil da ha truffet et vedtak i strid med vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd. I stedet må politiet treffe vedtak om avslag.

3.3.4 HELSEATTESTER

Helseattest er et standardisert skjema fastsatt av Helsedirektoratet. Se skjemaet på: https://helsedirektoratet.no/Documents/NFR/førerkortveilederen/Helseattest_førerrett.pdf

3.3.4.1 Helseattestens gyldighet

En helseattest er gyldig i tre måneder, jf. helsekravenes § 4 andre ledd. En søknad om førerett eller kjøreseddel kan ikke behandles hvis helseattesten er eldre enn tre måneder på søknadstidspunktet. Den som søker om førerett eller kjøreseddel må i slike tilfeller gjøres oppmerksom på at helseattesten er utløpt, og at søknaden ikke kan behandles før vedkommende fremlegger ny og gyldig helseattest.

3.3.4.2 [Utgår]

3.3.4.3 Adgangen til å kreve fremleggelse av helseattest

Etter førerkortforskriften vedlegg 1 § 4 første ledd bokstav a) kan blant annet politiet kreve at helseattest fremlegges *«for å kunne vurdere om søker om førerett eller innehaver av førerkort har en sykdom, bruker midler som gir svekket kjøreevne eller har annen helsesvekkelse som medfører at helsekravene ikke er oppfylt»*.

Bestemmelsen gjelder etter sin ordlyd både søker om førerett og innehaver av førerett. Av høringsoppsummeringen fremkommer imidlertid på s. 28 følgende:

«Krav om helseattest vil gjelde søker om førerett, jf. definisjonen i førerkortforskriften § 2-1. Det kan imidlertid også bli stilt krav om helseattest der lege, psykolog og optiker gir melding til Fylkesmannen om at innehaver av førerett ikke oppfyller helsekravene, og Fylkesmannen har behov for ytterligere helseopplysninger, enten for å vurdere om helsekravene er oppfylt, eller for å vurdere en søknad om dispensasjon.»

Bestemmelsen gir politiet hjemmel til å kreve at helseattest fremlegges i forbindelse med første gangs utstedelse eller gjenerverv av førerett, det vil si overfor *førerkortsøker*. Dette vil være aktuelt dersom politiet har opplysninger som gir grunn til tvil i forhold til hvorvidt vedkommende oppfyller helsekravene. Det er ikke krav til skjellig grunn i disse tilfellene, men kravet om å fremlegge helseattest må likevel være saklig og konkret begrunnet.

Når det oppstår tvil om hvorvidt *innehaver* av førerett oppfyller helsekravene, må politiet forholde seg til vegtrafikkloven § 34 første ledd. Politiet må som tidligere godtgjøre at det foreligger «skjellig grunn til å tro» at helsekravene ikke er oppfylt før vedkommende bes om å innhente legeattest.

Også statsforvalteren («*helsemyndighetene*») er gitt hjemmel til å innhente helseattest.

3.3.5 DISPENSASJONER

3.3.5.1 Ordinær dispensasjon fra helsekravene – helsekravene § 7

Også de nye helsekravene inneholder en mulighet til å søke statsforvalteren om dispensasjon fra helsekravene, jf. helsekravene § 7:

«Dispensasjon fra bestemmelsene i kapittel 4 til 18 skal bare gis der det etter en samlet vurdering av helsetilstand og trafiksikkerhet vil være åpenbart urimelig å avslå en søknad om dispensasjon. Søkers behov for førerett skal ikke inngå i vurderingen. Søknad om dispensasjon avgjøres av Fylkesmannen på søkerens bosted. Klage på Fylkesmannens vedtak sendes Helseklage.»

Dispensasjonsadgangen er imidlertid sterkt innskrenket. Til forskjell fra tidligere vil den enkeltes behov for førerett *ikke* være en del av statsforvalterens vurdering om det skal gis dispensasjon.

Ved innvilget dispensasjon etter at føreretten har vært tilbakekalt, må politiet behandle dette på tilsvarende måte som i punkt 3.3.3.2. Utover dette antas ikke de nye helsekravene og den snevrere dispensasjonsadgangen å kreve endringer i politiets saksbehandling i dispensasjonssaker.

3.3.5.2 [Utgår]

3.3.6 KJØRESEDDER FOR BUSS OG KOMPETANSEBEVIS FOR UTRYKNINGSKJØRING – DIABETES

For kjøreseddel kreves det at helsekravene for førerkort klasse D og DE (førerkortgruppe 3) er oppfylt, jf. yrkestransportloven § 37 c første ledd. For kompetansebevis for utrykningskjøring kreves det at helsekrav for førerkortgruppe 3 er oppfylt, jf. utrykningsforskriften § 6 første ledd bokstav a).

Etter de gamle helsekravene (før 1. oktober 2016) ville ikke helsekravene for gruppe 3 være oppfylt ved diabetes som behandles med insulin eller andre blodsukkersenkende medikamenter, jf. daværende vedlegg 1 § 4 nr. 3. Følgelig ville heller ikke helsekravene for kompetansebevis for utrykningskjøring og kjøreseddel være oppfylt.

De nye helsekravene (etter oktober 2016) i førerkortforskriftens vedlegg 1 § 31 fastslår at personer som bruker insulin eller andre legemidler som kan gi hypoglykemi (føling) oppfyller helsekravene for gruppe 2 og 3 på nærmere angitte vilkår. De nye helsekravene innebærer derfor en liberalisering i forhold til tidligere. Dette gjelder imidlertid ikke for kompetansebevis for utrykningskjøring og kjøreseddel for persontransport med buss, hvor helsekravene uansett ikke vil være oppfylt dersom innehaveren har diabetes og bruker insulin eller andre blodsukkersenkende medikamenter. Tidligere ville det i stor utstrekning blitt gitt dispensasjon fra helsekravene, slik at opp mot 95 % ville bli gitt dispensasjon. Ved at dispensasjons-

adgangen fra 1. oktober 2016 ble skjerpet kraftig inn, innebærer de nye helsekravene en vesentlig innskjerping for personer med diabetes som bruker insulin og tilsvarende legemidler.

Dette innebærer at helsekravene for utrykningskjøring og kjøreseddel for persontransport med buss nå blir strengere enn for førerkortgruppe 3. Ved utstedelse av kjøreseddel må det derfor fremgå særskilt i hvilken utstrekning denne også skal gjelde for persontransport med buss.

3.3.6.1 Helsekravene og forholdet til yrkestransportloven

Yrkestransportloven § 37 c første ledd bestemmer at det stilles de samme krav til helse «som for førerkort klasse D og DE». Yrkestransportloven synes derfor å legge til grunn at helsekravene for kjøreseddel vil sammenfalle med helsekravene for førerkortgruppe 3. Ved at de nye helsekravene i § 31 setter strengere krav for kjøreseddel for buss og kompetansebevis for utrykningskjøring enn det som ellers gjelder for førerkortgruppe 3, oppstår spørsmålet om de nye helsekravene er forenlige med yrkestransportloven.

Opprinnelig var forslaget at helsekravene for førerkortgruppe 3 ikke ville være oppfylt når vedkommende har diabetes og bruker insulin eller tilsvarende medikamenter. På bakgrunn av flere høringsinnspill, hvor det ble påpekt at dette ville representere en innskjerping som ville ramme mange yrkessjåfører, foreslo Helsedirektoratet nye krav. De nye kravene innebar en lemping ved at det ville være mulig å få helseattest for førerkortgruppe 3 på nærmere angitte vilkår, men slik at helsekravene uansett ikke ville være oppfylt for kjøreseddel for buss og kompetansebevis for utrykningskjøring. I høringsnotatet av 25. september 2015, la Helsedirektoratet til grunn følgende:

«Siden kravet til alle de ovennevnte kategoriene av yrkessjåfører i dag er at de fyller helsekravene i førerkortgruppe 3 (klasse D), vurderer Helsedirektoratet det slik at det for denne førerkortgruppen bør være en generell bestemmelse om at helsekravet ikke er oppfylt for personer som har diabetes og bruker legemidler som kan gi hypoglykemi. Fra den generelle regelen kan det så gjøres unntak for enkelte grupper og på nærmere vilkår.

Helsedirektoratet opprettholder på dette grunnlag forslaget om at personer som har diabetes type 1 og 2 og bruker legemidler som kan gi hypoglykemi, ikke fyller helsekravene for førerkortgruppe 3. Etter forslag til ny § 34 annet ledd gjøres det likevel unntak på bestemte vilkår for førere som ikke skal ha kompetansebevis for utrykningskjøring eller kjøreseddel for persontransport med buss.

Ved utrykningskjøring og persontransport med buss er det vanskelig å stoppe for å få kontroll over blodsukkeret ved hypoglykemi.»

I høringsoppsummeringen av 13. juni 2016 fremgår at forslaget ble opprettholdt:

«Ulykkesrisikoen er imidlertid så stor ved anfall med alvorlig hypoglykemi at Helsedirektoratet anser at det ikke bør gis helseattest for utrykningskjøring og persontransport med buss. Ved annen føring av motorvogn i C- og D-klassene vil det være lettere å stanse for å foreta måling og gjennomføre tiltak som kan forhindre anfall av hypoglykemi.

...

Spørsmålet om differensiering mellom taxi og buss ved kjøreseddel for persontransport har vært forelagt Samferdselsdepartementet som anser at det innenfor hjemmelen i Yrkestransportlova § 37 b [nå § 37 c] er anledning å ha en egen bestemmelse om helsekravene for persontransport med buss.

Det at man setter et krav i førerkortforskriften som differensierer helsekravene til kjøreseddel utfra hvilken type kjøretøy man kjører, er i utgangspunktet litt «bortgjemt» i lovverket. Vår holdning har imidlertid vært at helsekravene må settes ut fra en vurdering av helsemessige årsaker, som kan inkl. hvilket skadepotensiale som kan foreligge, skriver departementet.»

Det er derfor lagt til grunn at yrkestransportloven ikke er til hinder for at det i helsekravene differensieres mellom helsekravene for buss og helsekravene for førerkortgruppe 3.

Politidirektoratet finner grunn til å presisere at helsekravene for kjøreseddel til buss vil gjelde også der vedkommende skal kjøre drosje med såkalt maxitaxi (bil med 10-17 seter). Kjøretøyet er i slike tilfeller klassifisert som buss, og det stilles derfor samme helsekrav som om vedkommende ville ha søkt om kjøreseddel til buss. I høringsoppsummeringen av 13. juni 2016 fastslås følgende:

«Når det gjelder spørsmål om kjøreseddel for såkalt maxitaxi (bil med 10 - 17 seter) skal behandles annerledes enn kjøreseddel for drosje med personbil, så mener Samferdselsdepartementet at man også her må man ta hensyn til hvilket skadepotensiale som foreligger. Dersom man er avskåret fra å få kjøreseddel for buss, vil dette også måtte gjelde førere som skal kjøre maxitaxi som drosje, altså kjøretøy med mellom 10 til 17 seter og som er klassifisert som buss.»

Det avgjørende er altså ikke hvorvidt kjøreseddelsøker skal kjøre et kjøretøy med drosje- eller turvognløyve, men hvorvidt kjøretøyet som skal benyttes er registrert som buss eller ikke.

3.3.6.2 Politiets saksbehandling av kjøreseddelsaker

Etter yrkestransportloven gjelder kjøreseddelen som utgangspunkt uavhengig av hvilken motorvogn som benyttes i den løyvepliktige virksomhet. Helsekravene som trådte i kraft 1. oktober 2016 og de nye kravene som gjelder for drosjesjåfører fra 1. november 2020 innebærer imidlertid at politiet må skille mellom kjøreseddel for ulike typer kjøretøy.

Oppdatert søknadsskjema for kjøreseddel ligger på www.politiet.no. I søknadsskjemaet må søkeren krysse av for om vedkommende skal kjøre drosje med inntil åtte passasjerer og/eller buss/minibuss/drosje med 10-16 passasjerer.

Politiet må på vanlig måte påse at søker fyller helsekravene før vedkommende gis den aktuelle kjøreseddel. Har søkeren diabetes og bruker insulin eller andre legemidler som kan gi hypoglykemi, må politiet undersøke til hvilket kjøretøy kjøreseddelen skal benyttes. Dersom vedkommende oppgir at han skal benytte den til persontransport med buss, minibuss og/eller drosje med 10-16 passasjerer (førerkortklasse D, D1 og D1E), må søknaden avslås under henvisning til at det ikke er godtgjort at helsekravene er oppfylt, jf. førerkortforskriften vedlegg 1 § 31 kolonne C. Skal kjøreseddelen brukes i forbindelse med vanlig drosje (inntil 8 passasjerer), må kjøreseddelen påføres en begrensning om at den ikke gjelder for kjøretøy klasse D (buss), D1 (minibuss) og D1E, jf. yrkestransportlova § 37 b tredje ledd.

3.3.6.3 Helsekravene og forholdet til utrykningsforskriften

Personer som har diabetes og bruker insulin eller andre legemidler som kan gi hypoglykemi, vil ikke fylle helsekravene for kompetansebevis for utrykningskjøring.

Tjenestepersoner som har diabetes og som bruker insulin eller tilsvarende midler, vil derfor ikke lenger fylle helsekravene for kompetansebeviset.

3.3.7 KLAGESAKSBEHANDLING I HELSESAKER

Politiets vedtak om tilbakekall av førerett på grunn av manglende helse, herunder vedtak som treffes på bakgrunn av statsforvalterens tilråding, jf. vegtrafikkloven § 34 annet ledd, kan påklages til Politidirektoratet etter de alminnelige regler. Før saken sendes Politidirektoratet må klagen forelegges statsforvalteren for uttalelse. Det er av vesentlig betydning at statsforvalteren ved retur av saken til politiet vedlegger samtlige dokumenter som har vært vurdert av statsforvalteren.

Ved slik klage vil saken som ledd i Politidirektoratets forberedende klagebehandling bli oversendt Helsedirektoratet for helsefaglig vurdering.

Klageren kan i mellomtiden søke statsforvalteren om dispensasjon. Om statsforvalteren avslår søknaden, kan avslaget påklages til Helseklage. Politidirektoratet legger til grunn at Helseklage i utgangspunktet ikke skal vurdere om helsekravene var oppfylt på tidspunktet for politiets tilbakekall, men heller legge til grunn at helsekravene ikke var oppfylt for så å vurdere om det kan dispenseres fra disse.

Likevel antar Politidirektoratet at det i enkelte tilfeller kan være vanskelig for Helseklage å vurdere vedkommendes helsesituasjon uten å ta stilling til hvorvidt helsekravene er oppfylt. I så fall kan spørsmålet om hvorvidt vedkommende oppfylte helsekravene på samme tid bli vurdert av to forskjellige instanser med forskjellig resultat.

Dersom Helseklage har kommet til at helsekravene var oppfylt før Politidirektoratet har tatt stilling til klagen, vil det være uheldig om Politidirektoratet i ettertid og på bakgrunn av Helsedirektoratets uttalelse kommer til motsatt konklusjon, og opprettholder tilbakekallet. Særlig vil dette gjelde om politiet i mellomtiden har truffet vedtak om gjenerverv av føreretten på bakgrunn av Helseklages konklusjon. Har Helseklage kommet til at helsekravene var oppfylt på vedtakstidspunktet og før Politidirektoratet har fått behandlet klagen, legges til grunn at politiet bør omgjøre eget vedtak om tilbakekall, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav a) og c), slik at føreretten kan gjenerverves uten unødig opphold. I så fall må Politidirektoratet omgående underrettes.

Det kan også tenkes motsatt situasjon, ved at Politidirektoratet har truffet vedtak på bakgrunn av Helsedirektoratets uttalelse og kommet til at helsekravene ikke var oppfylt før Helseklage har vurdert om dispensasjon skal gis. Politidirektoratets vurdering bør da opprettholdes. Helsedirektoratet sender rutinemessig kopi av uttalelsen til statsforvalteren. Helseklage vil på denne måten være kjent med dette ved eventuelle pågående eller etterfølgende dispensasjonssøknader.

Dersom dispensasjonssaken er bygget på nye opplysninger eller endringer i vedkommendes helsetilstand som har oppstått etter at politiet traff vedtak om tilbakekall, skal det ikke treffes omgjøringsvedtak, men heller treffes alminnelig vedtak om gjenerverv som beskrevet foran.

3.3.8 DIREKTE MELDING FRA LEGE TIL POLITIET

Er melding fra lege om helsesvikt hos en innehaver av førerett sendt politiet direkte, skal meldingen videresendes til statsforvalterens helseavdeling som rette vedkommende, jf. reglene om taushetsplikt i § 21 i lov om helsepersonell av 2. juli 1999. Reaksjon vedrørende førerett i medhold av vegtrafikkloven § 34 må utstå til statsforvalteren har vurdert om vedkommende fyller helsekravene. Politiet må likevel vurdere om situasjonen er så alvorlig at

det bør treffes pålegg om innlevering av førerkortet etter vegtrafikkloven § 34 første ledd, siste punktum. Politidirektoratet legger til grunn at denne bestemmelsen kommer til anvendelse, selv om politiet selv ikke har pålagt vedkommende å fremskaffe legeerklæring etter § 34 første ledd.

3.3.9 TILBAKEKALL AV FØRERETT NÅR PÅLEGG ETTER § 34 FØRSTE LEDD IKKE ETTERKOMMES — DET FREMLEGGES IKKE TILFREDSSTILLENDE ATTEST

Unnlater person med førerett innen den fastsatte frist å etterkomme pålegg som nevnt i vegtrafikkloven § 34 første ledd, treffes vedtak om tilbakekall av førerett i medhold av § 34 annet ledd. Det samme gjelder når konklusjonen trafikkstasjonen kommer frem til med hensyn til førerettinnehaberens trafikkkunnskaper eller kjøreferdigheter, eller legens vurdering, gir grunnlag for det. Dersom legeattesten/uttalelsen fra trafikkstasjonen fremstår som betinget, bør situasjonen avklares ytterligere ved innhenting av ny uttalelse slik at politiet kan forholde seg til en klar anbefaling/ikke anbefaling.

Tilbakekall av førerett foretas også i disse tilfellene «inntil videre», og tilbakekallet kan opprettholdes så lenge det anses trafiksikkerhetsmessig påkrevet. Når de forhold som førte til tilbakekallet av føreretten ikke lenger er til stede, kan det gis adgang til gjenervern av førerett.

Ved ikke tilfredsstillende førerprøve bør det bare gis anledning til ny førerprøve der trafikkstasjonen finner å kunne anbefale dette. En slik anbefaling forutsettes innhentet av den som ønsker gjenervern av føreretten.

3.3.10 TILBAKEKALL AV FØRERETT GRUNNET MELDING OM KJØREFORBUD I ANNET LAND

Dersom politiet mottar melding om at innehaver av norsk førerkort grunnet helsemessige forhold eller manglende kjøreferdighet er ilagt kjøreforbud i annet land, må det vurderes om det skal gis pålegg eller treffes vedtak i medhold av bestemmelsene i vegtrafikkloven § 34 første og annet ledd.

3.3.11 NY FØRERPRØVE ETTER TILBAKEKALL GRUNNET SYKDOM

Når førerett kan gjenerverves etter tilbakekall grunnet sykdom, bør ny førerprøve bare kreves når tilbakekallet har løpt så lenge at det er grunn til å tro at han/hun ikke lenger har de kunnskaper eller den kjøreferdighet som hensynet til trafiksikkerheten krever. En lenger tapsperiode (flere år) vil alene ikke være utslagsgivende ved vurderingen. Det må foretas en samlet vurdering med vekt på sykdommens art, førerkortinnehaberens alder og hvor lang tid vedkommende har hatt førerett, herunder den faktiske bruk (kjøreeerfaring) og klasser.

I disse tilfellene vil det ofte være tilstrekkelig med en delvis (praktisk) ny førerprøve. Hjemmelen for et eventuelt pålegg om ny førerprøve vil være førerkortforskriften § 6-1 siste ledd.

Dersom vedkommende også innehar førerett klasse C og D og den opprinnelige utløpsdatoen for disse førerkortklasser passerer før føreretten gjenerverves, vil trafikkstasjonen kreve ny oppkjøring i de høyere klasser såfremt disse ønskes gjenervervet.

3.3.12 KLAGE

Politiets pålegg om legeundersøkelse, fremstilling til ny førerprøve og pålegg om innlevering av førerkort inntil videre er som nevnt i punkt 3.3.1 ikke et enkeltvedtak. Politidirektoratet har likevel en praksis med å behandle klager over slike pålegg.

Ved klage over vedtak om tilbakekall av førerett etter vegtrafikkloven § 34 gjelder ingen klagefrist.

3.4 Forbud mot kjøring av førerkortfri motorvogn — vegtrafikkloven § 35

Etter endringer i førerkortforskriften som medførte at moped ikke lenger er førerkortfri motorvogn, vil det sjelden være aktuelt i medhold av vegtrafikkloven § 35 første ledd å nedlegge påstand om forbud mot å føre førerkortfri motorvogn.

I praksis vil det bare være aktuelt å nedlegge forbud mot kjøring av traktor utenfor offentlig vei, jf. førerkortforskriften kap. 12.

Etter lovendring i 2003 gir vegtrafikkloven § 35 annet ledd politiet hjemmel til å nedlegge forbud for nærmere fastsatt tid mot kjøring av førerkortfri motorvogn, når vedkommende anses å mangle de nødvendige egenskaper eller av andre grunner anses uskikket.

Forbud som nevnt kan nedlegges overfor person som ikke er trafikkpålitelig eller som følge av manglende kunnskaper og dårlig kjøreferdighet samt av medisinske grunner anses uskikket.

Det er et vilkår for å treffe slikt vedtak at hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn krever det, og det må av begrunnelsen for vedtaket fremgå at dette spørsmålet er vurdert.

3.5 Ny førerprøve

Bestemmelsene om krav om ny førerprøve som forutsetning for gjennerverv av tapt førerett, er gitt i forskrift om tap av retten til å føre motorvogn m.v. av 19. desember 2003 § 1-2 annet ledd og i kapittel 8.

Er tap av førerett fastsatt ved dom, treffer retten også bestemmelse om avleggelse av ny førerprøve som vilkår for gjennerverv av førerett. Vedtas tap av førerett i forelegg, kan siktede samtidig vedta bestemmelse om eventuell ny førerprøve.

Politidirektoratet gjør oppmerksom på at dersom pålegg om ny førerprøve ikke fremgår av dom eller forelegg, kan ikke politiet senere treffe vedtak om ny førerprøve. Dette gjelder også der krav om ny førerprøve er obligatorisk som ved tap av førerett som følge av brudd på trafikale adferdsregler i prøvetiden etter erverv av førerett klasse B, jf. førerkortforskriften av 19. januar 2004 nr. 298 § 4-2 annet ledd, jf. tapsforskriften § 8-4. Politidirektoratet viser eksempelvis til Eidsivating lagmannsretts dom av 25. august 2014 (Lovdata: LE-2014-55295) der lagmannsretten drøftet muligheten til å kunne fravike kravet om ny førerprøve. Bestemmelsen om tvungen ny førerprøve antas også å komme til anvendelse når overtredelsen som gir grunnlaget for tapet av føreretten er foretatt med annet kjøretøy enn bil, f. eks. med moped.

Er førerett tilbakekalt av politimesteren i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 4 eller § 34 femte ledd, treffer politimesteren i forbindelse med vedtak om gjennerverv av føreretten vedtak om eventuell ny førerprøve på samme måte som ved fastsettelse av tilbakekall av førerett i sykdomstilfelle, jf. foran under punkt 3.3.11. Det skal bl.a. legges vekt på vedkommendes

alder og kjøreeerfaring. Når det gjelder ny førerprøve der flere førerkortreaksjoner løper samtidig, vises til punkt 3.1.4.

Har retten truffet bestemmelse om full ny førerprøve, eller denne er vedtatt i forelegg, kan politimesteren i søknadssak etter vegtrafikkloven § 40 fastsette at det skal avlegges delvis ny førerprøve eller at førerprøve ikke skal avlegges, dersom tapsperioden for førerrett forkortes til under ett år, eventuelt til 6 måneder eller kortere tidsrom. Dette gjelder selv om parten ikke har søkt om slik endring.

En slik adgang for politimesteren er ikke eksplisitt uttalt i vegtrafikkloven § 40 eller i ovennevnte forskrift kapittel 8. Pålagt hel eller delvis ny førerprøve er imidlertid en konsekvens av fastsatt tap av førerrett for en bestemt tidsperiode. Hensynet til sammenhengen mellom de aktuelle lov- og forskriftsbestemmelser tilsier derfor at politimesterens vedtak om å forkorte perioden for tap av førerrett følges opp med en eventuell justering til gunst for parten av spørsmålet om ny førerprøve.

Utover ovennevnte tilfelle har politimesteren ikke kompetanse til å frafalle krav om helt eller delvis ny førerprøve fastsatt i dom eller forelegg.

3.6 Førerrett tapt for bestemt tid — førerkortet innleveres ikke umiddelbart

Når det i forbindelse med straffesaken fastsettes tap av retten til å føre motorvogn for en bestemt tid i medhold av vegtrafikkloven § 33, skal tapsperioden etter tapsforskriften § 1-4 første ledd annen setning «regnes fra den dagen dommen eller forelegget er rettskraftig. Har førerkortet vært beslaglagt eller det er innlevert tapsmelding før dommen er rettskraftig, skal denne perioden gå i fradrag».

I de tilfelle førerkortet ikke innleveres umiddelbart til politiet i forbindelse med beslag, for eksempel fordi førerkortet ikke medbringes under kjøring, regnes beslagsperioden som går til fradrag først fra den tid førerkortet, eventuelt tapsmelding, innleveres til politiet. Dette innebærer at den tiden førerretten midlertidig er tapt og frem til det fysiske førerkortet, eventuelt tapsmelding, er innlevert til politiet, ikke kommer til fradrag i tapsperioden, jf. HR-2005-1070-A, inntatt i Rt 2005 side 947. I de tilfelle siktede ikke har med seg førerkortet når dette skal beslaglegges, bør vedkommende gjøres uttrykkelig oppmerksom på at beslagstiden frem til innlevering av førerkortet (eventuelt tapsmelding) ikke vil komme til fradrag i en eventuell senere tapsperiode.

Politidirektoratet har i sin praksis lagt det samme prinsipp til grunn i de tilfeller førerretten ikke er midlertidig tapt/førerkortet ikke er beslaglagt når dom avsies/forelegg vedtas. Vi presiserer at i tilfeller hvor det fremgår av rettskraftig dom når tapsperioden skal regnes fra, må domstolens syn legges til grunn. Dersom det ikke fremgår av rettskraftig dom eller forelegg når tapsperioden skal regnes fra, innebærer Politidirektoratets praksis at tapsperioden som utgangspunkt først begynner å løpe fra det tidspunkt førerkortet eller tapsmelding er fysisk innlevert til politiet. Dersom personen også bruker digitalt førerkort, er det nødvendig at det fysiske førerkortet innleveres.

Sivilombudet har i uttalelse i sak 2008/2694 ikke hatt avgjørende innvendinger til dette, og uttalte avslutningsvis følgende:

«Jeg har etter dette kommet til at de samfunnsmessige hensynene som det ble lagt vekt på av Høyesterett i Rt. 2005 s. 947, kontroll- og håndhevingshensyn, som igjen må sies å være av det overordnede hensyn til trafikksikkerheten, også må få avgjørende betydning i den situasjonen denne saken gjelder. Jeg finner det derfor vanskelig å kritisere direktoratets vedtak, men jeg mener at også den aktuelle situasjonen bør forskriftsreguleres og ber Politidirektoratet ta dette opp med Justisdepartementet.»

Vi bemerker at i saker hvor det fysiske førerkortet eller tapsmelding ikke er innlevert ved rettskraftig dom eller forelegg, og tapsperioden heller ikke fremgår av rettskraftig dom eller forelegg, må det gjøres en konkret vurdering av tapsperiodens lengde i den enkelte sak. I vurderingen kan det ikke utelukkende ses hen til tidspunktet for når det fysiske førerkortet eller tapsmelding ble innlevert dersom dette vil resulterer i en uforholdsmessig lang tapsperiode. Det er av betydning hvor inngripende utsettelsen av tapsperioden vil være for den det gjelder. Dette vurderes blant annet ut fra de berettigede forventningene vedkommende har, om vedkommende kan bebreides for å ikke ha levert inn førerkortet/tapsmelding, hvordan inngrepet konkret påvirker vedkommende, og hvor mye tapsperioden forlenges.

Så lenge det ikke er hjemlet i tapsforskriften § 1-4 at tapsperioden ikke begynner å løpe før det fysiske førerkortet eller tapsmelding er fysisk levert til politiet, burde politiet være varsomme med å forlenge tapsperioden vesentlig etter rettskraftig dom eller forelegg som følge av at førerkort eller tapsmelding ikke er innlevert.

På tilsvarende måte som ved beslag av førerkort uten at førerkortet fysisk innleveres, bør domfelte, når han underrettes om plikten til straks å innlevere førerkortet, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 5, gjøres oppmerksom på at tapsperioden først regnes fra innlevering av førerkortet selv om føreretten er tapt allerede når dommen/forelegget er rettskraftig.

3.7 Søknad om forkortelse av tapsperioder — gjennerverk av førerett

3.7.1 VILKÅR FOR FORKORTELT AV FASTSATT TAPSPERIODE

Vegtrafikkloven § 40 åpner for at politimesteren eller den han gir myndighet kan forkorte periode for tap av førerett mv. fastsatt ved dom eller forelegg. Forutsetningen for å behandle søknad om forkortet tapsperiode, er at det foreligger rettskraftig forelegg eller dom. Fremsettes slik «søknad» før et forelegg er vedtatt, er dette en innsigelse til det utstedte forelegget. En slik innsigelse må i sin helhet vurderes av påtalemyndigheten.

Tapsperioden kan forkortes dersom «meget tungtveiende grunner» eller «særlige grunner» taler for det, jf. vegtrafikkloven § 40. Det avgjørende for om en sak skal vurderes etter vilkåret om «meget tungtveiende grunner» eller «særlige grunner», er hvorvidt minstetiden fastsatt etter «lov eller forskrift» er utløpt eller ikke.

Der minstetiden ikke er utløpt, kan tapsperioden kun forkortes dersom «meget tungtveiende grunner» taler for det. Politidirektoratet legger til grunn minstetidene som fremgår av vegtrafikkloven, tapsforskriften og prikkforskriften. Eksempelvis vises det til Høyesteretts avgjørelse Rt. 2005 s. 641, hvor retten vurderte om det var grunnlag for å gå under lov- og forskriftsbestemte minstetider, jf. vegtrafikkloven 33 nr. 1 sjette ledd. Høyesterett la til grunn at seks måneder utgjør minstetiden ved fastsettelse av tapsperiode etter tapsforskriften § 2-5 nr. 5 (fotgjengerfelt) og § 2-7 nr. 2 (plikter ved trafikkuhell). Eksempel på annen bestemmelse

i tapsforskriften som gir uttrykk for minstetider er § 2-2, hvor tabellene angir hvor lenge tap av føreretten normalt skal fastsettes. De korteste tidsangivelsene for tap av førerett gir etter Politidirektoratets forståelse uttrykk for minstetider. Videre gir eksempelvis tapsforskriften § 3-1 andre ledd uttrykk for en minstetid.

Bare unntaksvis og som følge av helt spesielle omstendigheter kan politiet samtykke til gjenerverv av førerett før utløpet av minstetiden. Politidirektoratet har frem til nå ikke behandlet noen klagesaker der dette vilkåret har vært tilfredsstilt.

Dersom minstetiden er utløpt, skal søknad om forkortet tapsperiode vurderes etter vilkåret om «særlige grunner». Vilkaaret tar sikte på etterfølgende forhold, det vil si forhold som har oppstått etter domstidspunktet eller fastsettelse av forelegget, og forhold som på samme tidspunkt ikke fremstod som en påregnelig og naturlig følge av tapet av føreretten. Slike forhold, som for eksempel alvorlig sykdom eller forverret økonomi langt utover det påregnelige, vil kunne gi grunnlag for en viss forkortelse av en tidsbestemt tapsperiode eller sperrefrist. Om dette er det i Ot.prp.nr.52 (2002–2003) på side 55 uttalt:

«Til forskjell fra gjeldende rett foreslås det at nedsettelsen primært må ha sin begrunnelse i etterfølgende forhold. Politiet bør av konstitusjonelle hensyn ikke gis kompetanse til å overprøve domstolens vurderinger av omstendigheter som forelå allerede på domstidspunktet, selv om det dreier seg om forhold som domstolen ikke var kjent med.»

Politidirektoratet har lagt en streng praksis til grunn, og har etter lovendringen i 2004 kun i et fåtall saker, det vil si i to til tre saker, tatt klagen til følge. Økonomiske forhold har så langt ikke gitt grunnlag for forkortelse av tapsperioden i saker behandlet av Politidirektoratet.

Alminnelige og påregnelige utfordringer som følge av tapet av føreretten, som for eksempel utfordringer i forhold til å hente barn i barnehage eller transport til og fra jobb, vil som den klare hovedregel ikke kunne gi grunnlag for forkortelse av tapsperioden. Hensynet til andre enn den som søker om forkortelse av tapsperioden, som vedkommendes familie, arbeidsgiver og lignende kan normalt heller ikke tillegges vekt, med mindre det er tale om etterfølgende og tungtveiende forhold langt utover det påregnelige. For mange som har tapt føreretten er det først etter noe tid at belastningene med tapt førerett for alvor gjør seg gjeldende. Dette gir i seg selv derfor ikke grunn til forkortelse av tapsperioden.

Politidirektoratet behandler ofte klagesaker om nedsatt tapsperiode der klageren trenger førerett i forbindelse med sitt arbeid. Det er lagt til grunn i rettspraksis at tapsperioden blir like lang for alle, selv om noen blir hardere rammet fordi de eksempelvis er avhengig av å kunne kjøre bil i utøvelsen av sitt yrke. Vi viser til kjennelsen inntatt i Rt. 2005 s. 641, avsnitt 27-28, der følgende fremgår:

«Til dette bemerker lagmannsretten at det spesielt for yrkessjåfører må stilles særlige krav til aktsomhet i trafikken. Det vil gjelde generelt at alle yrkessjåfører, på samme måte som andre som er avhengige av bil i sitt yrke, vil bli rammet hardt dersom de må la bilen stå. Det har ikke vært hensikten bak regelverket at yrkessjåfører skal nyte godt av kortere tapstid enn andre som ikke er avhengig av bilen til daglig, og det kan ikke sees at As situasjon er vesentlig annerledes enn for andre yrkessjåfører. (...)»

3.7.2 UNDERRETNING TIL SØKEREN NÅR SØKNADEN VANSKELIG KAN INNVILGES AV POLITIDIREKTORATET

Dersom det etter reglene om minstefrister, jf. vegtrafikkloven § 40 første ledd annet punktum, eller etter den praksis som Politidirektoratet følger åpenbart er nytteløst å forelegge klagen for

Politidirektoratet, bes vedkommende gjort oppmerksom på dette, slik at unødige klager kan unngås, jf. forvaltningsloven § 11. Dette gjelder typisk søknad om forkortelse av tapsperiode, der søknaden fremsettes kort tid etter at dom er avsagt/forelegg er vedtatt, og det ikke en gang påberopes nye forhold.

3.7.3 TAP AV FØRERETT/SPERREFRIST FOR ALLTID ETTER TVINGENDE REGLER — SØKNAD OM GJENERVERV FØR 5 ÅR ER GÅTT

Har søkeren fått obligatorisk tapsperiode/sperrefrist for alltid som følge av to domfellelser, kan han gis adgang til å gjenervere førerett når minsteferien på 5 år er utløpt, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 1 tredje ledd.

En fastsatt tapsperiode gjeldende for alltid kan forkortes av politiet, selv om gjeldende minstetid (5 år) ikke er utløpt. Det vises til vurderingene i punkt 3.7.1. I slike tilfeller er det vilkår om «meget tungtveiende grunner». Politidirektoratet har ikke behandlet klagesaker der dette kravet har vært til stede.

3.7.4 SØKNAD OM GJENERVERV ETTER 5 ÅR VED TAPSPERIODE/SPERREFRIST FOR ALLTID — VANDEL OG EDRUELIGHET

Ved søknad om gjenerverv av førerett etter utløpet av minstetiden på 5 år eller minstetiden er i ferd med å utløpe, er det av stor betydning å få brakt på det rene om vedkommende i tapsperioden/sperrefristtiden er ilagt straff for forhold som bør tillegges vekt ved vurderingen av søknaden. Forutsetningen for gjenerverv av føreretten er at søkeren oppfyller vegtrafikklovens krav til vandel og edruehet, jf. vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd. Hvorvidt disse kravene er oppfylt beror på en konkret vurdering av forholdene i den enkelte sak.

Det er viktig å få klarlagt søkerens nåværende forhold til rusmidler hvis politiet har opplysninger om at søkeren tidligere har brukt rusmidler i et omfang som er av betydning for kravet til edruehet. I slike tilfeller bør det innhentes oppdaterte opplysninger om søkerens forhold til rusmidler på nåværende tidspunkt og i tapsperioden/sperrefristtiden. Vi viser for øvrig til punkt 3.1.6 og 3.2.2.5 om vurderingen av edruehetskravet ved erverv og gjenerverv av førerett.

Som et overordnet utgangspunkt vil ytterligere domfellelse(r) for overtredelse av vegtrafikkloven § 22 i tapsperioden/sperrefristtiden begått innenfor femårsfristen, tilsi at en søknad ikke bør innvilges før det er gått minst fem og et halvt år til seks år fra det tidspunkt siste overtredelse fant sted. Det må imidlertid gjøres en konkret vurdering av forholdene i den enkelte sak, hvor det avgjørende er om overtredelsene er av slik art at vandelskravet i vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd ikke er oppfylt på tidspunktet for vurderingen av søknaden. Vi viser for øvrig til punkt 3.1.5 om vandelskravet ved erverv av førerett.

Ved ytterligere domfellelse(r) for overtredelse av vegtrafikkloven § 22 etter utløpet av minstetiden på fem år, men før føreretten er gjenervervet, bør det ikke gis samtykke til gjenerverv før det har gått tilsvarende tid som vedkommende måtte påregne av tapsperiode fastsatt av retten om føreretten var gjenervervet. Det bør i slike tilfeller også tas i betraktning at vedkommende – i tillegg til ny kjøring i påvirket tilstand – har foretatt kjøringen uten gyldig førerett. Også i slike tilfeller må politiet gjøre en konkret vurdering av om vandelskravet er oppfylt.

3.8 Oppbevaring av førerkort tilknyttet førerett som er tapt/tilbakekalt — føring i BENE

Førerkort tilknyttet førerett tapt i rettskraftig dom/forelegg skal sendes Steinkjer trafikkstasjon hvor Statens vegvesen overtar administrasjonen av førerkortet, herunder tilbakelevering. Førerkort tilknyttet førerett tilbakekalt i forvaltningssakene, eksempelvis ved tilbakekall på grunn av ikke oppfylte helsekrav eller manglende edruelighet/vandel, oppbevares av politidistriktene. Hvor førerkortet befinner seg kan registreres i BENE. BENE erstattet den tidligere løsningen BOT i 2017, og all informasjon vedrørende førerkortbeslag som ble registrert i BOT er overført til BENE.

Det er av vesentlig betydning at all informasjon tilknyttet tap og tilbakekall av førerett føres inn i BENE slik at nødvendig historikk er tilgjengelig.

Politiet har ikke et tilsvarende register for utenlandske førerkort tilhørende personer som ikke er fast bosatt i Norge.

3.9 Øvingskjøring og teoretisk prøve

3.9.1 ØVINGSKJØRING

Forskrift om trafikkopplæring og førerprøve m.m. av 1. oktober 2004 § 2-1 sjette ledd lyder slik:

«Person som har sperrefrist for erverv av førerett, jf. vegtrafikkloven § 24a, eller har tapt føreretten eller fått den tilbakekalt, eller har fått førerkortet beslaglagt, jf. vegtrafikkloven § 33 og § 34, må ikke øvingskjøre med førerkortpliktig kjøretøy i denne perioden uten politiets samtykke. For sperrefrist etter vegtrafikkloven § 24a første ledd gjelder dette bare vedkommende klasse.

Bestemmelsen forstås slik at samtykke til øvingskjøring ikke er påkrevet når tidsbestemt sperrefrist eller tapsperiode er utløpt.

Som det fremgår av punkt 3.1.9 vil en midlertidig nektelse etter § 24 a tredje ledd til å erverve førerett ikke ha betydning for retten til å øvingskjøre.

Er det fastsatt tap av førerett eller sperrefrist *for alltid*, vil øvingskjøring kunne påbegynnes fra det tidspunkt politiet/Politidirektoratet har vedtatt at vedkommende kan erverve førerett.

Hva spesielt angår den lovbestemte sperrefristen etter vegtrafikkloven 24 a første ledd for kjøring av motorvogn uten førerkort, vises til punktene 3.1.2 — 3.1.4.

Når det i forbindelse med fastsettelse av tap av førerett for *bestemt tid* er gitt pålegg om ny førerprøve som inkluderer praktisk prøve, bør det kunne gis samtykke til øvingskjøring ved trafikkskole de siste ukene av tapsperioden slik at føreretten kan gjenerverves ved tapsperiodens utløp. Det forutsettes at det ikke foreligger opplysninger som tilsier at tapsperioden må forlenges eller gjenerverv nektes. Et samtykke til øvingskjøring er et enkeltvedtak som skal gis skriftlig, jf. forvaltningsloven § 23. Tilsvarende vil et avslag på vanlig måte kunne påklages til Politidirektoratet.

Det samme gjelder når en førerkortsøker som har fått fastsatt *tidsbestemt sperrefrist* søker om samtykke til øvingskjøring før sperrefristens utløp.

3.9.2 TEORETISK PRØVE

Det er ikke noe til hinder for å avlegge teoretisk prøve i en løpende tapsperiode.

Forskrift om trafikkopplæring og førerprøve m.m. av 1. oktober 2004 § 29-1, siste ledd har følgende ordlyd:

«Dersom praktisk prøve ikke er bestått innen tre år etter at teoretisk prøve er bestått, må kandidaten avlegge ny teoriprøve. Dersom førerkortet ikke tas ut innen fem år etter avsluttende prøve er bestått, må kandidaten avlegge ny avsluttende prøve for å gjennerverve føreretten. ...»

Den teoretiske prøven kan avlegges selv om tapsperioden ikke er utløpt og uavhengig av om det er gitt samtykke til øvingskjøring.

3.10 Kjøresedler

I lov om yrkestransport av 21. juni 2002 kapittel 7A fremgår reglene om kjøresedler. Den som skal føre drosje, turvogn og rutevogn, som er løyvepliktig, må under persontransport mot vederlag ha kjøreseddel i tillegg til førerett for vedkommende førerkortklasse. Formålet bak reglene om kjøreseddel er å ivareta passasjerene. Personer som omfattes av kravet til kjøreseddel må derfor inneha den nødvendige tillit fra både passasjerer, arbeidsgiver og samfunnet forøvrig.

Politiet er gitt myndigheten til å utstede kjøresedler og har derfor et ansvar for å sørge for at kun personer som fyller vilkårene får en slik tillatelse. Hensynet til å sikre tryggheten til passasjerene står sterkt i politiets vurdering av om kjøreseddel skal gis. Det er et vesentlig forhold i vurderingen at sjåfører ofte er alene med en eller få passasjerer under transporten, og sjåføren kan i praksis kjøre passasjerene hvor som helst. Det må derfor ses hen til at passasjerer er i en sårbar situasjon når de er alene med sjåføren. Dette gjelder særlig for risikoutsatte personer og grupper, som barn, eldre, personer med nedsatt funksjonsevne og eksempelvis berusede personer.

Sett opp mot hensynet til passasjerenes sikkerhet er det også av betydning at den daglige utførelsen av sjåføreryrket er annerledes enn for andre yrker, jf. Prop.15 L (2014-2015) punkt 3.2.4. I andre yrker vil det i større grad være sosial og kollegial kontroll med utførelsen av yrket, i tillegg til at ledelsen vil ha en tettere oppfølging av den ansatte. Det er vanskelig å oppnå en slik kontroll for sjåføreryrket.

3.10.1 VIRKEOMRÅDE — YRKESTRANSPORTLOVEN § 37 A

Virkeområdet til yrkestransportlova kapittel 7A er regulert i § 37 a, hvor det fremgår:

«Førar av drosje, turvogn og rutevogn må under persontransport mot vederlag ha kjøresetel i tillegg til førarkort.

Kjøresetelen gjeld for heile landet og blir utfërda av politimeisteren eller den han gir myndigheit der vedkommande bur. Det er ikkje nødvendig med ny kjøresetel ved skifte av bustad, jf. likevel § 37 c fjerde ledd.

Kjøresetel blir utferda for 10 år. For person som er fylt 60 år blir kjøresetelen utferda for 5 år, men ikke lenger enn til innehavaren fyller 75 år. Etter fylte 70 år må gyldig legeattest som ikke er eldre enn 1 år, takast med for at kjøresetelen skal vere gyldig. Dersom særlege helseforhold tilseier det, skal perioden kjøresetelen er gyldig for setjast kortare.»

Kravet om kjøreseddel gjelder for løyvepliktig persontransport som skjer mot vederlag.

Av bestemmelsens andre ledd er det gjort en henvisning til § 37 c fjerde ledd, som omhandlet politiets adgang til å stille krav om kjentmannsprøve for drosjesjåfører. Hjemmelen for å kreve kjentmannsprøve ble opphevet ved lov av 21. juni 2019 nr. 67 om endringer i yrkestransportlova. Endringen trådte i kraft den 1. november 2020. Henvisingen har ikke lengre noen praktisk betydning og Samferdselsdepartementet har uttrykt at de i forbindelse med fremtidig lovarbeid vil vurdere å fjerne henvisningen.

3.10.1.1 Bortfall av behovsprøving på løyver

Den 1. november 2020 trådte nytt drosjeregulverk i kraft, som blant annet medfører at behovsprøvingen på løyver er fjernet. De tidligere utfordringene som knyttet seg til tjenester som eksempelvis Uber, er ikke lengre til stede. Den som mot vederlag skal drive persontransport med motorvogn må ha løyve, jf. yrkestransportlova § 4. Videre må sjåføren ha gyldig kjøreseddel, jf. yrkestransportlova § 37 a.

3.10.1.2 Fast sjåfør på russebuss

Politidirektoratet legger til grunn at faste sjåfører på russebusser ikke driver transport mot vederlag etter yrkestransportloven. Slik virksomhet krever derfor ikke løyve etter § 4 eller kjøreseddel etter § 37 a. Det kan ellers være grunn til å tro at en del av førerne i denne sesongpregede virksomheten har fast arbeid i busselskaper/transportelskap og av den grunn har kjøreseddel. Dette er som det fremgår likevel ikke avgjørende.

3.10.1.3 Parkeringsselskaper i randsonen av flyterminaler som transporterer publikum mellom parkeringsplass og flyterminalen

Ved bl.a. Oslo lufthavn er det flere parkeringsselskaper i randsonen av flyterminalen som transporterer publikum mellom parkeringsplassen og flyterminalen. Politidirektoratet legger til grunn at parkeringsselskapene som transporterer parkerende kunder mellom parkeringsplass og flyterminaler tar betalt for tjenesten ved at betalingen er innkalkulert i parkeringsavgiften. Slik persontransport skjer derfor mot vederlag og krever kjøreseddel etter § 37 a.

3.10.1.4 Kjøreseddelens gyldighetstid og begrensninger i denne

Det fremgår av yrkestransportlova § 37 a tredje ledd at en kjøreseddel blir utferdiget for 10 år med mindre søkerens alder medfører at gyldighetstiden skal settes kortere, eller dersom særlige helseforhold tilsier en kortere gyldighetstid. Det fremgår ikke av ordlyden at kjøreseddelens gyldighetstid kan begrenses som følge av andre forhold enn alder og helse. Politidirektoratet legger til grunn at det etter dagens lovtekst ikke er hjemmel til å utferdige kjøresedler for en kortere gyldighetstid enn 10 år dersom begrensningen ikke er begrunnet i søkerens alder eller helseforhold.

3.10.2 SØKNAD OM KJØRESEDEL – YRKESTRANSPORTLOVEN § 37 B

Søknad om kjøreseddel gjøres på fastsatt blankett. Oppdatert søknadskjema ligger på www.politiet.no.

Til søknaden om førstegangsutstedelse eller fornyelse av kjøreseddel må det vedlegges utfylt helseattest (standardisert skjema fra Helsedirektoratet), som ikke er eldre enn tre måneder. Det må som utgangspunkt fremgå av helseattesten at lege har lest søkerens egenerklæring om helse. Av oppdatert søknadsskjema for kjøreseddel står det at det *må* fremgå av helseattesten at lege har lest egenerklæringen om helse. Dersom det ikke fremgår av helseattesten at lege har lest søkerens egenerklæring, må politiet gjøre en konkret vurdering av om helseattesten likevel skal godkjennes uten at det innhentes nærmere opplysninger. Hvis det er annen lege enn søkerens fastlege som har utfylt helseattesten, og det ikke er avkrysset for at legen har lest egenerklæringen om helse, bør politiet som utgangspunkt innhente flere opplysninger.

For sjåfører av drosje må det fremlegges bevis for tilstrekkelig faglig kompetanse. Dette kan være vitnemål/dokumentasjon på bestått drosjesjåføreksamen eller gyldig bevis for yrkessjåførkompetanse for persontransport. Bevis for tilstrekkelig faglig kompetanse gjelder ikke for de som søker om kjøreseddel for kun å kjøre maxitaxi/drosje med 10-16 passasjerer.

Bevis for tilstrekkelig faglig kompetanse for sjåfører av drosje gjelder ikke ved søknad om fornyelse av kjøreseddel utferdiget før 1. november 2020. Hvis søknad om fornyelse av kjøreseddel utferdiget før 1. november 2020 ikke skjer innen ett år etter at den gamle kjøreseddelen går ut, må det legges ved bevis for faglig kompetanse til søknaden om ny kjøreseddel.

Politiet må påføre kjøreseddelen eventuelle begrensninger, jf. yrkestransportloven § 37 b tredje ledd. Se punkt 3.10.1.4 om begrensninger i kjøreseddelenes gyldighetstid og punkt 3.10.3.2 om krav om faglig kompetanse og førerkort klasse B.

3.10.3 VILKÅRENE FOR Å FÅ KJØRESEDEL — YRKESTRANSPORTLOVEN § 37 C

Den som skal få kjøreseddel må:

- Ha fylt 20 år og være yngre enn 75 år.
- Ha førerrett i den/de førerkortklassene det søkes om kjøreseddel for, jf. § 37 a.
- Ha slik vandel at politiet ikke finner søkeren uskikket til å virke som fører ved persontransport mot vederlag – se punkt 3.10.3.1.
- Fylle de samme kravene til helse som for førerkort klasse D og DE – se punkt 3.3.6.2.
- For fører av drosje: ha tilstrekkelig faglig kompetanse og ha førerkort klasse B uten avbrudd i minst to år – se punkt 3.10.3.2.
- Fylle botidskravet (gjelder for utlendinger) – se punkt 3.10.3.3.

3.10.3.1 Vandelsvurdering og grunnlag for nektelse

Det stilles strengere krav til vandel og skikkethet for å få kjøreseddel enn for å få førerrett. Ved vurderingen av vandelen skal det ikke bare legges vekt på om søkeren er å anse som trafikkpålitelig, se det som er uttalt om dette under punkt 3.1.5 om vandelskravet ved erverv av førerrett. Det skal også legges vekt på om søkeren har vist en atferd som gir grunn til å tro at vedkommende er skikket til å virke som fører ved persontransport mot vederlag som yrkesbeskjeftigelse. Vi viser til det som fremgår over i punkt 3.10, om begrunnelsen for regelverket og at hensynet til å sikre passasjerene står sterkt, særlig med tanke på at passasjerene er i en sårbar situasjon når de er alene med føreren.

Politiet må alltid gjøre en konkret vurdering av om søkerens vandel tilsier at vedkommende er uskikket til å virke som fører når den enkelte søknad vurderes. Ved avslag på en søknad som

følge av at søkeren anses å være uskikket, må begrunnelsen for hvorfor forhold ved søkeren gjør han uskikket fremgå av vedtaket.

Det presiseres at det ikke er avgjørende om søkeren er domfelt for en overtredelse for at forholdet skal kunne vektlegges i den helhetlige vandels- og skikkethetsvurderingen. Beviskravet i forvaltningssaker er alminnelig sannsynlighetsovervekt og det er nok at politiet vurderer at det er sannsynliggjort at søkeren har utført den aktuelle handlingen. Politiet er derfor ikke avskåret fra å legge vekt på opplysninger som har kommet frem i forbindelse med en henlagt straffesak hvis politiet mener at det er sannsynliggjort at søkeren begikk en handling. Hvis politiet vektlegger opplysninger fra en pågående eller henlagt straffesak i kjøreseddelsaken, bør det imidlertid klart fremgå av politiets vedtak at forvaltningsvedtaket ikke innebærer en avgjørelse av eller på annet vis konstatering av skyld med hensyn til straffesaken. Dersom søkeren er domfelt for et forhold vil beviskravet være oppfylt.

Et klart grunnlag for nektelse av kjøreseddel vil kunne være seksual- og voldsovertredelser. Videre vil en eller flere overtredelser av vegtrafikklovgivningen, vinningslovbrudd og narkotikaovertridelser kunne gi grunnlag for nektelse. De nevnte overtredelsene er ikke uttømmende for hvilke forhold som kan vektlegges i vandelsvurderingen og det må alltid gjøres en konkret vurdering av forholdene i den enkelte sak. Det må blant annet ses hen til alvorlighetsgrad, karakter, omfang og hvor lang tid det har gått siden forholdene fant sted. Vi presiserer at et enkelt forhold vil kunne være tilstrekkelig til å slutte at søkeren er uskikket til å få kjøreseddel.

Det bemerkes at det ikke er de straffbare forholdene i seg selv som fører til at en søker vurderes å være uskikket til å få kjøreseddel, men hva slike handlinger indikerer om søkerens egenskaper. Dersom det fremkommer opplysninger som tilsier at søkeren har egenskaper, eller mangel på egenskaper, som gjør vedkommende uskikket til å virke som drosje- eller bussjåfør, bør en søknad avslås selv om det siste forholdet ligger langt tilbake i tid. Dette vil særlig være aktuelt i tilfeller hvor søkeren har begått alvorlige og/eller gjentakende volds- og/eller seksualovertridelser. Noen forhold kan være av så alvorlig karakter at de tilsier at søkeren er uskikket til å få kjøreseddel selv mange år etter forholdet. Hver sak må undergis en konkret vurdering.

Politidirektoratet har i lang tid ført en streng praksis av hensyn til passasjerenes sikkerhet. I det følgende vises det til ulike utgangspunkter for hvor lang tid det minst bør gå fra søkeren utførte visse type handlinger, til søkeren kan vurderes som skikket til å få kjøreseddel. Vi viser samtidig til avsnittet over og presiserer at det kan være forhold ved den enkelte sak som tilsier at det bør gå vesentlig lengre tid enn det utgangspunktene tilsier. I enkelte tilfeller vil det også kunne gå kortere tid enn det utgangspunktene tilsier.

Ved vesentlige overtredelser av vegtrafikklovgivningen, som indikerer at søkeren har en risikovilje i trafikken, bør det som utgangspunkt gå to til fem år eller lengre fra siste forhold fant sted. For vinningslovbrudd som kan ha betydning for passasjerenes, arbeidsgivers og samfunnet for øvrig sin tillit til at sjåføren utfører det økonomiske oppgjøret riktig, bør det som utgangspunkt gå minst to til fem år, avhengig av alvorligheten av forholdet. Ved grove eller gjentakende volds- og seksualovertridelser bør det som utgangspunkt gå minst fem år eller lengre. Ved mindre grove voldsovertredelser bør det som utgangspunkt gå minst to til tre år.

Ved narkotikaovertridelser må det, som ved de andre overtredelsene, vurderes hvilken betydning disse kan ha for utførelsen av persontransport mot vederlag. Både hensynet til

passasjerenes sikkerhet og kravet til tillit som stilles til sjåføren, vil ha betydning i denne vurderingen. Dersom søkeren har drevet med salg av narkotika, vil dette etter Politidirektoratets vurdering være særlig relevant for vurderingen. Det antas at utstedelse av kjøreseddel vil kunne gjøre det enklere for søkeren å drive skjult omsetning av narkotika. Ved slike tilfeller bør det som utgangspunkt gå minst to til fem år eller lengre. Ved bruk av narkotika vil det være av betydning om forholdet kan antas å virke inn på passasjerenes sikkerhet, trafikksikkerheten og om forholdet svekker tilliten til sjåføren. Det må også her gjøres en konkret vurdering av forholdet, hvor det ses hen til hvilken type narkotika som er brukt, omfanget av bruken og andre forhold av relevans.

Dersom det foreligger opplysninger som skaper tvil om søkeren er edruelig, jf. vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd og § 34 femte ledd, viser vi til føringene i punkt 3.1.6 og 3.2.2. Manglende edrueighet er ikke forenelig med utstedelse av kjøreseddel.

Det ovennevnte er ikke en uttømmende oversikt over hvilke typer overtredelser som kan føre til at en søker vurderes som uskikket til å få kjøreseddel. Ethvert forhold, uavhengig av om det er straffbart eller ikke, som tilsier at søkeren ikke innehar en tilstrekkelig skikkethet og faglig standard til å utføre personbefordring mot vederlag, kan føre til at kjøreseddel nektes.

3.10.3.2 Krav om faglig kompetanse og førerkort klasse B

Den som søker om kjøreseddel for å føre drosje, det vil si den som skal være fører av persontransport mot vederlag utenfor rute med motorvogn registrert for inntil ni personer, se yrkestransportloven § 9, må dokumentere at vedkommende har tilstrekkelig faglig kompetanse. Det følger av yrkestransportforskriften § 8 andre ledd at kravet om faglig kompetanse anses å være oppfylt dersom søkeren kan fremlegge vitnemål for bestått eksamen (dokumentasjon på bestått drosjesjåføreksamen hos Statens vegvesen) eller gyldig bevis for yrkessjåførkompetanse for persontransport. Kravet om faglig kompetanse er oppfylt for de som har hatt gyldig kjøreseddel innenfor det siste året.

Videre må søkeren ha hatt førerkort klasse B "utan avbrot i minst to år". Bakgrunnen for kravet er at kjøreeerfaring er sentralt for utvikling av ferdigheter som sjåfør, jf. Prop.70 L (2018-2019). Politidirektoratet legger til grunn at kravet om at føreretten skal være "utan avbrot", skal tolkes i tråd med kravet som stilles til ledsager i vegtrafikkloven § 26 andre ledd, jf. trafikopplæringsforskriften § 3-1, om at ledsageren må ha hatt gyldig førerett uavbrutt de siste fem år før øvingskjøringen finner sted. Dette innebærer at den som søker om kjøreseddel for å føre drosje må ha hatt førerkort klasse B uavbrutt de siste to årene. Dette kravet vil ikke være oppfylt hvis føreretten har vært tilbakekalt i forvaltningssporet eller tapt i straffesporet de siste to årene. Dersom søkerens førerkort har vært i midlertidig beslag hos politiet, men uten at det ble fastsatt tap eller tilbakekall av føreretten, antas det imidlertid at føreretten ikke er avbrutt. Det fremgår ikke klart av ordlyden at søkeren må ha hatt førerkort klasse B uten avbrudd de siste to årene, og politiet må derfor gjøre en konkret vurdering i saker hvor utfallet blir særlig urimelig.

For utenlandske søkere er det opp til dem å dokumentere at de fyller kravet om å ha hatt førerkort klasse B uten avbrudd i minst to år. Hvis det til søknaden ikke er fremlagt tilstrekkelig dokumentasjon på at dette kravet er oppfylt, kan politiet eksempelvis be søkeren fremlegge slik bekreftelse fra ansvarlig myndighet i det landet som har utstedt førerkortet.

Kravet om faglig kompetanse og førerkort klasse B uten avbrudd i minst to år, gjelder ikke for førere av kjøretøy med over ni seter. Dette inkluderer førere av kjøretøy som har eller har hatt

løyve for drosjetransport med motorvogn registrert for høyst 16 sitteplasser i tillegg til førerasetet, såkalt utvidet drosjeløyve (maxitaxi).

3.10.3.3 Botidskravet

For utlendinger kreves det som utgangspunkt fire års botid i Norge før kjøreseddel kan utstedes. Det er flere viktige unntak til dette kravet. Av yrkestransportlova § 37 c annet ledd, fremgår det:

«For utlendingar krevst det 4 års butid i Noreg før kjøresetel kan utferdast. Kravet om butid gjeld likevel ikkje for

- a) EØS-borgarar som legg fram politiattest frå heimstaten sin,
- b) utlendingar frå land utanfor EØS som har opphald i eit EØS-land og som kan leggje fram politiattest og bevis på lovleg opphald frå EØS-landet,
- c) utlendingar frå land utanfor EØS med tidlegare opphald i Noreg, der fråveret ikkje er av eit slikt omfang at det ikkje kan gjennomførast tilfredsstillande vandelskontroll.»

Bestemmelsen innebærer at utlendinger som har bodd utenfor Norge eller EØS de siste fire årene ikke har anledning til å få kjøreseddel, uten hensyn til om vedkommende har bodd i et land Norge tidligere har godkjent politiattester fra.

Botidskravet er satt for at politiet skal ha et grunnlag for å gjøre en vandelsvurdering av søkeren. En vandelsvurdering av en utlending med forholdsvis kort botid i Norge vil ha liten verdi, da den kun viser vandelen for et kort tidsrom.

Politidirektoratet har behandlet flere klagesaker hvor hensynet til integrering og å få innvandrere raskt i arbeid er vist til som grunnlag for å dispensere fra botidskravet. Politidirektoratet har i slike tilfeller ikke dispensert fra botidskravet med henvisning til Samferdselsdepartementets vurdering i lovens forarbeider, Prop.15 L (2014-2015). I forarbeidene ble avveiningen av hensynet til passasjerens sikkerhet, integreringspolitiske interesser og hensynet til å få innvandrere raskt i arbeid, omtalt og vurdert. Samferdselsdepartementet la til grunn at hensynet bak botidskravet, å trygge passasjerene, måtte gå foran hensynet til å få innvandrere raskere i arbeid.

Botidskravet skal ikke gjelde for norske statsborgere som søker om kjøreseddel etter å ha bodd i utlandet i en lengre periode, se Prop.15 L (2014-2015). Politiet kan derfor ikke avslå en søknad om kjøreseddel fra en norsk statsborger med grunnlag i at botidskravet ikke er oppfylt.

Reglene om botid er fastsatt i henhold til politiregisterloven § 36.

3.10.3.4 Formkrav til vedtak om nektelse og klage

Dersom politiet finner at søkeren ikke fyller vilkårene for å få kjøreseddel, skal det treffes vedtak om avslag på søknaden om kjøreseddel i tråd med forvaltningslovens saksbehandlingsregler. Vedtaket skal være skriftlig og inneholde hjemmelen og begrunnelsen for avslaget, se forvaltningsloven § 25. Vedtaket skal ha formen «for tiden», og som ved avslag på søknad om førerett kan søkeren gis en orientering om når han eventuelt vil kunne få kjøreseddel. Politidirektoratet understreker at denne orienteringen ikke er en del av vedtaket og således ikke gjenstand for klage. Det bør tydelig fremgå at tidspunktet som eventuelt oppgis kun er av veiledende karakter og at politiet ved vurderingen av en ny søknad vil kunne vektlegge alle relevante forhold.

En søknad om kjøreseddel kan fremsettes når søkeren ønsker det og politidistriktet må gjøre en realitetsvurdering av søknaden, herunder ta en konkret nåtidsvurdering av om vilkårene for å få kjøreseddel er oppfylt.

Vedtak om avslag på søknad om kjøreseddel, og vedtak om tilbakekall av kjøreseddel, kan påklages til Politidirektoratet. Fristen for å klage er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket kom frem til søkeren, se forvaltningsloven § 29.

3.10.4 TILBAKEKALL AV RETTEN TIL Å FØRE MOTORVOGN VED PERSONTRANSPORT MOT VEDERLAG

Av yrkestransportloven § 37 f fremgår:

«§ 37 f. Tilbakekalling og tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag
Politimeisteren eller den han gir myndighet, kan treffe vedtak om å kalle retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag tilbake, dersom vedkommande ikkje lenger fyller krava etter § 37 c.

Blir den som har kjøresetel ilagt straff, kan det i same dom eller ved førelegg fastsetjast tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag for ei bestemt tid eller for alltid, dersom allmenne omsyn elles krev det.»

Bestemmelsen hjemler både forvaltningsmessig tilbakekall av kjøreseddelen, se første ledd, og fastsettelse av tap av kjøreseddel i forbindelse med straffesak, se andre ledd. Det er derfor behov for klargjøring med hensyn til hvilke tilfeller det er anledning for politiet til å treffe forvaltningsmessig vedtak om tilbakekall når det underliggende forholdet gjøres til gjenstand for tiltale og dom. Det vises til punkt 3.10.4.1.

Politiet kan tilbakekalle en kjøreseddel i forvaltningssporet hvis innehaveren ikke lenger fyller vilkårene i yrkestransportloven § 37 c. Dette innebærer at kjøreseddelen kan tilbakekalles hvis innehaveren har slik vandel at politiet finner vedkommende uskikket til å virke som fører ved persontransport mot vederlag. Videre kan kjøreseddelen tilbakekalles dersom innehaveren ikke lenger fyller de nødvendige helsekravene. Tilbakekallet skal ikke fastsettes for en bestemt tid, men for inntil videre.

Det vil særlig være grunnlag for å tilbakekalle en kjøreseddel hvis innehaveren ved forulempning av passasjerer eller uhøflig opptreden må antas uskikket til å utøve persontransport mot vederlag, se Gulating lagmannsretts dom av 19. september 2012 (LG-2012-141630). Videre viser vi til punkt 3.10.3.1 om vandelsvurdering og grunnlag for nektelse etter § 37 c. Det påpekes samtidig at det vil være en terskelforskjell mellom å tilbakekalle en kjøreseddel og avslå en søknad om kjøreseddel. Hvis politiet avdekker forhold som kan gi grunnlag for tilbakekall av kjøreseddelen, bør politiet snarlig vurdere saken.

Dersom innehaveren ikke lenger fyller kravene til helse som vist til i § 37 c, må kjøreseddelen tilbakekalles snarlig av hensyn til trafikksikkerheten. Det påpekes i den sammenheng at innehaveren av kjøreseddel har plikt til å gi melding til politiet hvis vedkommende ikke lenger fyller kravene som er satt for syn, hørsel og førerlighet, se § 37 b andre ledd. Videre gjelder de generelle reglene som stilles til den som skal føre motorvogn, om at ingen kan føre motorvogn når vedkommende ikke er i stand til å kjøre på trafikksikker måte på grunn av sykdom, bruk

av midler som gir svekket kjøreevne eller annen helsesvekkelse, se førerkortforskriften vedlegg 1 § 2, jf. vegtrafikkloven § 21 første ledd.

3.10.4.1 Forvaltningsmessig tilbakekall av kjøreseddel etter § 37 f første ledd når det underliggende forhold er gjort til strafferettslig forfølgning

Som det fremgår under foregående punkt 3.10.4, vil det særlig være grunnlag for tilbakekall når innehaveren av kjøreseddel ved forulempning av passasjerer eller uhøflig opptreden må antas uskikket til å utøve persontransport mot vederlag. I enkelte tilfeller vil opptreden «bare» være klanderverdig, i andre tilfeller så graverende at den også er straffbar. I de tilfelle forholdet gjøres til gjenstand for straffeforfølgning, vil *ordlyden* i vegtrafikkloven § 37 f annet ledd kunne hjemle tap av kjøreseddel i alle tilfelle hvor forholdet gjøres til gjenstand for straffeforfølgning. Det er imidlertid i tapsforskriften kap. 10 § 10-1 fastsatt skranker for hvilke straffbare forhold som kan gi grunnlag for tap av kjøreseddel i forbindelse med dom eller forelegg. Ved straffbare forhold som ligger utenfor disse skrankene, må politiet på vanlig måte vurdere om forholdene har avdekket egenskaper, eller mangel på egenskaper, som gjør vedkommende uskikket til å drive med personbefordring mot vederlag, og i tilfelle vurdere tilbakekall etter § 37 f første ledd.

Ved tap av kjøreseddel når det underliggende forholdet som gjøres til gjenstand for straffeforfølgning *også kan medføre tap av førerett*, vises til kapittel 10 i forskrift om tap av retten til å føre motorvogn m.v. av 19. desember 2003 § 10-1. Det som kjennetegner tapet av kjøreseddelen er tilsvarende som for tapet av føreretten, nemlig at tap(ene) fastsettes som en straffelignende reaksjon. I § 10-1 nr. 1 annet ledd (lavpromille utenfor tjeneste) er det dog forutsatt at det kan idømmes tap av kjøreseddel uten tap av førerett. Dette vil være en straffelignende reaksjon som skal fastsettes ved dom/forelegg selv om forholdet ikke er alvorlig nok til å idømme tap av føreretten.

Dersom tap av kjøreseddel vurderes i forbindelse med straffesaken er det i ikke adgang til senere å treffe administrativt vedtak, uten hensyn til om tap av kjøreseddel blir idømt eller ikke. Det vil heller ikke være anledning til å avslå en søknad om fornyelse pga. manglende skikkethet med henvisning til forholdet som ligger til grunn for dommen.

Det er således ikke anledning til forvaltningsmessig tilbakekall der det underliggende forhold er gjort til/vil bli gjort til gjenstand for tiltale og dom og forholdet omfattes av tapsforskriften § 10-1 nr. 1 og 2, dvs der innehaveren av kjøreseddel straffes for kjøring i påvirket tilstand. I disse tilfellene vil tilbakekall av kjøreseddel være *en reaksjon på det straffbare forhold som sådan*, og med det en straffelignende reaksjon som *skal* fastsettes i forbindelse med straffesaken.

Det samme gjelder andre overtredelser, jf. § 10-1 nr. 3 der det fastsettes tap av førerett som en straffelignende reaksjon på forholdet. §10-1 nr. 3 henviser til § 2-6 der «allmenne hensyn medfører tap av føreretten», med andre ord der «motorvogn er benyttet som hjelpemiddel ved utførelse av handlingen» slik det er formulert i § 2-6 nr. 2. Dette kan imidlertid ikke forstås slik at det ikke kan/skal fastsettes tap av kjøreseddel ved dom/forelegg når tap av førerett idømmes for andre trafikkfarlige overtredelser, jf tapsforskriften kap 2. Dette gjelder typisk grove trafikkovertridelser som medfører tap av føreretten, slik som grove hastighetsoverskridelser og trafikkfarlige forbikjøringer, samt andre trafikkfarlige forhold som medfører tap av føreretten i henhold til tapsforskriften kap 2.

Spørsmålet om forvaltningsmessig tilbakekall av kjøreseddel blir mer komplisert der forholdet som kan gi grunnlag for tilbakekall av kjøreseddelen ikke nødvendigvis vil kunne gi grunnlag for tap av føreretten ved dom.

Politidirektoratet har hatt en slik sak til behandling og som senere ble brakt inn for Sivilombudet og i den anledning forelagt for Samferdselsdepartementet på prinsipielt grunnlag. Den konkrete saken som foranlediget uttalelsene gjaldt en klagesak der Politidirektoratet i sin avgjørelse av 9. oktober 2012 uttalte at «Politidirektoratet har merket seg at forelegg av 14. februar 2012 ikke er vedtatt, samt at hovedforhandlingen ikke er berammet. Det fremkommer imidlertid i politiavhør av 10. februar 2012 at klager erkjenner straffeskyld for å ha onanert på bussen 13. januar 2012 mens han kjørte.» Kjøringen fant sted med én kvinne som eneste passasjer i bussen.

Onanering under føring av motorvogn vil kunne rammes av vegtrafikkloven § 3, og med det medføre tap av førerett etter tapsforskriften § 2-5. Til tross for ordlyden i tapsforskriften § 10-1 nr. 3 — som kun viser til forskriften § 2-6 «allmenne hensyn» — legger Politidirektoratet til grunn at det i forbindelse med fastsettelse av dom/forelegg også vil kunne fastsettes tap av kjøreseddel der tapet av føreretten er overtredelse av vegtrafikkloven § 3, jf. tapsforskriften § 2-5 første ledd. At forholdet skjer under føring av rutebuss med passasjer til stede, vil være klart skjerpende.

For politiet og Politidirektoratet var imidlertid dette forholdet ikke avgjørende, da det så vel i førsteinstansen som i klageomgangen ble lagt avgjørende vekt på at onaneringen skjedde i tvungent påsyn av en kvinnelig passasjer. Om dette skjedde mens bussen var i fart, eller utelukkende mens den sto stille, var uten betydning ved vurdering av spørsmålet om tilbakekall.

Saken ble brakt inn for Sivilombudet som fant grunn til å forelegge det prinsipielle spørsmålet for Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling som ikke hadde anledning til å avgi uttalelse innen en fastsatt frist. Justis- og beredskapsdepartementet sendte derfor saken til Samferdselsdepartementet. På bakgrunn av Samferdselsdepartementets uttalelse avga Sivilombudet 4. august 2014 uttalelse som er publisert på Lovdata (SOM-2014-3344).

I uttalelsen ligger det klare føringer om at påtalemyndigheten – i de tilfelle det underliggende forholdet som begrunner tilbakekall av kjøreseddel gjøres til gjenstand for tiltale og dom – fortrinnsvis bør vurdere midlertidig tilbakekall/beslag av kjøreseddelen etter yrkestransportloven § 37 e, jf. annet punktum. Det ble fremhevet av Samferdselsdepartementet at «[d]ette gjelder uavhengig av om det administrative tilbakekallet er «straff» etter EMK eller ikke».

Som det fremgår av siste punktum i § 37 e må fortsatt beslag, når innehaveren ikke samtykker, sendes tingretten innen tre uker.

Ifølge Sivilombudets uttalelse bør politiet «ikke benytte yrkestransportlova § 37 f første ledd som grunnlag for tilbakekall av kjøreseddel hvis det faktiske forholdet som utgjør den sentrale begrunnelsen for tilbakekallet, samtidig er gjort til gjenstand for tiltale, og straffesaken ikke er avgjort». Under forberedelsen av saken i Politidirektoratet ble det ikke vurdert om «det faktiske forholdet som utgjør den sentrale begrunnelsen for tilbakekallet» – onanering i tvungent påsyn av en kvinnelig passasjer – var et forhold som i seg selv kunne medføre tap av kjøreseddel i forbindelse med straffesaken, jf. tapsforskriften § 10-1 nr. 3. Det kan derfor

synes som om uttalelsen til Sivilombudet er vurdert ut i fra yrkestransportloven § 37 f alene, uten å iakttå de formelle begrensninger som ligger i tapsforskriften § 10-1. I de tilfelle det straffbare forholdet ikke gir grunnlag for tap av førerett eller kjøreseddel, vil det etter yrkestransportloven § 37 e heller ikke være grunnlag for beslag/midlertidig tap av kjøreseddel.

I ettertid har Politidirektoratet sett at det forhold som ble tillagt avgjørende vekt ved tilbakekalling av kjøreseddelen muligens også kunne gi grunnlag for tap av føreretten i det «motorvogn er benyttet som hjelpemiddel ved utførelse av handlingen». Betydningen av dette ble imidlertid ikke vurdert ved behandling av saken.

Det fremgår av siste avsnitt i Samferdselsdepartementets brev at det ikke er «grunnlag for å si at anvendelse av hjemmelen for administrativt tilbakekall etter yrkestransportlova § 37 f første ledd er avskåret etter at straffesak er avsluttet, og det faktiske forholdet som utgjør den sentrale begrunnelsen for tilbakekallet, er straffbart.» Politidirektoratet anser det åpenbart at en drosjesjåfør som er tiltalt for voldtekt under utførelsen av tjenesten og der motorvogn således er benyttet som tjenlig middel til å gjennomføre det straffbare forholdet, men blir frifunnet under tvil på grunn av bevissituasjonen, vil kunne få sin kjøreseddel administrativt tilbakekalt etter avsluttet straffesak.

Dersom bussjåføren som onanerte i tvungent påsyn av en kvinnelig passasjer hadde fått sin kjøreseddel beslaglagt, og senere tapt så vel føreretten som kjøreseddelen i forbindelse med straffesaken – slik som anbefalt av Sivilombudet – vil det ved tapsperiodens utløp oppstå spørsmål om politiet som forvaltningsmyndighet vil være bundet av rettens vurdering av tapsperiodens lengde vedrørende kjøreseddelen, eller om politiet utover dette kan begrunne et avslag i de samme straffbare forhold, men da fordi forholdene viser at vedkommende åpenbart ikke fyller de grunnleggende vilkår i § 37 c til å inneha kjøreseddel. Politiet vil da langt på vei gjøre de samme skikkethetsvurderinger som for førerkort etter vegtrafikkloven § 24 fjerde ledd, dog med bakgrunn i andre og strengere kriterier. Det er i slike situasjoner ikke gitt at retten – som en straffelignende reaksjon, jf. tapsforskriften § 10-1 nr. 3 – vil fastsette en tapsperiode som harmonerer med for hvilken periode politiet mener vedkommende ikke vil fylle de grunnleggende vilkår i yrkestransportloven § 37 c.

Spørsmålet vil også kunne oppstå for en drosjesjåfør som får tilbakekalt kjøreseddelen for en tidsbestemt periode etter å ha voldtatt en passasjer. Sett fra politiets ståsted vil vedkommende for alltid fremstå som åpenbart uskikket til å virke som buss- eller drosjesjåfør. For politiets skikkethetsvurdering vil det være uten betydning om forholdet ble begått i tjenesten. Det vil heller ikke være av betydning om «motorvogn er benyttet som hjelpemiddel ved utførelse av handlingen».

Politidirektoratet antar det ikke vil bli noen endelig avklaring på politiets kompetanse før en sak tilknyttet slike problemstillinger blir brakt inn for Høyesterett, eventuelt at spørsmålet behandles på nytt av lovgiver. Det vises til Ot.prp.nr.52 (2002-2003) om lov om endringer i vegtrafikkloven mv. (domstolsbehandling av tap av retten til å føre motorvogn mv.) side 50:

«Det er ikke vanskelig å tenke seg straffbare forhold som bør lede til at vedkommende mister retten til å drive personbefordring mot vederlag, selv om han eller hun får beholde retten til å føre motorvogn i andre sammenhenger. Dette vil særlig være praktisk ved straffbare handlinger som ikke er trafikkovertrедelser i snever forstand, som for eksempel overgrep eller voldsutøvelse i forbindelse med drosjevirkksomhet. (...)»

Kursiveringen er foretatt av Politidirektoratet.

Det gir ikke sammenheng i regelverket at tap av kjøreseddel i slike tilfelle (uten tilsvarende tap av føreretten) fortrinnsvis skal skje ved dom eller forelegg i det tap av kjøreseddelen, uten at dette knyttes opp til tap av føreretten, ikke vil kunne skje etter tapsforskriften § 10-1 grunnet de skranker som der er gitt. Det synes etter dette som om tapsforskriften § 10-1 har tatt inn i seg begrensninger som er i strid med de forutsetninger som ble lagt til grunn ved utformingen av yrkestransportloven § 37 f.

På denne bakgrunn har Politidirektoratet i brev av 10. februar 2017 til Samferdselsdepartementet bedt om en klargjøring av om, og i tilfelle hvilke begrensninger som ligger i tapsforskriften § 10-1 nr. 3 til tap av kjøreseddel i forbindelse med dom eller forelegg når det straffbare forholdet som kan gi grunnlag for tap av kjøreseddel enten ikke er av en slik karakter at det gir grunnlag for tap av føreretten eller tapet av føreretten skjer i medhold av andre bestemmelser i tapsforskriften enn § 2-6. Vi har videre reist spørsmål knyttet til at tap av kjøreseddel fastsatt av retten etter tapsforskriften § 10-1 nr. 3, med andre ord grunnet «allmenne hensyn» – som en straffelignende reaksjon – vil kunne bli fastsatt for et vesentlige kortere tidsrom enn det politiet, grunnet den samme straffbare handlingen, vil anse vedkommende uskikket til å drive personbefordring mot vederlag. I hvilken utstrekning politiet ved tapsperiodens utløp kan nekte vedkommende gjenerverv av kjøreseddel fordi det straffbare forholdet som lå til grunn for tapet av kjøreseddelen har avdekket egenskaper som gjør vedkommende uskikket, er uklart.

Politidirektoratet vil oppdatere retningslinjene når vi får en avklaring.

3.10.5 SAKSBEHANDLINGSREGLER

Ved vedtak om tilbakekall av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag gjelder saksbehandlingsreglene i førerkortsaker så langt de passer. Vedtaket skal begrunnes, jf. forvaltningsloven § 25. Klagefristen er 3 uker, jf. forvaltningsloven § 29.

3.10.6 GJENERVERV OG FORKORTElse AV TAPSPERIODE PÅ GRUNN AV ETTERFØLGENDE FORHOLD

Yrkestransportloven § 37 i lyder slik:

«§ 37 i. Forkorting på grunn av etterfølgjande forhold m.m.

Tilbakekalling av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag er ikkje til hinder for at politimeisteren eller den han gir myndigheit utferdar ny kjøresetel dersom dei grunnar som medførte tilbakekallinga ikkje lenger er til stades.

Dersom særlege grunnar talar for det, kan politimeisteren eller den han gir myndigheit forkorte den perioden for tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag som er fastsett ved dom eller førelegg, jf. § 37 f. Dersom særse sterke grunner talar for det, kan perioden forkortast sjølv om minstetida etter lov eller forskrift ikkje er gått ut.»

Første ledd sikter til de tilfelle hvor politimeisteren har truffet vedtak om tilbakekall av kjøreseddelen, jf. punkt 3.10.4. Annet ledd gjelder tilfelle hvor tapsperioden er fastsatt ved dom eller forelegg.

Er kjøreseddelen tilbakekalt av politimeisteren som følge av bl.a. forulempning av passasjerer eller uhøflig opptreden, eller den er fastsatt ved dom eller forelegg, må det foretas en total-

vurdering av de opplysningene som foreligger. Ved vurderingen av om vedkommende skal gis adgang til gjenerverv av kjøreseddel, må det legges stor vekt på hvor lang tid det er gått siden de aktuelle forhold fant sted. Videre må det tas i betraktning om det har vært noe ytterligere å bemerke til søkerens oppførsel/vandel i den mellomliggende tid. Har politiet mottatt anmeldelser på vedkommende eller han er omhandlet i politiets vaktjournal, vil dette indikere at han ikke er skikket til å virke som drosje- eller bussjåfør. Det må på den annen side legges vekt på uttalelser som vil kunne gi grunnlag for å anta at vedkommende klart har en positiv endring i sin adferd.

Vi viser for øvrig til føringene gitt i punkt 3.10.3.1, om vandelsvurdering og grunnlag for nektelse.

3.10.7 MIDLERTIDIG NEKTELSE AV KJØRESEDEL

Når den som søker om kjøreseddel er mistenkt for straffbare forhold som kan få betydning for adgangen til erverv av kjøreseddel, gir yrkestransportloven § 37 d adgang til å nekte utstedelse inntil saken er endelig avgjort, men ikke for lenger tidsrom enn tre måneder uten kjennelse av tingretten (jf. vegtrafikkloven § 24 a tredje ledd for så vidt angår midlertidig nektelse av førerkort).

Vedrørende utgangspunktet for fristen vises til det som er uttalt under punkt 3.1.9.

3.10.8 DISPENSASJON FRA ALDERSGRENSEN PÅ 20 ÅR — PRØVEPROSJEKT FOR REKRUTTERING AV BUSSJÅFØRER

Vegdirektoratet har etter anmodning fra Samferdselsdepartementet lagt til rette for et prøveprosjekt med lavere aldersgrense for elever innen transportfag i videregående skole, slik at elevene også kan inngå lærlingekontrakt for å bli bussjåfør. Statens vegvesen har etter dette bedt Politidirektoratet gi dispensasjon fra alderskravet på 20 år i Yrkestransportlova 37 c for erverv av kjøreseddel for elevene i den videregående skole som velger utdanning som bussjåfør.

I brev datert 12. mars 2012 til Statens vegvesen bekreftet Politidirektoratet at vi vil behandle søknader fra de aktuelle elevene, og at Politidirektoratet er innstilt på å gi dispensasjon for personer som omfattes av prøveprosjektet.

Når søknader sendes Politidirektoratet skal det fremgå at politidistriktet har foretatt vandels- og skikkethetsvurdering av søkeren, og dokumentasjon på inngått lærlingekontrakt og at vedkommende er med i Prøveprosjekt for rekruttering av bussjåfører skal vedlegges søknaden

3.10.9 DISPENSASJON FRA ALDERSGRENSEN PÅ 75 ÅR

Etter yrkestransportloven § 37 a tredje ledd kan kjøreseddel ikke utstedes for lenger tid enn til innehaveren fyller 75 år. Etter § 37 h annet ledd kan *Politidirektoratet* dispensere fra bl.a. denne bestemmelsen.

Dispensasjonsadgangen er således lagt til Politidirektoratet i første instans, med Justisdepartementet som klageinstans. Søknad om dispensasjon forberedes på vanlig måte av lokalt politidistrikt.

Etter at aldersgrensen med virkning fra 1. juli 2009 ble hevet fra 70 til 75 år, har Politidirektoratet – og Justisdepartementet som klageinstans – i sin praksis lagt til grunn at

dispensasjon ikke skal gis. Det har likevel i enkeltstående tilfelle vært gitt dispensasjon for noen få uker der dette har vært påkrevet for å opprettholde et forsvarlig transporttilbud.

4 FORBUD MOT BRUK AV MOTORVOGN — VEGTRAFIKKLOVEN § 36 NR. 2

4.1 Generelt

Vegtrafikkloven § 36 nr. 2 bestemmer at når hensynet til trafikksikkerheten krever det, kan politimesteren nedlegge forbud mot bruk av motorvogn dersom eieren eller noen som stadig bruker kjøretøyet med hans samtykke, har kjørt kjøretøyet på uforsvarlig måte eller har begått visse lovovertridelser.

Vilkåret for at forbud som nevnt kan nedlegges er for det første at bruksforbudet er begrunnet ut fra trafikksikkerhetshensyn, og at kjøretøyet har vært kjørt av eieren eller at noen som stadig bruker det med hans samtykke. Videre må ett av de spesielle vilkårene i § 36 nr. 2 a), b), c), eller d) være tilfredsstilt.

De generelle vilkår innebærer at bruken av vedkommende motorvogn må ha representert en aktuell trafikkfare som ligger over det aksepterte normalnivå. Er overtredelsen ledd i en rekke trafikkovertridelser, vil forholdet ytterligere begrunne et bruksforbud.

I tjenesteforhold vil det vanligvis foreligge stadig bruk av kjøretøyet av en ansatt. Utenfor tjenesteforhold vil stadig bruk av kjøretøyet av andre enn eieren kunne forekomme når eieren lar familiemedlemmer bruke kjøretøyet.

Forbud etter vegtrafikkloven § 36 nr. 2 kan treffes for bestemt tid inntil ett år av politimesteren eller den han bemyndiger. Varigheten av bruksforbudet må vurderes opp mot hvor lenge hensynet til trafikksikkerheten tilsier at bruksforbudet er nødvendig. Politiet kan derfor ikke rutinemessig fastsette et bruksforbud med varighet i eksempelvis ett år uten at dette er konkret begrunnet. Det er bare den motorvogn som har vært kjørt som kan forbys brukt.

Politimesteren må i saker om bruksforbud vurdere hensiktsmessigheten ved et forbud og om forbudet vil være et uforholdsmessig inngrep overfor eieren og/eller brukeren av kjøretøyet.

I de tilfellene hvor kjøretøyet har vært brukt av en annen enn eieren bemerkes at noen få gangers bruk i løpet av et halvt års tid antas å fylle kravene til stadig bruk, især hvis det er tale om trafikkfarlige overtredelse.

Lovens krav om eiers samtykke antas å være oppfylt dersom eieren har innrettet seg slik at forholdet må vurderes som et samtykke. Et stilltiende samtykke vil også kunne være tilstrekkelig. En omstendighet som vil kunne oppfattes som samtykke er at eieren under reisefravær har latt bilnøkklene ligge fritt tilgjengelig.

Nedleggelse av bruksforbud etter vegtrafikkloven § 36 nr. 2 er et enkeltvedtak og parten skal som den klare hovedregel gis forhåndsvarsel før et slikt vedtak fattes. Se punkt 4.2.5 under om «Forhåndsvarsel og midlertidig bruksforbud frem til vedtak fattes».

4.2 Vegtrafikkloven § 36 nr. 2 a) – d)

4.2.1 § 36 NR. 2 A) — ENDRING AV MOTORYTELSE

Vegtrafikkloven § 13 femte ledd gir bestemmelse om at ulovlig endring som øker den maksimale hastighet eller ytelse på motorsykkel og moped utover grenser fastsatt for vedkommende gruppe av motorsykler ikke må foretas. Det er antatt at førere av trimmede mopeder hyppig er utsatt for alvorlige ulykker.

Med hjemmel i § 36 nr. 2 a) bør bruksforbud nedlegges når det er foretatt kjøring med trimmet motorsykkel eller moped.

4.2.2 § 36 NR. 2 B) — OVERLAST, FARLIG GODS M.V.

Med hjemmel i § 36 nr. 2 b) kan bruksforbud nedlegges når kjøretøy har vært brukt til kjøring med vesentlig overlast, med farlig gods som ikke har vært forskriftsmessig sikret, uforsvarlig plassert gods, eller på vei der motorvogn ikke må kjøre pga ulike restriksjoner.

Forbud mot bruk av kjøretøy i disse tilfellene bør vurderes nedlagt ved særlig grove overtredelser og ellers i gjentakelsestilfeller.

4.2.3 § 36 NR. 2 C) — GJENTAKELSESTILFELLENE

Forutsetningen for bruksforbud etter denne bestemmelsen er at eieren eller brukeren er ilagt straff for tidligere overtredelse(r) av de aktuelle bestemmelser. Forbud kan nedlegges uten hensyn til om den tidligere eller gjentatte overtredelse er grov eller ikke. Det er bare den aktuelle førers tidligere overtredelser som kan danne grunnlag for et forbud. Bestemmelsen er særlig praktisk der noen som er fratatt føreretten, eller aldri har hatt førerett, på ny kjører uten gyldig førerett.

4.2.4 § 36 NR. 2 D) — UFORSVARLIG KJØRING

Etter vegtrafikkloven § 36 nr. 2 d) kan bruksforbud nedlegges når et kjøretøy har blitt kjørt på uforsvarlig måte.

Politiet må gjøre en konkret vurdering av om kjøretøyet har blitt kjørt på «uforsvarlig måte» og vurderingen må fremgå av vedtaket om bruksforbud.

Overtredelser av vegtrafikkloven § 3, som gjelder grunnreglene i trafikken, kan gi tilstrekkelig grunnlag for bruksforbud. Dette vil også gjelde grove fartsovertredelser.

Videre vil bestemmelsen være anvendelig når kjøretøy har vært kjørt av en person som er fratatt føreretten på grunnlag av helsesvikt eller manglende kunnskaper/kjøreferdighet.

4.2.5 FORHÅNDSVARSEL OG MIDLERTIDIG BRUKSFORBUD FREM TIL VEDTAK FATTES

Om plikten til å forhåndsvarsle før politiet treffer vedtak om bruksforbud, har Sivilombudet i sin uttalelse SOM-2020-4862 vist til at:

«Etter ombudsmannens syn vil det ikke være grunnlag for å gjøre unntak fra plikten til forhåndsvarsel i medhold av fvl. § 16 tredje ledd bokstav a der politiet uten uforholdsmessig ressursbruk kan sikre gjennomføringen av vedtaket på annen måte.»

Gjennomføringen av vedtaket kan sikres ved at det i forhåndsvarselet også ilegges midlertidig bruksforbud etter vegtrafikkloven § 36 nr. 5 andre ledd. Bestemmelsen gir politiet adgang til å ilegge midlertidig bruksforbud for motorvogn når det er grunn til å anta at bruken av kjøretøyet vil bli forbudt i medhold av nr. 2 eller 4. Det betyr at politiet kan ilegge bruksforbud midlertidig frem til vedtaket treffes.

Ved illeggelse av midlertidig bruksforbud kan politiet hindre omgåelse av bruksforbudet, samtidig som en følger forvaltningslovens hovedregel om forhåndsvarsel.

4.2.6 § 36 NR. 5 — FORBUD OGSÅ OVERFOR EVENTUELL NY EIER

Da bruksforbud lett vil kunne omgås ved å selge motorvognen, er det i § 36 nr. 5 bestemt at når kjøretøyet blir overdratt til andre etter at betingelsene for å forby bruken av det etter nr. 2 og nr. 4 forelå, kan forbud mot bruk også nedlegges mot eller opprettholdes overfor den som får kjøretøyet overdratt til seg. Ved fastsettelse av bruksforbud etter § 36 nr. 2 bør det rutinemessig også fastsettes at forbudet også gjelder overfor eventuell ny eier.

4.3 Inndragning av kjennemerke — vegtrafikkloven § 36 nr. 3

Når bruken av motorvogn blir forbudt etter § 36 nr. 1, 2, eller 5, kan politiet, vegkontoret og tollvesenet inndra kjennemerker og vognkort, § 36 nr. 3.

Med sikte på å sikre at et bruksforbud blir overholdt, bør kjøretøyets kjennemerker og vognkort inndras samtidig med vedtaket om bruksforbud.

4.4 Klage

I medhold av vegtrafikkloven § 39 annet ledd kan regionkontorets og politiets vedtak om bruksnekting etter § 36 nr. 1 og § 36 nr. 2 bokstav a og b påklages til Vegdirektoratet. Politiets bruksnekting etter § 36 nr. 2 bokstav c og d kan påklages til Politidirektoratet.

5 FORBUD MOT BRUK AV KJØRETØY - YRKESTRANSPORTLOVEN § 40

Yrkestransportloven § 40 gir hjemmel til å nedlegge forbud mot bruk av kjøretøy som benyttes til transport av personer eller gods uten nødvendig løyve eller annen godkjennelse etter yrkestransportloven. Bruksforbud kan nedlegges ved første gangs overtredelse, men det må vurderes at forbudet er nødvendig. Bruksforbudet kan iverksettes på stedet, jf. § 40 andre ledd.